A black and white photograph of a person climbing a large, textured tree trunk. The climber is seen from behind, wearing a light-colored t-shirt and shorts, and is using their hands and feet to grip the bark. The tree's rough, layered bark dominates the background, creating a sense of scale and texture.

ΕΥΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Σεπτέμβρης - 1987
τεύχος 25
τιμή: £1.00

Τια τη ΜΙΚΡΗ και ΜΑΚΡΙΝΗ ΑΚΟΥΑΝΤΑ

Τίτλος της ποιητικής συλλογής που κυκλοφόρησε
πρόσφατα ο Τάκης Χατζηγεωργίου

Το βίβλιο αποτελεί την πρώτη
εκδοτική παρουσία των
«Έκδοσεών Εντός»

Η Βινιέτα
του εξωφύλλου
φιλοτεχνήθηκε από τον
'Αντη Ιωαννίδη'

ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΟ

· Αϊντε ν' ανοίξουν οι ουρανοί
μέσα στον ύπνο μου θηνητή να μπεις
κι' αθάνατη πρωί οκτώ η ώρα νάβγεις.

· Αϊντε μέσ' στο γαιμα μου
λευκή να κολυμπήσεις
κι' ύστερα κόκκινη να βγείς
ναρθείς να με τρυγήσεις.

· Αϊντε αγάπη μου κυβέρνα τα μαλλιά μου
άϊντε γίνου σύννεφο, πέρνα μέσ' τη μιλιά μου
και γίνου κόκκινο κρασί, κέρνα την αντηλιά μου
και γίνου αστραποπέρδικα
και γίνου θαλασσομεριά
κι' ἀνοίξ' το κεχριμπάρι Σου
και γύρε πίσω το κορμί
απ' τα ψηλά να βουτηχτώ
μέσα στο σώμα Σου να περπατήσω
να συσπασθείς να μιλήθεις
κι' από τα μάτια Σου δάκρυ να βγω λευκό
κι' αμάραντο να μείνω.

· Αϊντε ν' ανοίξουν οι ουρανοί
ναρθείς αγόρι μου σε τούτο το νησί
και νάρθεις γιόκα μου με σώμα θαλασσή
μέσα στις χαραμάδες μου
να δεις λαμπάδες που άναψα
και σα νεκρό σε κλαίγω.
Να δεις τα ματωμένα μου
όπου πικρά σε γαλοπότισαν βυζιά
πώς αναστίνουν
και τον αέρα πολεμούν
και τον αέρα οσμίζονται
που να σε δουν – που να σε βρουν
τη θλιψη Σου να γιάνουν.

· Αϊντε μέσα στ' όνειρο
που κάθε νύχτα με πονεί
περπάτησε και μύρωσε μ', ανάσα βορινή
να φύγει κείνο τ' ἀλογο· μαύρο που είναι

που μεσ' τα μεσονύχτια μου
μου χλιμιντράει να φύγω
και τα καλίκια του κτυπά.

Ξύπνησα ψες αγάπη μου
από ένα φόβο κόκκινο
καθώς μακριά μου ήσουνα
καιγώ στα χέρια μέσα μου
λευκό βυζί σου εκράταγα
σαν ἀστρο και σαν κρίνο.

Αχ ουρλιαχτό με σήκωσε
βαρύ σαν αστραπή
και στα χωράφια εβγήκα για να δώ
σελήνη ετοιμογέννητη·
θαρρώ καλύτερα ετοιμόγεννη
σεντόνια ν' ανεμίζει
και τα μαλλιά Σου να κρατεί
κι' ασήμι να τα τρέφει
κι' άϊντε έσυρα κλάμα και φωνή
και σ' ἄλλο σύμπαν πήγα
καινούργιο συναπάντημα
καινούργια αρχή να κάμω.

Σήκω σαν κύμα Αγάπη μου
και ντύσε με στα μαύρα
βάλμου σκουφί και βάψε μου
μάτια μαλλιά γαλάζια
αν ἀμποτε απ' τον ύπνο μου
πόδι βαρύ σηκώσω
νάχω από το στόμα Σου
ν' απλώσω χρώματα και φως
νάχω και λόγο να μιλήσω.

Ματοβαμμένη ως είσαι κόρη μου
τα σάνδαλά μου λύσε
κι' ανέβα με – τρεις πατημασιές –
να δεις πως κλώνια υψώνοντας
θαρθώ να σε μυρίσω.

Ευδοκιμό

Για πρώτη φορά στην ιστορία μας, σαν ανεξάρτητης, ως ένα βαθμό χώρας, βρισκόμαστε μπροστά στη διενέργεια προεδρικών εκλογών, χωρίς το αποτέλεσμα τους νάναι προδικασμένο. Το γεγονός είναι δυστυχώς, αρκετά εύγλωττο από μόνο του λιγό στο μέτρο της πολιτικής μας απειρίας, η οποία συνοδευόμενη από την κρισιμότητα των καιρών, αναδεικνύεται σε τραγική ανεπάρκεια.

Κι ενώ η μετά το 74 εφαρμοζόμενη πολιτική δε φαίνεται να μπορεί να αντιμετωπίσει το αδιέξοδο της κατοχής και της νέας διάστασης της διακονικής αντιπαράθεσης, ο πολιτικός λόγος υπόκωφα επανέρχεται στην προμήμης, παρωχημένα σχήματα χωρίς προσχήματα.

Και επειδή, όπως επανειλημμένα ξαναγράψαμε, εκτός από τον κίνδυνο του τουρκικού επεκτατισμού, εκτιμούμε ότι παράλληλα κι' ανομολόγητα πλην όμως αδιάντροπα, τα πολιτικο-οικονομικά κατεστημένα γλυστρούν στην «επιλογή Ατσεσού», της διπλής ένωσης, θεωρούμε ότι «έφτασε το πλήρωμα του χρόνου κι ότι ή σωτηρία της ανεξαρτησίας μας σα λαού και σα χώρου και επιπλέον η αναβάθμιση της, από μίζερη κρατική «στάμπα» σε συλλογική και ατομική αντίληψη και πράξη, είναι πλέον, στην κυριολεξία, ένας αγώνας ενάντια στο ρέμα, μ' όλες τις συνεπακόλουθες ανάγκες σε νους και σε καρδιά.

Με αυτές τις σκέψεις, αντιμετωπίζουμε την ήδη αρχινισμένη προεκλογική συζήτηση. Ελπίζουμε ότι η ανοιχτή αντιπαράθεση θα βγάλει προς τα έξω σκέψεις και στοιχεία, που μέχρι τώρα έμεναν εγκλωβισμένα στα κομματικά και διακομματικά επιτελεία. Ελπίζουμε ότι, η απόσταση του πολιτικού λόγου από τις πραγματικές διεργασίες, θα μειωθεί κι ότι, παρά την εκδηλωμένη βούληση των κομματικών ηγεσιών, η ταξική διάσταση των πραγμάτων θα επανεισαχθεί σαν αναφαίρετο συστατικό των εξ αντικειμένου κοινωνικών διεργασιών της εποχής μας.

Σαν «εντός των τειχών», φιλοδοξούμε, να συνεισφέρουμε στην προετούχος θα αφιερώνουμε ένα μέρος του περιοδικού για τον σκοπό αυτό. Όσοι κειμένου: δυο σελίδες του περιοδικού.

αυτό νον
γραφειν

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

ΙΣΜΑΗΛ ΜΠΕΣΙΚΤΣΙ

MΕΤΑ ΑΠΟ 6 ΧΡΟΝΙΑ φυλάκιση, στις 25 Μάρτιου 1978 απελευθερώθηκε επιτέλους ο Ισμαήλ Μπεσικτσί, ο οποίος είναι από τους πιο αξιόγονους και διεθνώς αναγνωρισμένους επιστήμονες που έχει να επιδειξει σήμερα η Τουρκία κι ο οποίος διώχθηκε και βασανίστηκε για την αγάπη του για την αλήθεια, το πάθος του για την επιστήμη και την πίστη στις αρχές και τις ίδεις του. Αντικείμενο της μελέτης του ήταν και είναι κυρίως το νέο τουρκικό κράτος και η πολιτική του δύον αφορά το καυτό κουρδικό θέμα.

Ο Ισμαήλ Μπεσικτσί που είναι 48 ετών, και από το 1971 μέχρι σήμερα έχει περάσει 10 χρόνια και 10 μήνες της ζωής του στις φυλακές, γεννήθηκε το 1938 στο Ισκαλίτ του νομού Ταύρου. Το 1958 τελείωσε το φιλολογικό τμήμα του λυκείου του Ταύρου και μετά από εξετάσεις παίνει στη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, απ' όπου αποφοιτεί το 1962. Επειδή σπουδάζει με υποτροφία του Υπ. Εσωτερικών διορίζεται και υπηρετεί υποχρεωτικά στη νομαρχία του Ταύρου. Μετά από λίγους μήνες ζητάει να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία και αφού έκπαιδεύεται σαν έφεδρος αξιωματικός στη σχολή πεζουζού του Ταύρου συμπληρώνει την υπόλοιπη θητεία του υπηρετώντας στις περιοχές Μπιτλίς και Χακάρι. Απολύτως το 1964 κι αμέσως διορίζεται σαν προσωπάρχης στην υποδιοίκηση Χάστη του νομού Τούντζελ. Εδώ του δίνεται η ευκαρίτην να δει και να ζήσει από κοντά την κατάσταση των κούδων και την αντιμετώπιση τους από το κράτος και παρ' όλο που ο ίδιος δεν είναι κούδος δείχνει ενδιάφέρον για τη μεγάλη του μάζακική εκτοτεία αρχίζει μια συστηματική κι επιστημονική έρευνα γύρω από την κοινωνική δομή στην ανατολική Τουρκία και το κουρδικό πρόβλημα.

Την περίοδο '65-'71 εργάζεται στο πανεπιστήμιο του Ερζουρούμ σαν βοηθός κοινωνιολόγου ενώ παράλληλα ετοιμάζει τη διδακτορική του διατριβή που έχει θέμα «Η νομαδική φατρία των Αλικάν». Από όντως και πέρα αρχίζουν και οι περιπέτειές του. Μετά την έκδοση και των βιβλίων του «Η ανάλυση των συλλαλητηρίων στην Ανατολή» (1968) που είναι μια μελέτη των συλλαλητηρίων που οργάνωνται στην Ανατολική Τουρκία το Τ.Ι.Ρ. (Τουρκικό Εργατικό Κόμμα) το οποίο υπερασπίζονταν την ύπαρξη του κουρ-

δικού έθνους και «Το καθεστώς της Ανατολικής Ανατολίας» (1969) η διοίκηση του πανεπιστημίου τον απομακρύνει από τα καθηκοντά του με μια αυθαίρετη απόφαση την οποία είχε ακυρώσει ο Σεβαστός Επικρατείας. Στο μεταξύ ο Μπεσικτσί μετά από διαγωνισμό κερδίζει τη θέση του βοηθού κοινωνιολόγου στη Σχολή Πολιτικών Επιστημών της Άγκυρας (1971). Στη θέση αυτή παρέμεινε μέχρι τις 24 Ιουνίου της ίδιας χρονιάς όπότε συλλαμβάνεται και δικάζεται από τα στρατοδικεία των νομών Ντιγάρμπακιρ-Σιρτ. Καταδικάζεται σε φυλακήσιμης για κομμουνιστική και κουρδική προπαγάνδα. Αποφυλακίζεται τον Ιούλιο του 1974 με τη Γενική Αμνηστεία κι ενώ οι περισσότεροι συνάδελφοι του επιστρέφουν στα καθηκοντά τους εκείνους δεν γίνεται δεκτός στο πανεπιστήμιο. Αυτό δεν τον εμποδίζει να συνεχίσει τις επιστημονικές του δρεσές. Εκδίδει τα βιβλία του «Η δίκη Ισμαήλ Μπεσικτσί», «Επιστημονική Μέθοδος», «Ο ανακατούς εποικισμός των Κούρδων», «Το καταστατικό του Λαϊκού Δημοκρατικού Κόμματος 1927 και το Κουρδικό πρόβλημα καθώς και άλλα σχετικά βιβλία τα οποία κατάσχονται και ο ίδιος τις 6 Σεπτεμβρίου 1979 καταδικάζεται σε ποινή φυλακήσιμης 3 χρόνων. Το 1981 τις παραμονές της αποφυλακίσης του έφαγε μεταφέρεται στις φυλακές Σακάρια. Την αιτία της μεταφοράς του καταλαβαίνει όταν εκεί του ζήτησαν να γύρεσε για να βασιστεί από φίλους οι οποίοι μιλούσαν μια κουρδική διάλεκτο. Μετά την αποφυλακίση του επιστρέφει στη σπίτι του στην Άγκυρα χωρίς να του έχουν παραδοθεί όλα τα πρωστικά του αντικείμενα. Δυο μήνες αργότερα συλλαμβάνεται, όταν βρέθηκε στα πράγματα του προσχέδιο γράμματος προς την κυρία Boulanger, πρόεδρο της Ένωσης Συγγραφέων της Ελβετίας, στο οποίο μεταξύ άλλων έγραψε: «Η επίσημη τουρκική ιδεολογία επιμένει ν' αρνείται με πείσμα την υπαρξή του κουρδικού έθνους και της κουρδικής γλώσσας. Βασικό χαρακτηριστικό αυτής της ιδεολογίας που λέγεται Κεμαλισμός είναι ο απόλυτος αντικουρδικός χαρακτηρας της. Είναι σοβινιστική κι αποικιοκρατική. Κι αυτή η ιδεολογία έχει επιβληθεί στο τουρκικό πανεπιστήμιο, στη πολιτικά κόμματα, στον τύπο, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στη δικαιοσύνη». Μαζί με την επιστολή αυτή βρέθηκε

και μια άλλη προς την UNESCO στην οποία καταδικάζει την απόφαση που πήρε ο διεβίνης αυτός φορέας ν' ανακρύψει το 1981 «Έτος Ατατούρκ». Παραδέχεται την γενοκτονία του αρμενικού λαού και την προστάθεια που κατέβαλε ο Κεμαλισμός να εξαλείψει από την ιστορία και από προσώπου γης λαούς της ανατολής.

Εξαιτίας των επιπολών αυτών καταδικάζεται σε 10 χρόνια φυλάκιση. Στις φυλακές Τσανάκκαλε όπου μεταφέρεται δεν του δίνουν κανένα από τα γράμματα που του έρχονται από το εξωτερικό. Του στέρευν ακόμα και τα βιβλία ή περιοδικά που του στέλνουν οι συγγενεῖς και οι φίλοι του. Διάβαζε μονάχα ότι κατά τύχη έπεφτε στα χέρια του. Είναι από τα μόνα πράγματα για τα οποία παραπονεύθηκε στη φυλακή. Ιδιαίτερα στις φυλακές Γκαζάντεπ όπου πέρασε τα 2,5 περίπου τελευταία χρόνια τα βιβλία ήταν εντελώς απαγορευμένα. Ωστόσο βγαίνοντας από τη φυλακή μέσα στα πρωστικά του αντικείμενα συμπεριλαμβάνονταν και 16 δέματα με σημειώσεις κι αποκόμματα.

Πρόσφατα, όσο εκείνος βρισκόταν ακόμα στη φυλακή είχε προταθεί από δύο αυτοραύλους βουλευτές υποψήφιος για το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης, πράγμα που εκείνος το πληροφορήθηκε τυχαία από την εφημερίδα. Αυτό απομίνει την αναγνώριση και τη δικαίωση των μέχρι σημερα αναλύσεων, εκτιμήσεων και των δώσων υπέστη εξαιτίας της επιμονής του στην αλήθεια.

Ο Ισμαήλ Μπεσικτσί ούμας κάνοντας μια εκτίμηση της νέας του κατάστασης λέει: «Να αποφυλακίζεσαι στην Τουρκία δεν σημαίνει από αποκάτα και την ελευθερία σου. Στο κλίμα αυτό που επικρατεί δεν μπορεί να γίνει λόγος για ελευθερία παρά μονάχα για αγώνα υπέρ της ελευθερίας».

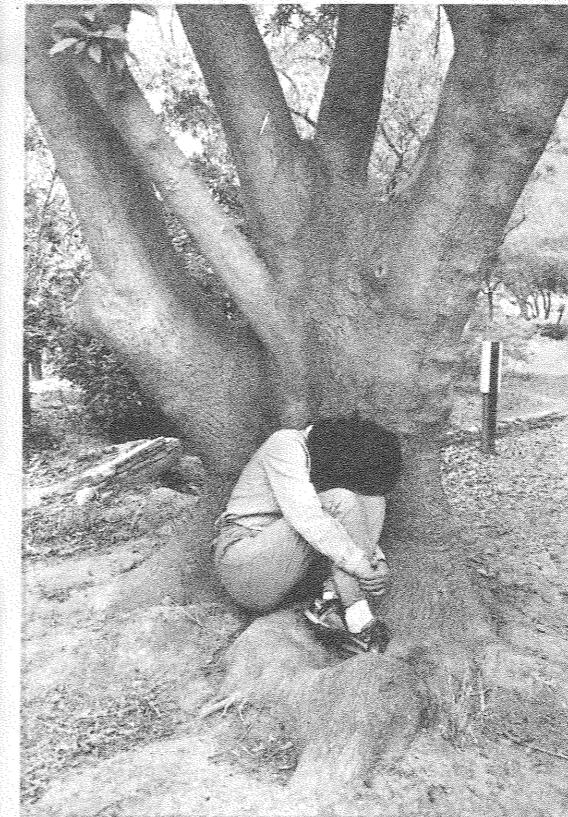
Αποφασισμένος να μην φύγει από την Τουρκία αλλά να μείνει και να συνεχίσει τις έρευνές του, τώρα πια ξώ από τη φυλακή όπου δεν μπορούσαν να τον κρατήσουν περισσότερο, χωρίς καμία υποχρέωση έναντι σε οποιαδήποτε έξουσία, βλέπει αυτούς που τον φυλάκισαν να υποχρεώνονται να παραδεχτούν την υπάρξη αυτών στους οποίους αφέρωσε τη ζωή του. Μαζί με την επιστολή αυτή βρέθηκε

Μουράτ Αϊντιν

Σεπτέμβρης - 1987
τεύχος 25
τιμή: £1.00

- Διευθύνεται από συνταχτική επιτροπή
- Υπεύθυνος για το νόμο: Κωστής Αχνιώτης
- Για τα υπογραμμένα κείμενα ευθύνονται οι συγγραφείς τους

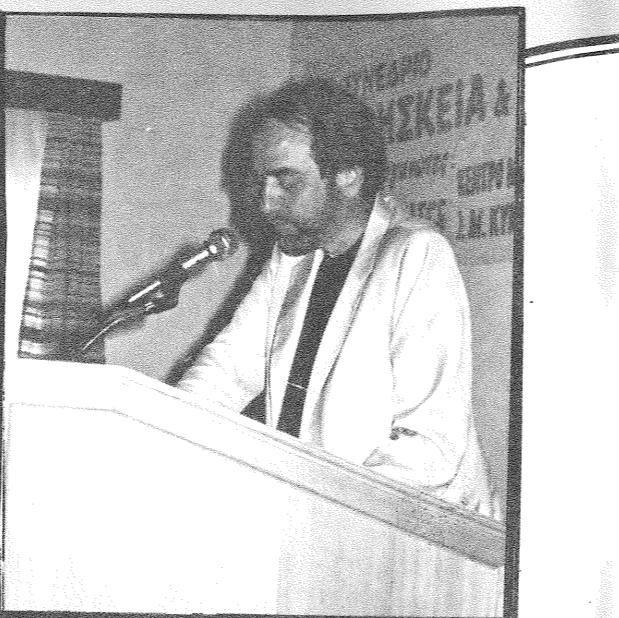

Το μηνιαίον περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας.
Διεύθυνση: Μίνωας 6B Παλιά Λευκωσία
Τηλ. 431278

περιεχομένα

- Εκδοτικό 1
- Ισμαήλ Μπεσικτσί 2
- Μια κουβέντα με τον Κωστή Μοσκώφ 4
- Οι Έλληνες, οι Τούρκοι, η έξοδος προς τ' αστρα και η Αστερία: Ελενας Τουμαζή - Ρεμπελίνας 6
- Λίγα για τον ελληνικό εθνικισμό στη Κύπρο: Μάριου Λυσιώτη 8
- Η σημασία της ενημέρωσης στην αντιμετώπιση του πολεμικού κινδύνου: Ντίνας Μουστερή 10
- Πριν και μετά την άμβλωση: Αννίτας Θεοχαρίδου 13
- Ο ρόλος του τύπου στην νεανική παραβατικότητα: Μιχάλη Παπαδόπουλου 14
- Η ψυχολογία του κυνηγού: Αθού Ερωτοκρίτου 16
- Εθνικά πάρκα και ανάπτυξη. Αναφορές στον Ακάμα: Ιωσήφ Στεφάνου 18
- Μερικές αφίσες του Mikael Witte 20
- Ο Ρωσικός λαός ανακαλύπτει τις ριζές του μέσα από την Ορθόδοξη του πιστή: Α. Τηλλυρίδη 27
- Η προέλευση του μύθου του Φαέθωνα σε ανάγλυφο ταφόπετρας στη Σερβία: Dr Tine Kurent 30
- Cinéma tchèque Française: τα πιενηντάχρονα: Κάκιας νικολάου 32
- Ελύτης - Λωτρεαμόν: πηγές μιας επανάστασης: Γιάννη Η. Ιωάννου 34
- Στα μονοπάτια της ποιήσης 38
- Η σουηδέζα: ένα διήγημα του Γιώργου Νεοφύτου 40

μια κουβεντά του κωστη μοσκωφ με τον κ. αχνιωτη

H κουβέντα έγινε στο περιθώριο του σεμιναρίου «Ορθοδοξία και Κοινωνία» που συνδιοργανώσαμε τον περασμένο Ιούνιο, και περιστράφηκε γύρω από την «Επιτροπή Φιλίας

Ελλήνων και Τούρκων», της Ορθοδοξίας και το Κυπριακό πρόβλημα. Αναγκαστικά, λόγω χόρου, σας μεταφέρουμε τα πιο σημαντικά μόνο, κατά τη γνώμη μας, αποσπάσματα.

- Για την Επιτροπή Φιλίας των Λαών της Ελλάδας και της Τουρκίας, θέλεις να μου πεις διο λόγια;
- Η επιτροπή αυτή ξεκίνησε ως γνωστό με πρωτοβουλία του Θεοδωράκη. Πρόκειται για ένα αγώνα δύσκολο, γιατί όπως καταλαβαίνεις ακόμα και στην Ελλάδα υπάρχει μεν ένας προοδευτικός ή αριστερός κόσμος που δέχτηκε την ιδέα, αλλά υπάρχουν και οι υπόλοιποι που ασφαλώς δεν ενθουσιαστηκαν είτε διότι επηρεάζονται από κάποιο εθνικιστικό συντηρητικό κόμμα είτε διότι φοβήθηκαν ότι κάτω από τις περιστάσεις θα αποδυνάμωναν τον αγώνα του τουρκικού λαού για δημοκρατία. Μ' αυτό το τελευταίο επιχείρημα διαφωνώ βέβαια για πολλούς λόγους. Σ' άλλο επίπεδο δίνεται η μάχη για την φιλία των λαών και σ' άλλο επίπεδο η μάχη για την δημοκρατία. Κατά την γνώμη μου μπορεί να γίνει μια πλατύτερη συνείρωση όταν δεν μπαίνουν (άμεσα) πολιτικά αιτήματα, σ' έναν αγώνα για την ειρήνη και την φιλία. Βέβαια υπάρχουν κι άλλες απώψεις με τη δική τους λογική. Όπως και νάνι υπάρχουν κι άλλες επιτροπές με πιο πρωθημένα αιτήματα όπως αυτή του Αγώνα των Λαών της Ελλάδας και της Τουρκίας. Άλλωστε η παράλληλη συμμετοχή δεν αποκλείεται. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην επιτροπή συμμετέχουν άτομα από όλο το φάσμα του ελληνικού πολιτικού κόσμου και αντίστοιχα του τουρκικού πλην των φίλων της διχτατορίας. Από την ελληνική δεξιά συμμετέχει για παράδειγμα ο Μ. Χατζηγεωργίου, πρόεδρος της περιφερειακής οργάνωσης της Νέας Δημοκρατίας στη Βόρεια Ελλάδα, και στην Αθήνα ο πρόεδρος της Υπουργός του Ράλλη, κ. Μπίστη. Υπάρχουν και πολλοί άλλοι, που δεν είναι αριστεροί, αλλά πιστεύουν στην ειρήνη και έχουν σαν στόχο το

διάλογο ανάμεσα στους λαούς.

- Καλά, αυτά όμως είναι κάπως αφηρημένα πράγματα. Πώς συγκεκριμενοποιείται το πρόβλημα, τι συγκεκριμένοι στόχοι επιδιώκονται;

- Σ' ότι αφορά τώρα την Βόρεια Ελλάδα υπάρχει πιο έντονο πρόβλημα διότι εκεί έχουμε και εθνικές μειονότητες και κύρια την τουρκική στη Θράκη. Μειονότητα που στην επαρχία αυτή είναι αναλογικά μεγαλύτερη από ότι εδώ στη Κύπρο. Αυτός ο τουρκικός πληθυσμός ηγεμονεύει αριθμητικά σ' ορισμένες πόλεις, όπως την Ξάνθη και την Κομοτηνή (όπου είναι περίπου δύοι κι Έλληνες), όχι όμως και οικονομικά. Ο πληθυσμός αυτός ζει σε μια κατάσταση κλειστής οικονομίας, συχνά πατριαρχικής, σε μια οικονομική και πολιτιστική υπανάπτυξη. Οι ελληνικές κυβερνήσεις ανέκαθεν, κρατούσαν αυτή τη διαφορά. Εγώ ο ίδιος διαπιστώνω εκεί, μια κατάσταση άμεσης καταπίεσης, καμπά φορά και ανοιχτής. Για παράδειγμα για την πτυχία των τουρκικών πανεπιστημάων δεν αναγνωρίζονται στην Ελλάδα, παρά μόνο με το σταγονόμετρο, με αποτέλεσμα εδώ και πολλά χρόνια, 150 πτυχιούχοι να περιμένουν αναγνώριση των πτυχίων τους. Ας σημειωθεί ότι με τη παιδεία που προσφέρεται στα τουρκικά γυμνάσια μόνο σε τουρκικά πανεπιστήμια μπορεί να σπουδάσει κανείς.

Άλλα παραδείγματα καταπίεσης είναι η δύσκολη παροχή αδειών οδηγησης αυτοκινήτου ή αγροτικής μηχανής, οικοδόμησης ή ανοικοδόμησης, κάτι αστεία πράματα δηλαδή αλλά και τραγικά. Υπάρχει ακόμα ένα έντονο κλίμα καχυποψίας ανάμεσα στα λαϊκά στρώματα ανάλογο άλλωστε αυτού που υπάρχει εδώ και στην Τουρκία. Ας σημειωθεί ότι η Θράκη

είναι μια πολύ συντηρητική περιοχή με πολύ λίγους προοδευτικούς ανθρώπους. Αντίθετα εδώ στη Κύπρο, έχετε ένα πολύ μεγάλο προοδευτικό κίνημα, πολύ πλατύτερο από τον κύριο φορέα της αριστεράς και υπάρχει ένα ανοιχτό πνεύμα στο ζήτημα της προσέγγισης των συνοίκων λαών.

- Στη διάρκεια της δικτατορίας οι Έλληνες πολιτικοί εξόριστοι ζητούσαν να μην γίνονται επισκέψεις στην Ελλάδα και θεωρούσαν ότι επρόκειτο για ένα μέτρο πίεσης ενάντια στη χούντα. Διαφωνείς μ' αυτή την τακτική;

- Η άποψη μου είναι πως πρέπει να δούμε με την ζήτημα ιστορικά και συγκεκριμένα. Το φαινόμενο είναι πολύ σύνθετο για να πει κανείς όντας δεν ένα όχι. Έχει αποδειχτεί πολύ συγκεκριμένα ότι οι συναυλίες Θεοδωράκη-Λιβανελλί κίνησαν στην Τουρκία εκατοντάδες χιλιάδες άτομα που θέλουνε την ειρήνη ανάμεσα στους δύο λαούς. Το γεγονός βέβαια ότι ο Θεοδωράκης, είναι αυτός που είναι ενίσχυσε και το αντιστασιακό φρόντημα του τουρκικού λαού. Ετοιμαζόμενος με τρόπο επείγον το θέμα της ελληνο-τουρκικής φιλίας και φυσικά το θέμα της γνωριμίας των δύο λαών, πράγμα αναγκαίο αν θέλουμε να φτιάξουμε κάτι.

Στη συνάντηση που είχαμε εδώ μεταξύ Χριστιανών και μη Χριστιανών επώθηκε πολύ σωστά, ότι ο ένας δεν ξέρει τον άλλο. Εγώ π.χ. πριν μερικά χρόνια μπέρδευα τον Χριστιανικό κόσμο, με τον κόσμο του καπηλητικού, αυτή την πτωχεύμένη έκφραση του, που αναπαράγει ένα μεγάλο μέρος της εκκλησίας.

Αντίστοιχα οι πιο πολλοί ορθόδοξοι χριστιανοί έχουν για τον κομμουνι-

σμό, τη γνώση που τους δίνουν οι πιο πτωχευμένες εκφράσεις του, οι πιο δύσκολες του στιγμές. Είναι γνωστή η αφίσα που κυκλοφορεί στην Ελλάδα, το κομμουνιστή με το κονσερβοκούπι ανάμεσα στα δόντια.

Από την άλλη, πολλοί οι συμφωνούν με τη μαρξιστική ιδεολογία, γνωρίζουν όμως τον μαρξισμό μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια που κυκλοφορούσαν στην Σοβιετική Ένωση μια φορά.

Θέλω να πω μ' όλα αυτά, ότι έχουμε πρόβλημα γνωριμίας.

Το να γνωρίσει ο ένας λαός τον άλλο είναι σημαντικό. Ένας από τους στόχους της καμπάνιας που κάνουμε στην Ελλάδα είναι η γνωριμία του πολιτισμού του γείτονα λαού. Μιλώντας συγκεκριμένα για την Κύπρο, γείτονας λαός δεν είναι μόνο ο τουρκικός, αλλά και ο αραβικός ή ο εβραϊκός. Εγώ θάβλεπτα ανάμεσα στους στόχους του Κυπριακού Πανεπιστημίου την δημιουργία τμημάτων τουρκικής, εβραϊκής και αραβικής γλώσσας και πολιτισμού.

- Οι Τούρκοι είναι βάρβαροι, δεν έχουν να δείξουν τίποτε στην ιστορία...

- Μπα, έτσι λένε κάποιοι, θες να πεις. Ναι, αλλά οι Τούρκοι έχουν να δείξουν, πάρα πολλά. Πρώτα απ' όλα έχουν μια πολύ μεγάλη ποίηση, αρχίζοντας από τον Τζελαλεντίν Ρούμι, τους Κουρδοτούρκους του ύστερου μεσαίωνα και το μεγάλο τέκνο της Θεσσαλονίκης τον Ναζήμ Χικμέτ. Ας σημειωθεί ότι κι ο μεγάλος δικός μας, ο Σεφέρης είναι Σμυρνιός. Άλλη σημαντική προσφορά του τουρκικού πολιτισμού είναι η σελτζουκική αρχιτεκτονική και η μεγάλη ακόμα οθωμανική αρχιτεκτονική. Βλέπουμε στη Βόρεια Ελλάδα τα υπέροχα τζαμιά. Ο τουρκικός λαός έχει μεγάλα επιτεύγματα να δειξει. Γενικά πρέπει να παλέψουμε για ένα πακέτο πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ των δύο λαών. Θάβλεπτα για παράδειγμα ένα τουρκικό τμήμα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και ένα ελληνικό στο Πανεπιστήμιο Σμύρνης. Ή όταν λέμε για την Κύπρο, το ίδιο πρέπει να υπάρχει και στη Δαμασκό, και το Κάιρο και το Τελ-Αβίβ.

- Καλά Κωστή, εσύ ένας ενθουσιώδης λάτρης της Ορθοδοξίας, πώς τα συμβιβάζεις μέσα σου πως μπορεί να έχεις αυτή τη σχέση με τους Τούρκους, που είναι και Μουσουλμάνοι επιπλέον;

- Πώς τα συνδυάζω; Εγώ κατ' αρχή δίνω προτεραιότητα στη σχέση του Εγώ ή του Συλλογικού Εγώ με το Άλλο. Μόνο έτσι οικοδομείται η ζωή και ο πολιτισμός. Λοιπόν ο κατ' εξοχήν άλλος για μας τους Έλληνες είναι οι Ελλαδίτες είμαστε είτε Κυπρίωτες.

είναι οι Τούρκοι. Αυτούς πρέπει να γνωρίσουμε καλύτερα, μ' αυτούς πρέπει να μάθουμε να φτιάχνουμε τη γειτονία μας και τη ζωή μας. Αυτών πρέπει να γνωρίσουμε και ν' αγαπήσουμε τις καλές τους στιγμές και μαζί να οικοδομήσουμε τον καινούργιο κόσμο προς τον οποίο πολλοί από μας προσβλέπουμε.

Λοιπόν τώρα... για το «ορθόδοξο», όπως ξέρεις έχω αντιρρήσει! Τι θα πει ορθόδοξος; Κατ' αρχάς εγώ είμαι μαρξιστής. Ο φίλος μου ο Ζουράρης είναι ορθόδοξος, εγώ είμαι ένας μαρξιστής που είσπιε αγαπητικά την ορθοδοξία. Με τον τρόπο που ο Μαρξ έβλεπε την παραδομένη ιδεολογία. Δηλαδή προσπαθώ μέσα στην Ορθοδοξία, που είναι ο παραγμένος πλούτος, δυο χιλιάδων χρόνων του λαού μας, να βρω τα μεγάλα θετικά σημεία. Από και περά βέβαια, σαν ερωτικό παιδί που είμαι, η Ορθοδοξία μ' ενδιαφέρει γιατί είναι η διατύπωση σε λόγο (σε λόγο έγκλειστο μιας και δεν είχε ακόμα δημιουργηθεί η εργατική τάξη) της αγάπης, του έρωτα που επιζητεί να γίνει πράξη. Βλέπω λοιπόν ακριβώς τη διατύπωση σε λόγο της βασικής ουσίας της ζωής πουύναι ο έρωτας, η διαλεχτική σχέση του σώματός μας μέσα από την συγκρότησή του σε τάξεις, η ενοποίηση δηλαδή του σώματος του ανθρώπου σ' ένα λόγο που διατυπώθηκε πριν υπάρχει το εργαλείο, η εργατική τάξη δηλαδή και το κίνημά της. Ο κομμουνιστής έχει την τύχη να δημιουργείται σε μια εποχή που το εργαλείο αυτό υπάρχει είναι στα χέρια του. Είναι παράγοντας δημιουργίας του κομμουνισμού, άρα έχει ιδιαίτερ

200-300 χρόνια το κύριο πρόβλημα θα είναι η απουσία ή η παρουσία αγάπης. Η σχετικότητα του έρωτα και η αδυναμία, τού να είμαστε θεωμένοι, νάμαστε ισόθεοι, επειδή, δεν μπορούμε ν' αγαπάμε πλήρως τα πάντα μεσ' το καιρό και μεσ' το χώρο.

— Στη τωρινή όμως συγκυρία της Τουρκίας εξελίσσεται σε μια δύναμη με σαφείς διαθέσεις «αστυνόμευσης» στη περιοχή. Πως την αντιμετωπίζουμε.

— Αυτό είναι σωστό, είναι όμως μονομερές. Το ίδιο πράγμα είναι και η Ελλάδα. Η Ελλάδα για την Δύση και τον Ιμπεριαλισμό είναι ένα εργαλείο ενάντια στους λαούς της Μ. Ανατολής. Βεβαίως υπάρχει ένα δυνατό προοδευτικό κίνημα που ανθίσταται και εμποδίζει τον Ιμπεριαλισμό να κάνει ότι θέλει. Στην Τουρκία το κίνημα αναπτύσσεται πολύ πιο αργά. Βρισκόμαστε όμως σε μια περίοδο κλειδι. Ενώ πριν λίγα χρόνια το επαναστατικό κίνημα ήταν μικρό και περιορισμένο στη Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη τώρα έχει αρχίσει να μαζικοποιείται. Η εργατική τάξη έχει αρχίσει να αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Είναι φυσικά καινούργια κι' η αγροτική προέλευση της έντονη όμως η οικονομική της λειτουργία μέσα σ' ένα καινούργιο χώρο, της δίνει τη δυνατότητα να δει τον κόσμο διαφορετικά.

— Άρα, ναι η Τουρκία είναι χωροφύλακας του Ιμπεριαλισμού αλλά και η Ελλάδα δεν είναι άμοιρη της ίδιας λειτουργίας και οπωδήποτε όλα είναι σε δυνάμει.

— Είναι εν δυνάμει, εν τω μεταξύ όμως μπορεί να μας φάνε όλους!

— Εννοείς ότι μπορεί να γίνει ο Αττίλας Νούμερο 3. Γι' αυτό δηλαδή, επειδή υπάρχει η δυνατότητα σ' οποιαδήποτε ιστορία να μπει ένα ξαφνικό τέρμα;

δος της ελληνικής μεραρχίας θα γίνει για να κατοχυρωθεί η διπλή ένωση. Ο στρατός αυτός όπως δηλαδή ο κάθε στρατός θα υποστηρίξει τα συμφέροντα του κράτους του.

— Ναι, εγώ βλέπω κάπως διαφορετικά τα πράγματα. Έτσι που τα καταφέραμε και η Ελλάδα και οι Ελληνοκύπριοι... είμαστε τώρα σε μια πολύ δύσκολη κατάσταση. Η ενδυνάμωση της Ελληνοκυπριακής άμυνας βραχυπρόθεσμα είναι θετική. Αλλά αυτό που προέχει βέβαια δεν είναι να είμαστε καλά, για άλλα δυο-τρία-πέντε χρόνια. Είναι νάμαστε καλά για πάντα, είναι να πετύχουμε την αποστρατικοποίηση. Ισως με το να ρθει ένας επιπλέον στρατός, να γίνει αιτία να φύγουν και οι δυο, και να τα βρούνε οι κοινότητες μεταξύ τους. Αυτό όμως πάλι δεν είναι απλό, προϋποθέτει την αμοιβαία εμπιστοσύνη ανάμεσα στις δύο κοινότητες, κι' επειδή η μια είναι μικρή κι' άλλη μεγάλη, είναι οι Ελληνοκύπριοι που πρέπει να αποδείξουν ότι δεν θα επαναληφθούνε οι ακρότητες των προηγουμένων χρονών και που οδήγησαν φυσικά στις ακόμα μεγαλύτερες τουρκικές ακρότητες. Δεν μπορούμε να βλέψουμε το τώρα χωρίς το άμεσο πριν και χωρίς τις ευθύνες μας στο άμεσο πριν. Λοιπόν δεν μπορώ να πω ότι δεν πρέπει να ενδυναμωθεί η άμυνα της Κύπρου. Θα πρέπει φυσικά αυτό να μην είναι ένα εργαλείο στα χέρια ενός άλλου κράτους. Η Κύπρος είναι Κύπρος, υπάρχουν κατ' αρχήν οι δύο κοινότητες που την συγκροτούνε κι' αυτές πρέπει να τα βρουν μεταξύ τους.

— Εδώ υπάρχουν δύο πράγματα αλληλένδετα μεν, αλλά έχει ωριστά κιόλας. Υπάρχει το πρόβλημα των διακονοτικών σχέσεων και υπάρχει και η εκμετάλλευση του προβλήματος από την μητροπολιτική Τουρκία.

— Γιατί λες Τουρκία. Η μητροπολιτική Ελλάδα δεν εκμεταλλεύεται το Κυπριακό νομίζεις;

— Καλά, εγώ βλέπω ότι ακριβώς το μέγιστο που μπορεί η Ελλάδα να φιλοδοξεί είναι να πάρει κι' αυτή ένα κομμάτι από την Κύπρο. Προσωπικά πιστεύω ότι η κάθοδος η φημολογούμενη κάθο-

δετης της ελληνικής μεραρχίας θα γίνει για να κατοχυρωθεί η διπλή ένωση. Ο στρατός αυτός όπως δηλαδή ο κάθε στρατός θα υποστηρίξει τα συμφέροντα του κράτους του.

— Και ποιός άλλος τρόπος στον κόσμο έχει πρώτος, κατ' εξοχήν, ετούτο το πικρό μα και θαυμαστό προνόμιο, να μετέχει και των δυο υποστάσεων ταυτόχρονα, έσον από την Κύπρο;

Θα μου πείτε πώς υπάρχει Ανατολή και Ανατολή. Υπάρχει η Ανατολή των Ινδίων από ότι οι κατάγονται οι περισσότεροι Ευρωπαίοι και εμείς οι Έλληνες και υπάρχει και η Ανατολή της Κίνας, ή της Μογγολίας και του Τουρκεστάν από όπου κατάγονται οι Τούρκοι. Σύμφωνοι.

Σκέφτομαι όμως τα εξής: Η φορά των μεταναστεύσεων των πληθυσμών, ήταν σχεδόν πάντοτε από Ανατολή προς Δύση. Ακολούθωντας την κίνηση του ήλιου, όπως τον βλέπουμε εξ αιτίας της περιστροφής της γης. Η φορά της εκτόξευσης προς το σύμπαν, της πορείας προς τα άστρα, μοιάζει και αυτή να ακολουθεί την ίδια κατεύθυνση. Την κατεύθυνση της ορμής των Αρίων. Γιατί οι Ινδοευρωπαίοι ήσαν αυτοί που κατάφεραν να διασύνονται και να εξουσιάσουν πρώτοι, τούτες τις οδούς του κόσμου. Όσοι από τους Μογγόλους παρέμειναν στην Ανατολή, κατάφεραν να αναπτύξουν υψηλά στατικούς και τελετουργικούς πολιτισμούς, μεγάλης τέχνης και γνώσης, είναι αλήθεια. Το ίδιο έκαναν και οι σημίτες, αλλά με ένα εντελώς διαφορετικό τρόπο.

Πολιτισμοί του μυστικισμού, της νιρβάνα, της τελετής. Πολιτισμοί της μανιακής προσκόλλησης στο γράμμα του Νόμου.

Οι Ινδοευρωπαίοι αντίθετα, ανέπτυξαν κατ' εξοχήν τη μεταφορικότητα. Την εξερεύνηση. Την αμφιδολία, την αλλαγή, την επανάσταση, το ταξίδι, την ελευθερωμένη ορμή (την αναζήτηση του αγνώστου θεού...).

Όσοι τώρα από τους Μογγόλους ειδείς δεν αναπτύχθηκαν κατά τα κινέζικα πρότυπα, παρέμειναν επιθετικές περιπλανώμενες νομάδες, οι περισσότεροι από τις οποίες ασπάσθηκαν την ορμητική νέα θρησκεία του Ισλάμ. (Τη διαφορά αυτή τη βλέπουμε ξεκάθαρα στην πρόσφατη τηλεοπτική σειρά «Μάρκο Πόλο»).

Οι Τούρκοι είχαν αυτή την ιστορική μοίρα... Και παρ' όλη την Οθωμανική τους αυτοκρατορία και τον κατοπινό «εξευρωπαϊσμό» τους από τον Κεμάλ, μοιάζουν να έχουν παραμείνει ένας άκρως παγιδευμένος λαός. Ανάμεσα στους υψηλούς, συντρητικούς πολιτισμούς των «ομογαλάκτων» τους Κινέζων, και τους επαναστατικούς, των ανταγωνιστών τους Αρίων. Ανάμεσα στον Ανατέλλοντα Ήλιον και τον Νοητόν Ήλιον. Συγγενεῖς θρησκευτικά με τους Αράβες χωρίς να είναι σημίτες, συγγενεῖς πολιτιστικά με τους κινέζους χωρίς να πλησιάζουν τον πολιτισμό τους ούτε από μακριά, παθιασμένοι για την Ευρώπη χωρίς καμιά σχέση με την Ινδοευρωπαϊκή πορεία, μοιάζουν να έχουν χάσει ολότελα το πρόσωπό τους.

Ένας από τους χώρους που διέπρεψαν, όσο περίεργο και αν ακούγεται αυτό, είναι η θεοσοφία και ο εσωτεριστικός μυστικισμός.

Λέγεται ότι το σημαντικότερο μοναστήρι μύησης στον Εσωτερισμό, βρίσκεται κάπου στα άγρια βουνά του Τουρκεστάν, κοντά στα σύνορα με το Αφγανιστάν και τις Ινδίες. Και ήταν μάλιστα ένας μικρασιάτης Έλληνας, μεγαλωμένος στον Καύκασο, που το ανακάλυψε και μετέφερε τον εσωτερισμό στην Ευρώπη, την ίδια εποχή που στη Ρωσία ξέσπαζε η μεγάλη κομμουνιστική επανάσταση: Ο περίφημος και μυστηρώδης Γεώργιος Γκουρτζίεφ.

Πάντως όλα τούτα δεν είναι παρά αυθόρυμπες εικασίες και συνειρμοί που μου έρχονται στο νου, βάσει ορισμένων δεδομένων. Δεν έχω σαφή αντίληψη... Ψάχνω. Το ζητούμενο είναι το γιατί του επεκτατισμού τους. Το γιατί της κατοχής της Κύπρου. Το βαθύτερο «γιατί», θέλω να πω.

Και ακόμη το πως μιλάς μαζί τους. Πώς μιλά ένας Έλληνας σε ένα Τούρκο σήμερα; Ή και πάντα; Πώς μιλά ένας ελληνοκύπριος σε ένα τουρκοκύπριο; (Φτάνει να «το πή» με ένα χαρταετό;)

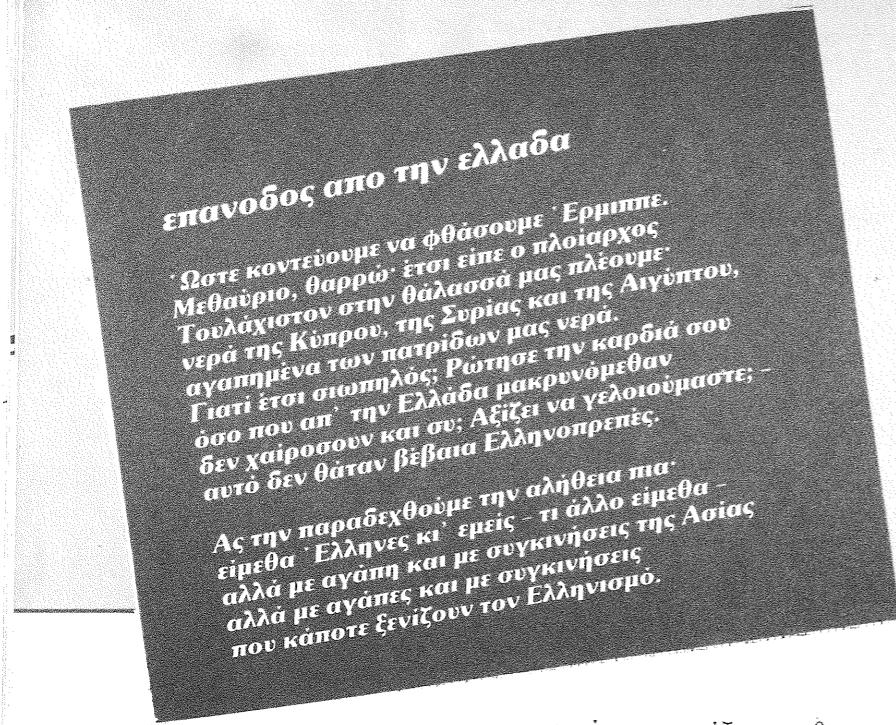
Αυτά που μας χωρίζουν, είναι από μια άποψη, άβυσσοι πολιτιστικές, άβυσσοι της ιστορίας. Από την άλλη όμως μπορεί να είναι όντως, απλώς μια γραμμή - (μας χωρίζει μια άβυσσος, μας χωρίζει ένας «πόντος», λέει αστειούμενος με λεπτό και μαύρο χιούμορ, ο έλληνας σκιτσογράφος Αντώνης Κυριακούλης) -, μια γραμμή που τη «σβήνεις», με τον τρόπο που μπορείς να σβήσεις μια λανθασμένη γραμμή από μολύβι πάνω σε ένα χαρτί..

Φτάνει να σκεφτούμε π.χ. την κοινή καταγωγή όλων των ανθρώπων, όλων ανεξαιρέτως, από τις γυναίκες!

Και πως δεν υπάρχει πιο Ανατολή Ανατολή από τις γυναίκες! Και παρ' όλο που η λέξη (ανατολή) είναι σημασιοδοτημένη με νύχτα και λαγνεία, εν τούτοις ετυμολογικά, μας ομολογεί την ίδια την προέλευση του φωτός!

Συνδυάστε το τώρα με την αφιέρωση της νήσου Κύπρου στη γυναικά. Και με τη εγκατάλειψη της Αριάδνης στη Κύπρο από τον Θησέα. Το νικητή των Μινώων. Εγκατάλειψη που πιθανώς σημαίνει την εγκατάλειψη - συντριβή, των ανατολικής υποστάσεως και χροιάς πολιτισμών, που ήσαν ακόμη οι Μινώες, από τους βόρειες και δυτικής εξελίξεως πολιτισμούς, ήδη δύντονα αρσενικούς, που ήσαν οι Έλληνες, και θα καταλάβετε τι προσπαθώ να πω.

Και κάτι τελευταίο: Ο εσωτερισμός και ο μυστικισμός, παρόλη την τεράστια β

λιγα για τον ελληνικο εθνικισμο στη κυπρο

μαριος λυσιωτης

Μετά από μια περίοδο κρίσης, μαποτέλεσμα των γεγονότων του 1974, ο ελληνικός εθνικισμός στην Κύπρο άρχισε ν' ανασυντάσσεται, έτσι που τις μέρες μας να εκδηλώνται και πάλι επιθετικά, πολλές φορές μ' ένα πρόσωπο που παρουσιάζεται ανανεωτικό, επηρεάζοντας με τον ένα ή τον άλλο τρόπο κι ένα πλατύ στρώμα νέων διανοουμένων.

Αυτή η επανεμφάνιση της εθνικιστικής ιδεολογίας τροφοδοτείται από τις εντάσεις και τα προβλήματα της Κυπριακής κοινωνίας τείνοντας έτσι ν' αποχήσει χαρακτηριστικά κινήματος κοινωνικού, ξεπερνώντας τα στενά πλαίσια μέσα στα οποία βρισκόταν μέχρι τώρα.

Από τη μια το αδιέξοδο στο κυπριακό πρόβλημα, η στασιμότητα η οποία χαρακτηρίζει την πολιτική και κοινωνική μας ζωή, από την άλλη η ένταση του κυπριακού μέσα στο πλαίσιο των Ελληνοτουρκικών σχέσεων σαν ουσιαστικό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, είναι δυο από τους άδονες πάνω στους οποίους στηρίζεται η ανάπτυξη του εθνικισμού.

Ταυτόχρονα ο εθνικισμός βρίσκει ένα στήριγμα ανάμεσα στους νέους διανοουμένους, οι οποίοι με το «κάνοντας» τους στον ελλαδικό χώρο βλέπουν ένα μέσο, το μοναδικό ίσως, να ξεφύγουν από την επαρχιώτικη πνευματική ατμόσφαιρα που επικρατεί στην Κύπρο, ανοίγοντας έτσι τους πνευματικούς τους ορίζοντες στον πιο πλατύ ευρωπαϊκό χώρο.

Κοντά σ' αυτούς τους παράγοντες είναι πιστεύωντας κι ένας παράγοντας υποκείμενος, που μας βοηθά να καταλάβουμε ρητά, από την διανοικότητα με την

εθνικισμό. Ένα τέτοιο φαινόμενο επιλεκόμενο σε μια συγκεκριμένη πολιτικοκοινωνική συγκυρία μπορεί σίγουρα όμως να βρεθεί στη βάση ενός αντιδραστικού εθνικισμού κινήματος.

Σ' αυτό, το πιο γενικό φαινόμενο θα πρέπει να προσθέσουμε κι' άλλο ένα ειδικότερο ή τοπικό, που οδηγεί πάλι σε μια κρίση ταυτότητας και στη συνέχεια στην αναζήτηση μέσα από την παράδοση στοιχείων που θα επιτρέπουν ίσως μιαν υπέρβαση της κρίσης. Αναφέρομαι στις σχέσεις μας με τον κατ' εξοχήν **Άλλο**, τον διπλανό μας τουρκοκύπριο, και πέρα απ' αυτές τις σχέσεις στο πιο γενικό πολιτικό μας πρόβλημα που αναμφισβήτητα είναι στη βάση μας κρίσης ταυτότητας. Η ανάγκη υποστήριξης του κυπριακού κράτους οδηγήσε σε πολλές περιπτώσεις σ' ακραίες καταστάσεις ενώ η αδυναμία αυτής της υποστήριξης (ίσως γιατί θέλουσε να στηρίχεται σε μεγάλο βαθμό στην άρνηση της εθνικής μας ταυτότητας, το όνομα της άρνησης του εθνικισμού) οδήγησε σε μια αντίδραση τις συνέπειές της οποίας έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε τώρα.

Αυτή η κρίση ταυτότητας, τόσο στη γενική όσο και στην ειδική έκφραση της, και η εμπλοκή της στο σημερινό πολιτικό αδιέξοδο στην Κύπρο και στις Ελληνοτουρκικές σχέσεις, είναι λοιπόν που τροφοδοτεί τον εθνικισμό, και μας επιτρέπει ταυτόχρονα να ερμηνεύσουμε ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του. Η σχέση όμως, ανάμεσα στην αναζήτηση υπέρβασης της κρίσης ταυτότητας και τον εθνικισμό, δεν είναι αναγκαία. Το πρώτο βήμα για μια αποσύνδεση των δρών, βρίσκεται στην αναγνώριση του προβλήματος. Στη συνέχεια θα πρέπει να του δώσουμε μιαν άλλη δυναμική και κατεύθυνση λύσης: αντί δηλαδή να προσπαθήσουμε να δαμάσουμε την μελλοντική συνείδηση μας ενάντια στον Άλλο, να αγωνιστούμε για να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις να τη δομήσουμε μέσα

από μια πιο δημιουργική σχέση μας με τον Άλλο.

Θέλω να πω ότι σ' ένα μεγάλο βαθμό θα μπορέσουμε να βραχυκυλώσουμε την σχέση που τροφοδοτεί τον εθνικισμό (νομιμοποιώντας τον ταυτόχρονα) μέσα από μιαν αναζήτηση και εμβάθυνση της ελληνικότητας.

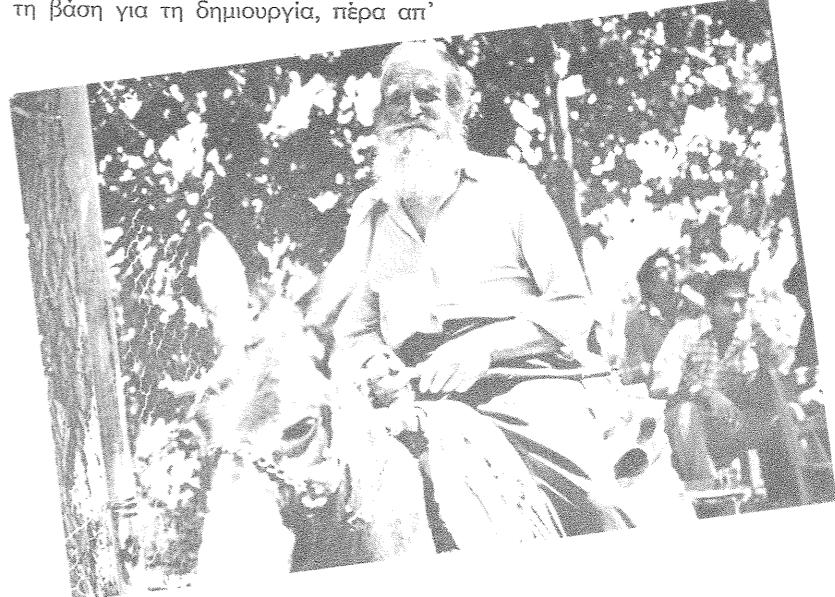
Ο εθνικισμός είναι πιστεύω μια παθολογική έκφραση αυτής της αναζήτησης. Μπορούμε και πρέπει να τον αντιμετωπίσουμε πολιτικά. Πέρα απ' αυτό οφείλουμε να κάνουμε και τη δική μας συνεισφορά για μια μη εθνικιστική υπέρβαση της κρίσης της ταυτότητας μας μέσα από την αναγνώριση, συνειδητοποίηση και εμβάθυνση της ελληνικότητας μας.

Δεν μπορούμε βέβαια τα ξεπεράσουμε το πρόβλημα με την απλή άρνηση να το αντιμετωπίσουμε στο όνομα συνειδήσεων που θα μπορούσαν να φτιαχτούν. Άλλωστε, πιστεύω πως είναι μέσα στα χαρακτηριστικά της πολιτιστικής (εθνικής) ταυτότητας, να μην μπορείς να την αρνηθείς, ανήκει στον τομέα του Ειναι-Εκεί.

Μένει η σχέση μας με τον Άλλο, τον κατ' εξοχήν Άλλο. Είναι σ' αυτή τη σχέση που η δική μας συνειδητοποίηση και υπέρβαση της κρίσης ταυτότητας μας θα μας βοηθήσει περισσότερο. Γιατί αν Εμείς (σα σύνολο κοινωνικό φυσικά)

δεν αναγνωρίζουμε των ταυτότητα μας πως θα μπορέσουμε ν' αναγνωρίσουμε το δικαίωμα του Άλλου στην ταυτότητά του, ή ν' απαιτήσουμε απ' τον άλλο μια τέτοια αναγνώριση.

Μόνο μέσα από μια τέτοια αλληλοαναγνώριση, αποτέλεσμα μιας διαλεχτικής διεργασίας τόσο ενδο - όσο και δια - κοινοτικής θα μπορέσουμε να βάλουμε τη βάση για τη δημιουργία, πέρα απ'

Λία Καλλίδου

Κατ' αρχήν, πρέπει να ομολογήσω ότι δε συνηθίζω ούτε τις βιβλιοκρισίες ούτε τις στερεότυπες και κολακευτικές παρουσιάσεις. Επανειλημένα αντιστάθηκα στις εκκλήσεις του φίλου μου του Κωστή Αχνιώτη και εξακολουθώ να το αρνούμαι. Όμως, όταν υποψιάζεσαι ή νοιώθεις ότι κάποιος πρέπει να λεχθεί, το λες απλά και ειλικρινά. Περί Καλλίδου λοιπόν, πρόχειρα και σύντομα. Αγγωστή κι' αδόκιμη! και λοιπόν: Προσθέτω ότι δεν είχα ποτέ την τιμή να τη γνωρίσω...

Όταν έτυχε να διαβάσω μερικά ποιήματα της στο «Εντός» του Απρίλη και του Μάη, στάθηκα λιγό στην πρώτη ανάγνωση και μετά προχώρησα, τα ξέχασα. Μερικές ώρες αργότερα ένιωσα ότι έπρεπε να τα ξαναδιαβάσω. Διεπίστωσα λοιπόν, ότι μερικά από τα ποιήματά της, εξαικονούθισαν να εμπνέουν και να προκαλούν. Ενιώσα παράξενα, γιατί δεν μπορούσα να προσδιορίσω τα λειτουργικά στοιχεία εκείνης της γραφής. Αντίθετα είχα την αίσθηση ότι διάβαζα κάτιοντόπιο, στο όριο του συνηθισμένου, που κάποτε έτεινε προς τη φλωραία! Όμως δεν ήταν. Διατηρούσε μια λιτότητα! Τι ήτανε λοιπόν; Η φωτογραφική

κι' αυθεντική; Ο χρόνος θα το δειξει. Προς το παρόν παρακαλώ τον Κωστή Αχνιώτη να αναδημοσιεύσει το ποίημα «Της Ελένης» από το τεύχος του Μαΐου.

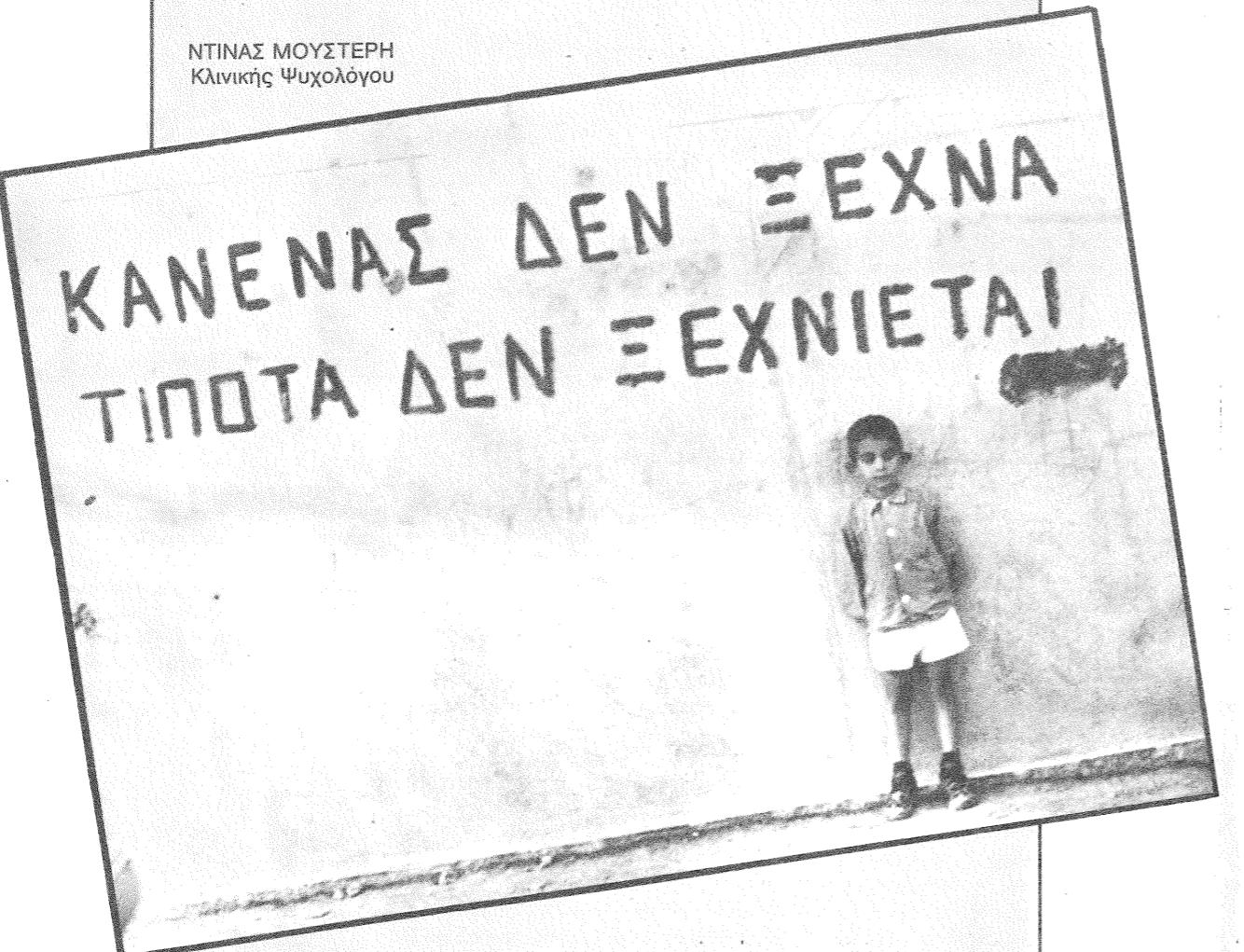
της ελένης

Ελένη, ψωχνή στους δρόμους της Λευκωσίας να σε βρω, αναζητώ τη μορφή σου στη φευγική πολη στις φωτεινές επιγραφές το «νεον» την εξάφανει στα σινέμα πορν και νεολαία που χάνεται σε χανού το προσώπο σου το δεξαδιά της κόκκινης κόλα πιο εντονη το νέο μοντέλο της Μεροεντές πιο ελκυστικό προπορευόμενο διαδάστες δεν έχουν ματια δεν έχουν στόμα δεν έχουν καν πρόσωπο. Ελένη, το λεωφορείο ξεκινήσει δε γνωρίζω τους δρόμους της διαδρομές, τα καινούργια κτήρια Ελένη, ψωχνή τη Λευκωσία τουτη τη πόλη είναι ανύπαρκτη.

Λία καλλίδου

η σημασία της ενημερωσης στη ψυχολογικη αντιμετωπιση του πολεμικου κινδυνου

ΝΤΙΝΑΣ ΜΟΥΣΤΕΡΗ Κλινικής Ψυχολόγου

Ηλέξη «πόλεμος» συνδέεται αυτόματα μέσα μας με τις λέξεις «θάνατος», «καταστροφή», «στέρηση». Μπορούμε γι' αυτό να κατανοήσουμε γιατί σε περιόδους ειρήνης αυτή η λέξη απωθείται έντεχνα από τη συνείδηση και η πραγματικότητα που εκφράζει μεταφέρεται σε εποχές και χώρους ξένους. Πόλεμος πρέπει να είναι κάτι που συμβαίνει κάπου αλλού, στις τανίες της τηλεόρασης ή του κινηματογράφου π.χ., ή στα βιβλία και τις εφημερίδες. Η ιδέα ότι μπορεί με κάποιο τρόπο να αφορά άμεσα το άτομο έχει την ιδιότητα να κινητοποιεί μέσα του πολὺ δυνατές άμυνες κι' απ' αυτές η πιο χαρακτηριστική είναι η άρνηση γι' αυτό το ενδεχόμενο, η προσποιηση, όχι απαραίτητα συνείδητη, ότι δεν συμβαίνει τίποτα κι' ότι τίποτα δεν πρόκειται να συμβεί.

Το ενδιαφέρον είναι ότι όσο πιο προσιτή είναι η ανεπιθύμητη αυτή πραγματικότητα, τόσο πιο ισχυροί γίνονται οι ψυχολογικοί μηχανισμοί άρνησης και αποφυγής σ' όλα τα επίπεδα, ατομικά και κοινωνικά. Η ανάγκη στον άνθρωπο να αμυνθεί μπροστά σε κάποιον επικείμενο κίνδυνο που επαναβίωνει μέσα του τους πιο αρχαϊκούς φόβους και να προστευθεί μπροστά στο άγχος που προκαλεί η προσδοκία του αφανισμού, μπορεί να τον οδηγήσει στην υιοθέτηση μιας πολύ ειδικής στάσης απέναντι στη ζωή. Η άρνηση και η αποφυγή μπορούν να εκδηλωθούν με διάφορους τρόπους, που έχουν σαν χαρακτηριστικό την εξάρτηση από εξωτερικά και συχνά τεχνητά στηρίγματα.

Ενα τέτοιο στήριγμα είναι π.χ. το χρήμα που στις ειδικές αυτές συνθήκες αποκτά ιδιαιτερη συμβολική αξία. Δεν είναι απλώς μέσο για εξασφάλιση κάποιας άνεσης αλλά επενδύεται ψυχολογικά σαν η επιβεβαίωση της ιδιαίτης ύπαρξης του ανθρώπου. Το να έχω λεφτά μου επιτρέπει να έχω την ψευδαισθηση της πληρότητας. Αυτή η ψευδαισθηση με προστατεύει από τον κινδυνο να χαθώ γιατί μου επιτρέπει να ενισχύω, να περιφρουρώ και να προεκτείνω την ύπαρξή μου, που βρίσκεται σε κινδυνο, με υλικά, χειροπιαστά τεκμήρια. Άλλα το να έχω απλώς λεφτά για ν' αποκτώ υλικά αγαθά και να κατοχυρώνωμαι στην ψευδαισθηση της απόλυτης μου ασφαλείας, δεν είναι αρκετό. Χρειάζεται ακόμα να μπορώ να επιβεβαιώνωμαι, ότι αυτή η δυνατότητα είναι ανεξάντλητη. Κι ο μόνος τρόπος να έχω αυτή την επιβεβαίωση είναι να ξοδεύω. Σπαταλώντας και καταναλώνοντας αποκτώ την αίσθηση ότι δεν υπάρχει η στέρηση, ότι έχω την απόλυτη δυνατότητα να έχω αυτό που θέλω, όταν το θέλω. Το μέλλον καταργείται αυτόματα. Το «αύριο», οδυνηρό ή όχι εκμηδενίζεται σε βάρος οποιουδήποτε προγραμματισμού.

Είναι χαρακτηριστική η εμφάνιση αυτού που λέμε «ευδαιμονισμός» σε κοινωνίες καταναλωτικής υφής και που υποφέρουν από ιδεολογική ή πολιτιστική κρίση. Όταν τέτοιες κοινωνίες βρεθούν κάτω από την απειλή ενός πολέμου και επομένως σε μιαν κατάσταση έντονης αβεβαιότητας για το μέλλον, ο ευδαιμονισμός μπορεί να προσλάβει τρομακτικές διαστάσεις. Με τον όρο αυτό εννοούμε ακριβώς την τάση της κινητοποίησης όλων εκείνων των ψυχολογικών μηχανισμών άμυνας που εμποδίζουν την αφύπνηση της συνειδήσης, όταν η αφύπνηση προμηνύει την επαφή με μια δραματική πραγματικότητα σοβαρού υπαρξιακού άγχους. Σημαίνει ότι τα άτομα τείνουν να θέτουν σαν κύριο στόχο την πραγματοποίηση, με κάθε τρόπο και άμεσα, της «ευτυχίας» αντιληπτής κάτω από μια καθαρά υλιστική και συγκινησιακή σκοπιά. Βάζουν κατ' επέκταση σε 2η μοίρα την λειτουργία του προγραμματισμού και του προβληματισμού. Ο iερός κανόνας που διέπει αυτή την τάση είναι η τεχνητή κατάργηση του «αύριο».

Ο κίνδυνος του αφανισμού εξουδετερώνεται έτσι με την βοήθεια μιας ψυχικής παλινδρόμησης σε επίπεδα τέτοια που η λειτουργία του ορθολογισμού υποβιβάζεται προς όφελος της όσο το δυνατόν πιο έντονης συγκινησιακής ικανοποίησης. Ο άνθρωπος συμπεριφέρεται σαν να είναι μόνο σώμα, ένστικτο, συγκίνηση, αλλά όχι λογική. Η δημιουργικότητα δίνει στη θέση της στις διάφορες «αυανανιστικές» εμπειρίες, δηλ. επαναληπτικές και στείρες, όπως π.χ. το χαρτοπαιγνιό ή άλλης μορφής «παιγνίδια», όπως τα flippers (χαρακτηριστικό μιας ορισμένης κοινωνικά οικονομικής κατηγορίας, γιατί είναι εύκολη διασκέδαση και δεν απαιτεί υπερβολικά έξοδα κ.ά.). Η αποκλειστική ψυχαγωγία του «ξε-

αντώματος» με φαγοπότι και συγκινητικές «εξάρσεις» στις πίστες μέχρι τις ρωινές ώρες, είναι άλλο παράδειγμα ου συγκαταλέγεται ανάμεσα στις διάφορες μορφές «ναρκωτικού» της συνείσησης και εκφράζει σ' όλη του την διάνεια το παράλογο των ανθρωπίνων ανδράσεων μπροστά στην επικείμενη καταστροφή. Η άρνηση, έτσι, του κινδύνου δηγεί, με μαθηματική ακρίβεια, στην αράδοση μπροστά στη καταστροφή γιατρίσκει το άτομο ολότελα απροετοίσταστο ψυχολογικά για να αντιμετωπίσῃ μέτωπο τον κινδύνο.

Απ' αυτά μπορεί εύκολα να βγει το υμέρασμα ότι οι τάσεις ασυνείδητης υιοκαταστροφής ενισχύονται όταν η ημέρωση, με οκοπό την ψυχολογική ρετοιμασία για την αντιμετώπιση του πολεμικού κινδύνου δεν πραγματοποιείται σε ικανοποιητικό βαθμό από την λευρά της πολιτείας. Δεν αποτελεί περβολή ο ισχυρισμός ότι το πιο σημαντικό από τα αμυντικά όπλα είναι η ημέρωση, γιατί είναι το μόνο σίγουρο πλούτο ενάντια στον φόβο. Οι καταστάσεις ανικού, που καθιστούν το άτομο ευάντοτο μπροστά στον εχθρό, δημιουργούν όνον όταν οι ανθρώπινες ομάδες βρε-

αμέτοχη των φαινομένων της απώθησης που αναφέραμε πιο πάνω. Στην τωρινή της κατάσταση διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για την δημιουργία εντόνων συναισθημάτων ανασφάλειας και αβεβαιότητας για το μέλλον, κάτω από το φάσμα των πολεμικών εμπειριών που έχει ήδη υποστεί και αυτών που επίκεινται με την μόνιμη παρουσία και διαιώνιση των στρατευμάτων κατοχής. Κι' όμως, παρ' όλες τις επίσημες διακηρύξεις και τις προσπάθειες ενημέρωσης από τον πολιτικό κόσμο, είναι αρκετά εντυπωσιακή η απουσία ουσιαστικής ψυχολογικής προετοιμασίας για άμυνα. Θάλεγε κανείς πως οργανικά η Κυπριακή κοινωνία απωθεί το ενδεχόμενο των πολεμικών εμπειριών και ο προβληματισμός διοχετεύεται στα φιλολογικά κανάλια κάποιας «πνευματικής» élite. Κάτω από το πρόσχημα της ανάγκης για «επιβίωση» ευδοκιμούν έντονες τάσεις ευδαιμονισμού, ατομικισμού και αιδιαφορίας, με κινδύνο, σε περίπτωση που δημιουργηθούν συνθήκες στέρησης με την μορφή π.χ. μιας οικονομικής κρίσης, ο πολίτης να βρεθεί εντελώς άσπλος για να τις αντιμετωπίσῃ και να προσαρμοστεί σ' αυτές.

ούν απρεστοίμαστες μπροστά στον
άνδυνο γιατί δεν είναι σε θέση να τον
αποθρίσουν και να τον προβλέψουν και
εν έχουν εξασκηθεί στον τρόπο αντι-
επώπισής του.

Η στρατιωτική θήτεια έχει σαν ρόλο να προστατεύει τον νέο όχι μόνο τεχνικά, λά και ψυχολογικά στην αντιμετώπιση του πολέμου. Ο απλός πολίτης όμως, τα ναικόπαιδα κι' οι ηλικιωμένοι, βρίσκονται σε πολύ πιο ανασφαλή θέση. Η ινωνία έχει την τάση να τους «προστατεύει» και να αποφεύγει να τους φέρει επαφή με την δυσάρεστη πραγματικότητα. Τα στρατόπεδα αποτελούν έτσι τον οκλειστικό και παρενθετικό κοινωνικό ρόλο που διατηρεί το μονοπώλιο, κατά ποιο τρόπο, της προστοιμασίας για το λευκικό ενδεχόμενο.

Η Κυπριακή πραγματικότητα, από την
ληνική πλευρά τουλάχιστον, δεν είναι

νεψη και τέλος στην απόρριψη. Ισως γιατί έχουν ακριβώς υποστεί περισσότερο συναισθηματική «βιολογική» χώνεψη παρά βιωματική μεταποίηση σε πράξη και σε πρόγραμμα δράσης. Οι εμπειρίες του πολέμου έχουν γίνει θέματα «αναμαστμένα», χωρίς βιωματικό περιεχόμενο, που τείνουν ν' αποβάλλωνται από τον κοινωνικό οργανισμό και να διατηρούνται μόνο σαν τίτλοι εθνικής αναφοράς, παράλληλα με μια παθητική, μοιραλατρική κι ατομικιστική καθημερινότητα που οργανικά τα απωθεί. Κι αυτό γενικά σ' όλα τα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα.

Δεν θάθελα να επεκταθώ σε τομείς που αφορούν την ιστορική και κοινωνιολογική ανάλυση της Κυπριακής κοινωνίας και των δομών που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν καλύτερα τις μορφές απόθησης που παρουσιάζει. Σ' αυτά, η κρίση εθνικής ταυτότητας και ο απορροφανατολισμός στην ιδεολογία και στις αξίες, έχουν σίγουρα σημαντικό ρόλο. Αυτό που έχει σημασία εδώ είναι ότι από τις πιο πάνω απόψεις και διαπιστώσεις βγαίνει επιτακτικό το συμπέρασμα ότι ο πόλεμος σαν πραγματικότητα κι όχι μόνο σαν έννοια και σύνθημα, πρέπει να γίνει συνειδητά και βιωματικά αποδεκτός μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Είναι γ' αυτό αναγκαία η συνειδητή κι οργανωμένη, από την πλευρά της πολιτείας, κινητοποίηση προς μια συστηματική ενημέρωση και προετοιμασία των πολιτών που ανήκουν σ' όλες τις κατηγορίες. Ειδικά για τους ηλικιωμένους, τις γυναίκες και τα παιδιά που συνολικά αποτελούν —οι τρεις αυτές κατηγορίες— το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού.

Όσον αφορά τα παιδιά ειδικώτερα, η ρεαλιστική και υπεύθυνη εξοικείωσή τους με το θέμα του πολέμου και ιδιαίτερα του θανάτου, θα πρέπει ν' αντιμετωπισθεί σοβαρά από τις Αρχές και σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες, π.χ. ψυχολόγους. Η ενημέρωση τους δεν θάπτεται μόνο σε πρακτικές οδηγίες συμπεριφοράς - σε περιπτώσεις π.χ. συναγερμού - αλλά θάπτεται ακόμα ν' αποτελέσῃ θέμα ειδικών μαθημάτων μέσ' από τα οποία το θέμα του πολέμου θα αποδραματοποιείται, θα τοποθετείται στις ρεαλιστικές του διαστάσεις και παράλληλα θα χαράσσονται οι γραμμές αμυντήκης αντιμετώπισης του. (Η εισήγηση αυτή ισχύει βέβαια για την ενημέρωση δύο λόγων των πολιτών και όχι μόνο των παιδιών).

Είναι εκπληκτικές οι δυνατότητες που διαθέτει το παιδί, από μιαν ωρισμένη ηλικία, ν' αντιλαμβάνεται καιν' αντιμετωπίζει τραυματικές καταστάσεις, ακόμα κι δυτού του θανάτου. Είναι συχνά καταστρεπτική η διαπαιδαγώγηση του σ' αυτό το θέμα αποκλειστικά από τις σειρές της Τηλεόρασης κι από μεμονωμένης εμπειρίες απώλειας κάποιου αγαπημένου προσώπου όταν αυτές καλύπτονται και μυστικοποιούνται από υπερπροστατευτικούς και αγχώδεις γονείς. Το παιδί στην Κύπρο παρακολουθεί, ακούει, αισθάνεται τα δραματικά γεγονότα που συμβαίνουν γύρω του και συναντάνεται

μαζί μ' αυτά την ψυχολογική ανασφάλεια των «μεγάλων» που, θύματα του δικού τους ιδεολογικού αποπροσανατολισμού δεν τολμούν, τις πιο πολλές φορές, να μιλήσουν ανοικτά μαζί τους και να τα καθοδηγήσουν προς μια σωστή τοποθέτηση. Κι η μόνη σωστή τοποθέτηση σ' αυτή την περίπτωση δεν είναι παρά η ρεαλιστική και ειλικρινής ενημέρωση τους χωρίς μύθους και δραματικότητα.

Το παιδί αισθάνεται πολύ πιο έντονα ίσως από τον ενήλικα την ατμόσφαιρα της επιθετικότητας που το περιτριγυρίζει και που καλλιεργείται συχνά με τρόπο αφελή και παραπλανητικό από τις τανίες της Τηλεόρασης και τα διάφορα comics που πλημμυρίζουν την αγορά. Μεταπλάθει μέσα του αυτά που βλέπει κι ακούει, χωρίς αστόσο να του προσφέρεται από το περιβάλλον και η δυνατότητα να τα κατανοήση. Πότε μιμείται απλώς αυτά που βλέπει κι ακούει, κι πότε τα δουλεύει μέσα του με τη φαντασία κι αυτό συχνά το οδηγεί να υιοθετεί πρότυπα συμπεριφοράς ακατάλληλα ή ακόμα και αγγειονομικά. (Π.χ. με «ήρωες» που δεν νικώνται ποτέ και που σ' αυτό έγκειται και η μεγαλύτερη τους αρετή). Το αποτέλεσμα είναι να μην είναι έτοιμο να προσαρμοστεί ρεαλιστικά κι θετικά σε περιπτώση κάποιου σοβαρού κινδύνου όπως είναι ο πόλεμος.

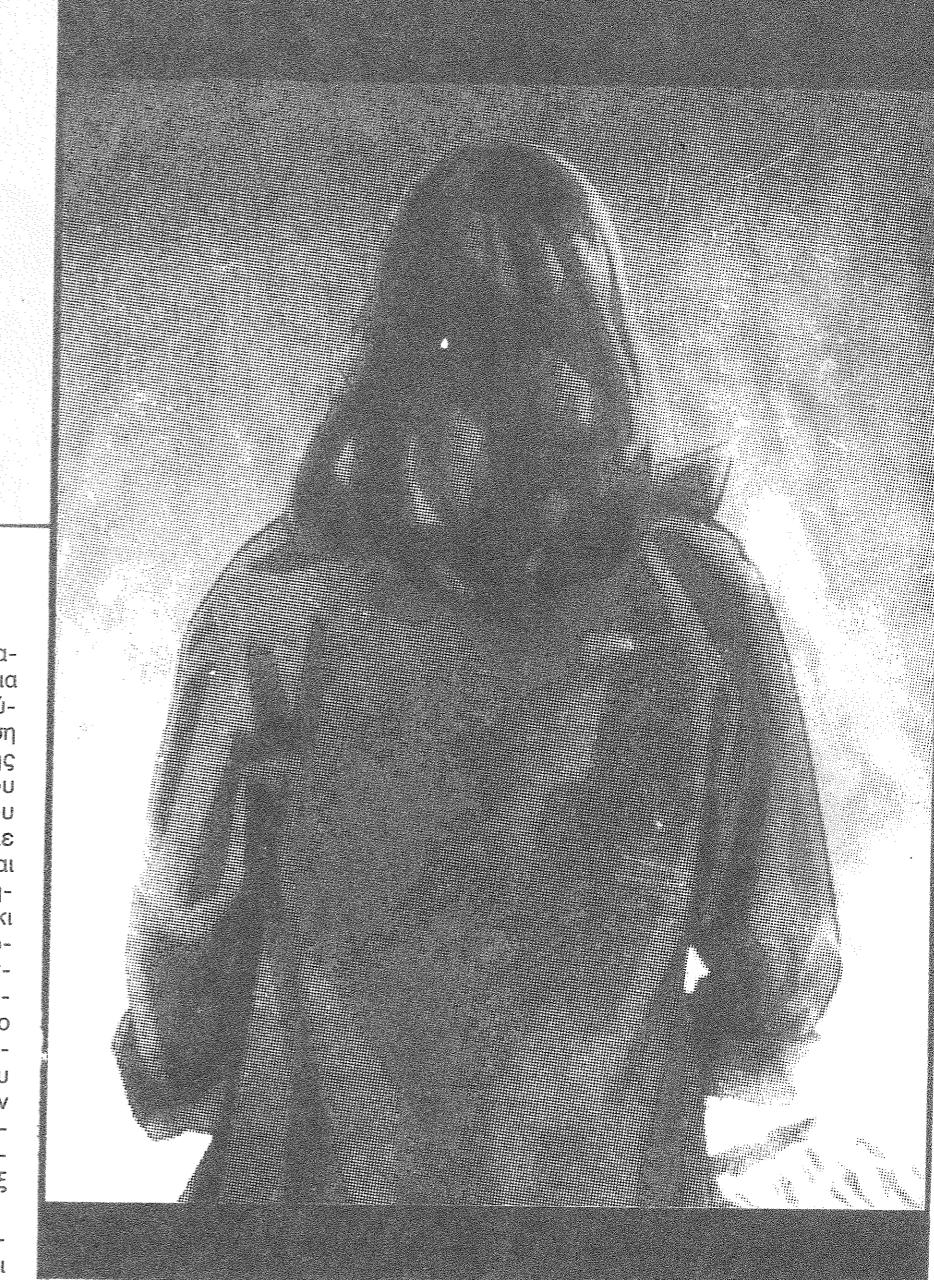
Δεν πρέπει να ξεχνούμε πως η γενιά της αυριανής Κυπριακής κοινωνίας είναι αυτή που μεγαλώνει τώρα μέσα σε περίοδο κρίσης, ίσως της πιο σημαντικής στην ιστορία μας και είναι γι' αυτό που η κατάλληλη διαπαιδαγώγηση είναι περισσότερο από ποτέ αναγκαία αλλά κι δύσκολη. Για να πετύχει τον σκοπό της είναι να απαραίτητο να ενσωματωθούν σ' αυτήν οι πρόνοιες για μια δυναμική κι ρεαλιστική αντιμετώπιση του πολεμικού φαινομένου, έξω από συνθηματολογίες και ιδεολογικά κλισίε.

Η Κυπριακή κοινωνία διαθέτει στοιχεία αικανά να την προστατέψουν από τον κίν-

δυνο του αφανισμού αν αξιοποιηθούν κατάλληλα. Οι οικογενειακοί δεσμοί είναι ισχυροί, οι ανθρώπινες σχέσεις διατηρούν μιαν γνησιότητα κι δεν έχουν υποστεί την διάβρωση της αποξένωσης. Τα στοιχεία αυτά δημιουργούνται προϋποθέσεις για ένα πιο δυναμικό ανοιγμά προς το ομαδικό πνεύμα. Η Πολιτεία θα μπορούσε να το επιτύχει με την ορθολογιστική κι ρεαλιστική μεθόδουση μιας ψυχολογικής προετοιμασίας για αντιμετώπιση του προβλήματος της εθνικής επιβίωσης και για συνειδητοποίηση της αναγκαίοτητας για μιαν ομαδικήν ανασυγκρότηση.

πριν και μετά την άμβλωση

(τα ψυχολογικά
προβλήματα)

Αφού γίνει η άμβλωση πολλές γυναίκες παθαίνουν μελαγχολία για κάποιο χρονικό διάστημα. Αυτό κυρίως οφείλεται στο ότι αισθάνονται ενοχή για αυτό που έκαναν. Πολλές αισθάνονται ότι σκότωσαν μια ψυχή, στέρησαν τη ζωή από ένα νέο άνθρωπο κι ότι δεν είχαν το δικαίωμα να το κάνουν. Φτάνουν να κατηγορούν συνεχώς τον εαυτό τους, να φοβούνται κι να περιμένουν την τιμωρία τους, να αισθάνονται απέραντη λύπη, να κλαίνε, να μη μπορούν να απολαύσουν κι να χαρούν για τίποτε να μισούν τον εαυτό τους, να εκνευρίζονται εύκολα, να μην μπορούν να δουλέψουν, να χάνουν τον ύπνο τους, την όρεξη τους, το ενδιαφέρον τους για το σεξ. Το τελευταίο αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα που μπορεί να συνεχίζεται για πολὺ καιρό αφού έχει άμεση σχέση με το γεγονός της άμβλωσης, τις ενοχές κι τις βασανιστικές τους σκέψεις. Επίσης μπορεί να προκαλεί άγχος και φόβο.

Ο βαθμός της κατάθλιψης που μπορεί να εμφανιστεί μετά την άμβλωση είναι πάλι σχετικός με την προσωπικότητα της

αννίτα θεοχαρίδου
ψυχολογιος - ψυχοθεραπευτρία
συμπεριφοράς

Αρκετά καθυστερημένα δημοσιεύουμε την πιο κάτω εισήγηση. Επειδή η Ένωση Συντακτών ήταν ανάμεσα στους διοργανωτές της δημόσιας συζήτησης με θέμα τον «Ρόλο του Τύπου στην νεανική παραβατικότητα» ελπίζαμε, ότι οι εισηγήσεις και η συζήτηση που ακολούθησε, θα είχαν καλύτερη αντιμετωπιση από τις καθημερινές εφημερίδες. Εν πάσῃ περιπτώσει το θέμα γίνεται όλο και πιο επίκαιρο, και η εισήγηση του Μ. Παπαδόπουλου διατηρεί ακέραιη την χρησιμότητά της.

(Εισήγηση στη συζήτηση που οργάνωσαν ο Σύνδεσμος Ψυχολόγων και η Ένωση Συντακτών στο Πολιτιστικό Κέντρο της Λαϊκής Τράπεζας στις 28 Μαρτίου 1987.

Δεν θάτανε, νομίζω υπερβολή να δισχυριστεί κανείς πως το πρόβλημα της εγκληματικότητας και της νεανικής παραβατικότητας έχει αναχθεί τον τελευταίο καιρό ως το μείζον πρόβλημα της Κυπριακής κοινωνίας. Τούτο καταδεικνύουν οι σχέδιον καθημερινές αναφορές και σχόλια του Τύπου, οι συζητήσεις από τα Ραδιοτηλεοπτικά Μέσα, οι ερωτήσεις Βουλευτών στη Βουλή, η τροποποίηση της Νομοθεσίας που διέπει τις ποινές από την Κυβέρνηση και τη βουλή, ανακοινώσεις διαφόρων Σωματείων και Οργανώσεων, η κινητοποίηση των Συνδέσμων Γονέων κλπ. Κοντολογίς, τελευταία γίνεται πολὺς **Άλογος** για την εγκληματικότητα, από διάφορες πλευρές. Εκείνο που, πιστεύω, πως δεν γίνεται και που αποτελεί και το ζητούμενο για την εισήγηση εκδήλωση, που ο Σύνδεσμός μας είχε την πρωτοβουλία να συνδιοργανώσει με την Ένωση των Συντακτών, είναι ο **Διάλογος**. Διάλογος που είναι τόσο απαραίτητος για ένα σοβαρό και πολυδιάστατο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ανθρώπινες κοινωνίες από την εποχή της συγκρότησης τους ως κοινωνίες. Η έλλειψη αυτή δια-

λόγου συνυπάρχει και συνυφαίνεται με ένα άλλο φαινόμενο που χαρακτηρίζει την κοινωνία μας αυτό της **μετάθεσης των ευθυνών**. Τα δύο αυτά στοιχεία της Κυπριακής κοινωνίκης πραγματικότητας οδηγούν με τη σειρά τους στην άρθρωση ενός αφοριστικού και μονοδιαστατού τρόπου προσέγγισης του φαινομένου ο οποίος παράγει κάθε φορά και καινούργιους ενόχους ή αποδιοπομπαίους τράγους: για τους μεν φταίν οι Νόμοι που δεν είναι αρκετά αυστηροί και ζητούν «οδόντα αντί οδόντος», για τους άλλους φταίει η Αστυνομία που δεν μας αστυνομεύει επαρκώς, άλλοι ενοχοποιούν τις Φυλακές οι οποίες, στη φαντασία τους φυσικά, έγιναν ξενοδοχεία πολυτελείας, για μερικούς φταίει η Οικογένεια ή το σχολείο που δεν τιμωρούν «όπως πρέπει» τα «αισθάντα σημειρινά παιδιά», για άλλους πάλιν φταίνε οι Σχολικές Εφορίες που δεν περιφράσσουν με υψηλά κάγκελα τους σχολικούς χώρους. Άλλοι πάλιν ρίχνουν το ανάθεμα στους φυχολόγους και τους κοινωνιολόγους «οι οποίοι με τις θεωρίες τους περιέλευθερίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνέβαλαν εις τον εκτραχηλισμόν της νεο-

λαίας». Τέλος άλλοι, με την ίδια πάντοτε απλοική λογική, επισημαίνουν ότι ο εχθρός βρίσκεται «εκτός των τειχών» και δεν είναι άλλος από τον «τολμηρό τουρισμό» ο οποίος ως γνωστό εκπροσωπείται από τις «γυμνούστηθες καλλονές του Βορρά».

Στόχος της αποφινής, σύντομης, εισήγησής μου δεν είναι η ανάλυση της σχέσης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και της Εγκληματικότητας, δηλαδή η παραγωγή ενός επί πλέον μονόλογου, αλλά η κατάθεση μερικών επισημάνσεων που σηματοδοτούν αυτήν τη σχέση και που πιστεύω μπορούν να συμβάλουν σε μια κριτική ανάγνωση του Λόγου των Μέσων για την Εγκληματικότητα, **Ένος Άλογον με καθοριστική επίδραση** αν λάβει κανείς υπόψη του τον όλο και αυξανόμενο ρόλο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στη κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι με την άσκηση ευεργητικής επιρροής στους πολίτες.

Τρία βασικά χαρακτηριστικά που διέπουν τον Λόγο των Μέσων για την εγκληματικότητα όπως παρατίθενται στα πορίσματα της 13ης Διάσκεψης Εγκλη-

ματολογικής Έρευνας του Συμβουλίου της Έντασης (1978) και που πιστεύω πως αντανακλούν και τη δική μας πραγματικότητα είναι τα πιο κάτω:

1. Η επικέντρωση του στη βίαια εγκλήματα τα οποία όμως αποτελούν μικρή μόνο ποσότητα του όγκου των εγκλημάτων.
2. Η παροχή της πληροφορίας αποκομμένης από το πλαίσιο της και χωρίς το κοινωνικό και ψυχολογικό υπόβαθρο της εγκληματικής πράξης.
3. Η παροχή πολύ λίγων πληροφοριών γύρω από το έγκλημα ως κοινωνικό φαινόμενο.

Επιπρόσθετα στο Λόγο των Κυπριακών Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας διακρίνεται η ακόλουθη **κυριαρχεί τάσεις**:

1. Η επιμονή στο ιδεολόγημα ότι ο μόνος τρόπος αντιμετώπισης του εγκλήματος είναι η ανάπτυξη των κατασταλτικών μηχανισμών και οι αυστηρότερες ποινές. Αποκούφωμα αυτής της τάσης υπήρξε το αίτημα για επαναφορά της θανατικής καταδίκης, την παλινόρθιμη δηλαδή στον Μωσαϊκό Νόμο «οφθαλμό αντί οφθαλμού» και «οδόντα αντί οδόντος». Οποιαδήποτε διανοητική δραστηριότητα αναζήτησης των βαθυτέρων πολυπαραγοντικών αιτιών του εγκλήματος η οποία και θα οδηγούσε στη διαμόρφωση προληπτικών στρατηγικών θεωρείται περιττή πολυτέλεια για την τάση αυτή.
2. Η δυσανάλογα μεγάλη έμφαση και η υπερβολική και η ρωποποιητική προβολή μικροαδικημάτων και μικροπαραβάσεων που γίνονται από έφηβους και νέους. Η νεανική παραβατικότητα και επιθετικότητα αντιμετωπίζεται κύρια μ' ένα Λόγο σπιγματιστικό, αφοριστικό περιθώριοποιητικό που σηματοδοτείται από την επιθετικότητα των επιθέτων: «χοιλιγκαν», «καμικάζι», «καμάκια», «αναρχικοί», «φαιοχίτωνες», «κανακάριδες», «βάνδαλοι», «άρρωστοι», «μανιακοί», «άγγριοι εισβολείς» (άραγε μας βοηθά να ξεχνώμεις κάποιους άλλους εισβολείς); «κακομαθημένα», «κακοποιά στοιχείων», «με αποπατοποιημένη νοοτροπία», «που μετέτρεψαν τα σχολεία σε αρρένες» κλπ.

Όσον αφορά την τηλεόραση, τα ευρήματα της επιστημονικής έρευνας της τελευταίας δεκαετίας επαναβεβαίωσαν την άποψη ότι η τηλεόραση ασκεί ισχυρότατη επιρροή στους τηλεθεατές και ιδιαίτερα στους μικρούς τηλεθεατές. Έρευνες στην Αμερική (Εθνικό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας 1982) που αφορούσαν τη σχέση Τηλεόρασης και Συμπεριφοράς κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι «στα τηλεοπτικά ψυχαγωγικά προγράμματα κυριαρχεί η βία — σε όλες τις μορφές — γεγονός που οδηγεί άμεσα στη διαμόρφωση επιθετικής και βιαίης συμπεριφοράς στα παιδιά και στους νεαρούς». Και αυτή η σχέση μεταξύ τηλεοπτικής βίας και βιαίης συμπεριφοράς των παιδιών δεν είναι βραχυπρόθεσμη, όπως διαπιστώνεις δέκα χρόνια νωρίτερα μια ανάλογη έρευνα της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Ιατρικού Συλλόγου, αλλά **μακροπρόθεσμη**. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, του Εθνικού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας των Η.Π.Α., η Τηλεόραση -και ειδικά οι διαφήμισης που προβάλλει διδάσκουν στα παιδιά επίσης τον υπερκαταναλωτισμό.

Στο εξωτερικό οι μελέτες για την επιρροή της τηλεόρασης στην κοινωνική συμπεριφορά των παιδιών και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους έχουν δημιουργήσει ένα σημαντικό όγκο επιστημονικής γνώσης. Μόνο στις Η.Π.Α. οι στατιστικές αναφέρουν ότι ήδη εκδό-

ων για τους ρόλους των δύο φίλων. Η καλλιέργεια διεστραμένων, ανταγωνιστικών και αλλοτριωμένων προτύπων των σχέσεων των δύο φίλων συχνά το γυναικείο σώμα σαν σκεύες ήδηντης.

Η προβολή και έκθεση από τα Μ.Μ.Ε. τέτοιου είδους διεστραμένων σεξουαλικών φαντασίων διευκολύνεται τα τελευταία χρόνια από την «κάθοδο των γυμνοστήθων καλλονών του Βορρά» που δεν είναι «δικές μας» γυναίκες αλλά «ξένες». Η αντικειμενική μελέτη της παρουσίασης από τον Τύπο των τουριστών οδηγεί στη διαπίστωση ότι αντιμετωπίζονται ως «σεξουαλικά αντικείμενα που έρχονται να κορεύσουν τις σεξουαλικές ορέξεις των επιδόξων κυπριακών καμακιών-επιβήτόρων». Μάλιστα ως κομματιασμένα σεξουαλικά αντικείμενα αφού οι προβολείς του Τύπου επικεντρώνονται με ψυχαναγκαστική επιμονή στα γυμνά τους στηθή. Με την άφιξη τους στο πόδι μας οι τουριστικές υφίστανται, μια διαδικασία αποπρωσωποποίησης-αντικειμενοποίησης και σεξουαλικής κακομεταχείρησης από την πλευρά της εγκληματικών εφημερίδων.

Όταν δε γίνουν αντικείμενο βιασμού συνεχίζουν συχνά να είναι θύματα της ιδιαίς αντιμετώπισης από την πλειοψηφία του Τύπου με τη λεπτομερή περιγραφή του εγκλήματος και τους χυδαίους τίτλους των εφημερίδων όπως: «πήγε να ουρήσει την τουριστριά κι έχασε το δρόμο», «μώλωπες στους μηρούς είχε η....», «τα έμμηνα της την γλίτωσαν από το βιασμό» κλπ.

Όσον αφορά την τηλεόραση, τα ευρήματα της επιστημονικής έρευνας της τελευταίας δεκαετίας δεκαετίας επαναβεβαίωσαν την άποψη ότι η τηλεόραση ασκεί ισχυρότατη επιρροή επιθετικότητας και συμμετέχουν εκπρόσωποι των εργαζομένων και επιστημονικών φορέων του τόπου. Να εκδημοκρατικοποιηθεί το δομή και ο τρόπος λειτουργίας του Ρ.Ι.Κ. ώστε η δημιουργικότητα, η φαντασία, η πρωτοβουλία των λειτουργών του να μην πνί

η Ψυχολογία του κυνήγου

από τον αθω ερωτοκριτού, ψυχολόγο

Στην πατρίδα μας υπάρχουν γύρω στις 40 χιλιάδες κυνηγοί και οι οποίοι στην συντριπτική πλειοψηφία τους είναι άντρες. Είναι ένας αρκετά μεγάλος αριθμός ατόμων που δειχνούν το ίδιο ενδιαφέρον και γι' αξίζει τον κόπο να ασχοληθεί κάποιος μ' αυτό, να μελετήσει έστω για λίγη τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα, τα κίνητρα και τα αίτια που σπρώχνουν κάποιο στο κυνήγι.

Είναι σημαντικό να καταλάβουμε τη συμπεριφορά τριών άνθρωπων. Δεν είναι δυνατό να μπορεί κάποιος να αναλύσει και να πει με ακρίβεια ποια είναι η ψυχολογία του κυνήγου γιατί ο κάθε ένας έχει το δικό του χαρακτήρα και προσωπικότητα, και η κάθε προσωπικότητα πολύ-πλευρη και πολυδιάστατη.

Μπορεί όμως να γίνει ένα σκίτσο, ή ένα προφίλ της ψυχολογίας τους κυνηγού. Θα χολογίασε εδώ με τη προσπάθειά της ψυχολογίας και βοήθεια της ψυχολογίας και της ψυχανάλυσης να παρουσιάσουμε αυτό το προφίλ. Ας μη θεωρηθεί απόλυτο αυτό που θα λεχτεί αλλά ας λάβει και κάποιος υπόψιν αν εγδιαφέρεται γι' αυτό το θέμα. Και κυρίως ας μας συγχωρέσουν οι φίλοι κυνηγοί γι' αυτή την ανατομική προσπάθεια που κάνουμε στην ψυχολογία τους. Ο κάθε κυνηγός δίνει την δική του ερμηνεία γιατί ασχολείται με το κυνήγι.

Άλλος λέει ότι αγαπά τη φύση, άλλος το περπάτημα, άλλος γιατί το γώθει σαν ένα σπορ, άλλος λέει ότι είναι άθλημα, άλλος γιατί θέλει να εκτονώνεται, άλλος γιατί θέλει να καταστρέψει και άλλος γιατί θέλει να προστατεύει, και άλλος γιατί αγαπά τη καθώς και πολλά άλλα. Συνήθως όμως οι περιγραφές είναι εξωτερικές και κανένας δεν μιλά για τις εσωτερικές του ανάγκες και είναι φυσικό γιατί δεν είναι εύκολο να τις γνωρίζει. Είναι αρκετά γνωστό ότι πάντα με την κύρια σημασία της η ψυχολογία του κυνήγου είναι η απόδειξη της αρκετής ικανότητας του να γίνεται κατάτητης πράγματος.

Σύμφωνα λοιπόν με τα ψυχαναλυτικά δεδομένα ο κυνηγός αγαπάει με τρόπο καταστροφικό—λυστρικό, όπως αγαπάει και το μωρό της μητέρα του, που ενώ αυτή του προσφέρει το στήθος της για να το ταΐσει το μωρό αρπάζει το στήθος με ένα

επιθετικό τρόπο κάνοντας τη μητέρα πολλές φορές να πονά. Ακόμα πολλές φορές το παιδί προσπαθεί να πάρει το μάστο πριν του προσφερθεί από τη μητέρα, γιατί θέλει να ικανοποιήσει την ανάγκη του για κατάτηση πράγμα που θα το επιβεβαιώσει.

Με παρόμοιο περίπου τρόπο επιτίθεται ο κυνηγός στη «μητέρα φύση» για να κατακτήσει από μόνος του και προτού το δώσει την ίδια για να νιώσει επιβεβαίωση και δύναμη. Είτε μαζί εκτονώνει και την επιθετικότητα του.

Συγχρόνως όμως και χωρίς να το θέλουν οι κυνηγοί προένονται διάφορες καταστροφές στη φύση (μερικοί θάχουν αντίρρηση σ' αυτό), με την εξαφάνιση ειδών ζώων, με τις ζημιές που προκαλούν σε δάση, ή τις γνωστές οικολογικές ζημιές κλπ.

Και αυτό είναι μια ακόμα ένδειξη της παιδικής τους ψυχοσύνθεσης σ' αυτό τον τομέα που θεωρούν ότι φύση τους ανήκει όπως τα παιδιά θεωρούν ότι τους ανήκει η μητέρα και ο μαστός της....

— ΤΑ.ΡΟΥΧΑ —

Ένα άλλο στοιχείο είναι ο τρόπος με τον οποίο ντύνονται οι κυνηγοί. Πάντα χρησιμοποιούν στρατιωτικές στολές και στολές παραλλαγής,

από τους ερασιτέχνες ψαράδες για το «τόσσο... μεγάλο ψάρι που έπιασαν και που τους έφυγε την τελευταία στιγμή...»

— ΤΟ ΝΤΟΥΦΕΚΙ —

Ένα άλλο σημείο που πρέπει να δει κάποιος σαν πραγματικό αλλά και συμβολικό χαρακτηριστικό του εξοπλισμού του κυνηγού είναι το ντουφέκι. Αυτό το «εργαλείο» και ένας φορές που χρησιμοποιούμε εκφράσεις για χαρακτηρίσουμε την σεξουαλική ικανότητα της σεξουαλικής μέχρι σημείου την προστάση τους πείσει πως το πέος του δεν είναι μεγάλο ή χοντρό. Το μεγάλο είναι συνδεδεμένο με το δυνατό και ο κάθε φορές που έχει ικανότητες σεξουαλικές ότι είναι «επαναληπτική καραμπίνα» ή «κανόνι» ή αντίθετα, λέμε γι' αυτό που δεν έχει ικανότητες σεξουαλικής ότι «έπαθε αφλογιστία» ή ότι «ήταν μετρημένες και περιορισμένες οι ντουφέκιές τους....» κλπ.

Οι ιθαγενείς στη ζούγκλα όταν πρωτογνώριζαν τους λευκούς που κρατούσαν όπλα, σύμφωνα με τον πρωτόγονο και μαγικό τρόπο σκέψης τους, τους αποκαλού-

σαν θεούς με κεραυνό στα χέρια. Έτοις τους έβλεπαν παντοδύναμους και έσκυβαν τους προσκύνοντας μαζί υποτελείς τους, και είναι γνωστό ακόμη ότι το αιώνιο ερώτημα κάθε άντρα καθώς και ο φόβος του είναι το πόσο μεγεθος έχει το ντουφέκι του. Είναι μάλιστα πρόβλημα για μερικούς μέχρι σεξουαλικής ανικανότητας αν νοίσουν ή αν κάποιος τους πείσει πως το πέος του δεν είναι μεγάλο ή χοντρό. Το μεγάλο είναι συνδεδεμένο με το δυνατό και ο κάθε φορές που έχει ικανότητες σεξουαλικές ότι είναι «επαναληπτική καραμπίνα» ή «κανόνι» ή αντίθετα, λέμε γι' αυτό που δεν έχει ικανότητες σεξουαλικής ότι «έπαθε αφλογιστία» ή ότι «ήταν μετρημένες και περιορισμένες οι ντουφέκιές τους....» κλπ.

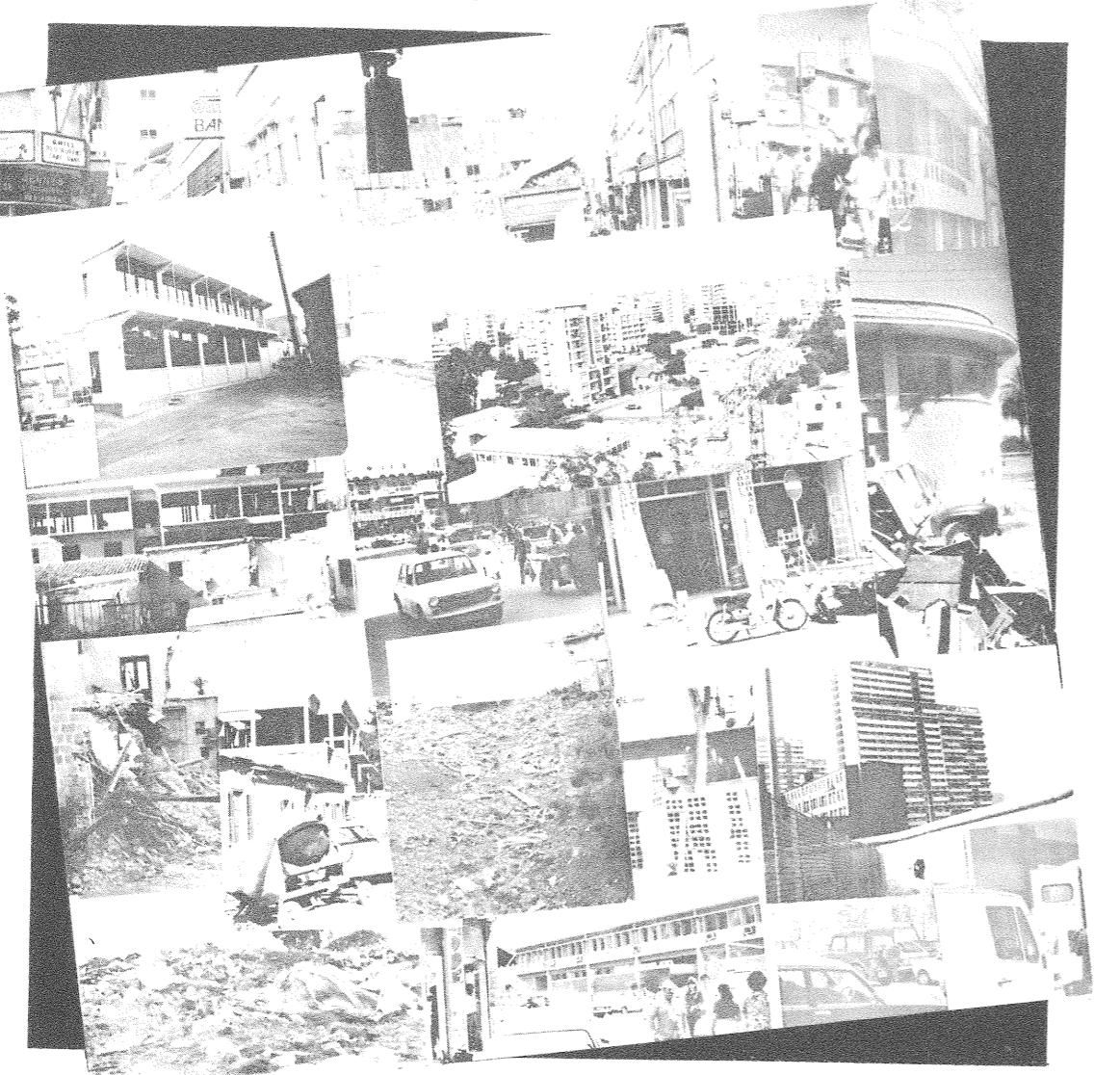
Επισής είναι γνωστό πως από παιδιά οι άντρες προσπαθούν να παρουσιαστούν πιο άντρες και πιο δυνατοί από το μεγέθος του πέος τους, και είναι γνωστό ακόμη ότι το αιώνιο ερώτημα κάθε άντρα καθώς και ο φόβος του είναι το πόσο μεγεθος έχει το ντουφέκι του. Είναι μάλιστα πρόβλημα για μερικούς μέχρι σεξουαλικής ανικανότητας αν νοίσουν ή αν κάποιος τους πείσει πως το πέος του δεν είναι μεγάλο ή χοντρό. Το μεγάλο είναι συνδεδεμένο με το δυνατό και ο κάθε φορές που έχει ικανότητες σεξουαλικές ότι είναι «επαναληπτική καραμπίνα» ή «κανόνι» ή αντίθετα, λέμε γι' αυτό που δεν έχει ικανότητες σεξουαλικής ότι «έπαθε αφλογιστία» ή ότι «ήταν μετρημένες και περιορισμένες οι ντουφέκιές τους....» κλπ.

Σπηλαίο στον κυνήγιο παίζει ένα ανάλογο ρόλο και οι κυνηγοί γνωρίζουν πολύ καλά πόσο σημαντικό είναι γι' αυτούς να έχουν ένα δυνατό ντουφέκι και πως νιώθουν όταν το ντουφέκι εινάς άλλου κυνηγού είναι δυνατότερο....

Μ' αυτά όλα δεν σημαίνει πως ο κάθε κυνηγός έχει σεξουαλικό ή άλλο πρόβλημα, και αν μας συγχωρέσουν οι φίλοι κυνηγοί για την προσπάθεια ανάλυσης που έγινε, αλλά κάτω από το φακό της ψυχολογίας και ιδιαίτερα μιας θεωρίας της ψυχολογίας τα πράγματα έτσι φαίνονται. Νιώθουμε πως είναι χρήσιμο να γνωρίζουν και αυτή τη πτυχή του θέματος.

«Εθνικά Πάρκα και Ανάπτυξη Αναφορές στον Ακάμα».

**«Εθνικά Πάρκα και Ανάπτυξη — Αναφορές στον Ακάμα». Διάλεξη του δρα Ιωσήφ Στεφάνου
Επίκουρου Καθηγητή Πολεοδομίας του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου Αθηνών,
που δόθηκε στην Πύλη Αμμοχώστου την 1/6/1987.**

Μια μικρή διευκρίνηση πριν αρχίσω. Εδώ βρίσκομαι προσκεκλημένος από τους Φίλους του Ακάμα, μια ομάδα δυναμική, με πραγματικά ψηλούς στόχους που όσο πιο πολύ τους γνωρίζει κανείς τόσο πιο πολύ ενθουσιάζεται με τη ποιότητά τους. Παρ' όλα αυτά η ομιλία μου σήμερα δε θα είναι

ρισμένης αντιμετώπισης και δε ξέρω κατά πόσο οποιοδήποτε πρόγραμμα από τους Φίλους του Ακάμα, μια ομάδα δυναμική, με πραγματικά ψηλούς στόχους που όσο πιο πολύ τους γνωρίζει κανείς τόσο πιο πολύ ενθουσιάζεται με τη ποιότητά τους. Παρ' όλα αυτά η ομιλία μου σήμερα δε θα είναι

περιορισμένη μόνο στο Εθνικό Πάρκο του Ακάμα, στο αν θα γίνει ή όχι και πώς θα γίνει ο Ακάμας Εθνικό Πάρκο αλλά θα είναι ευρύτερη και θα οριοθετηθεί μέσα στα πλαίσια της προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου γιατί πιστεύω ότι μέσα σ' αυτά τα πλαίσια πρέπει να ενταχθεί το όλο πρόγραμμα, το οποίο πρόγραμμα θα προτείνουμε για τον Ακάμα. Γιατί αλλιώς ο Ακάμας θα μεινεί μέσα στα πλαίσια μιας περιο-

ποιούν τον χώρο βρίσκονται σε ίση θέση, βρίσκονται σε ίδια κατάσταση. Είναι οι ίδιοι οι κάποιοι, οι χρήστες του χώρου που μπορούν και παίρνουν αποφάσεις για το χώρο τους κι' αυτή είναι η λεγόμενη ιστοποιία.

Τόσο η θέση μου σαν επισκέπτη στην Κύπρο όσο και η θέση μου σαν ακαδημαϊκό δάσκαλου, μου επιβάλλουν κατά κάποιο τρόπο μια αποτική θεώρηση, δηλαδή μια θεώρηση εκ των άνω. Όπως ίσως σας είναι γνωστό, οι αντιμετώπισης κάποιας περιοχής σε σχέση με τους χρήστες της και αυτούς που παίρνουν τις αποφάσεις, χαράσσουν την πολιτική, μοιράζονται σε τρεις κατηγορίες.

Στην ιστοποιή θεώρηση δηλαδή την κατάσταση εκείνη που αυτοί που παίρνουν αποφάσεις και αυτοί που χρησιμο-

ετεροτοπίας, μπορούν να δώσουν μια πιο ψύχραιμη λύση.

Καμιά απ' αυτές τις θεωρήσεις δε μπορούμε να πούμε ότι είναι ιδανική γιατί η ιστοποιία που σαν πρώτη μορφή θα φαινόταν η ιδεωδέστερη, κινδυνεύει μέσα από τα ίδια τα προβλήματα που ζει καθημερινά αυτός που θέλει να πάρει τις αποφάσεις να μη μπορεί να τα ξεπέρασει και να βλέπει πολύ περιορισμένα. Από την άλλη η αποτία κινδυνεύει να μη λάβει υπόψη της τα προβλήματα του τόπου αλλά να μείνει σ' ένα θεωρητικό επίπεδο.

Γι' αυτό και κατά κανόνα, εκείνο που επιδιώκεται από τους πολεοδόμους και τους χωροτάκτες και που τα τελευταία χρόνια θεωρείται αυτονότο, είναι ένας συγκερασμός της ιστοποιίας και της αποτίας. Αυτοί δηλαδή που παίρνουν τις αποφάσεις, να οδηγούνται, να παίρνουν τις γνώσεις, το θεωρητικό υπόβαθρο και την εμπειρία των ειδικών αλλά να προσθέτουν τη δική τους προσωπικότητα και γνώση των προβλημάτων.

Η ετεροτοπία είναι καταδικασμένη απ' όλους παρ' όλο που τις περισσότερες φορές και στις περισσότερες περιπτώσεις είναι αυτή που παίρνει τις αποφάσεις.

Μέσα στις λίγες μέρες που βρίσκομαι στην Κύπρο, μπόρεσα να διαπιστώσω ότι ο τόπος αυτός, ένα πραγματικά κλειστό οικοσύστημα, ένα νησί, μια ενότης, μια οντότητα ολόκληρη έχει ένα καταπληκτικό πλούτο, φυσικό και πολιτιστικό. Διαφορετικό είναι να τ' ακούς από μακριά ή να το διαβάζεις και διαφορετικό να το ζεις. Εγώ λοιπόν αυτές τις λίγες μέρες, μπόρεσα πραγματικά να νοιώσω και να ζήσω αυτό το πλούτο τον πολιτιστικό και τον φυσικό που διαθέτει η Κύπρος. Όμως μπόρεσα με το μάτι του ψυχραίμου παραπρητή να διαπιστώσω ότι δεν υπάρχει κάποια συντονισμένη, κάποια συγκροτημένη προστάθεια προστασίας, ανάδειξης και ανάπτυξης αν θέλετε ακόμη αυτού του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου. Αυτών των φυσικών και πολιτιστικών μνημείων τα οποία διαθέτει σε μεγάλο βαθμό η Κύπρος και που είναι πολύτιμα όχι μόνο για το ίδιο το νησί, όχι μόνο για το ίδιο το κράτος, την Κύπρο, αλλά και σε διεθνή και παγκόσμια κλίμακα. Πρέπει λοιπόν να προσπαθήσουμε να δούμε τι σημαίνουν όλα αυτά και τι θα εστήμανε μια ευρύτερη προσπάθεια προστασίας της πολιτιστικής και της φυσικής κληρονομιάς της Κύπρου.

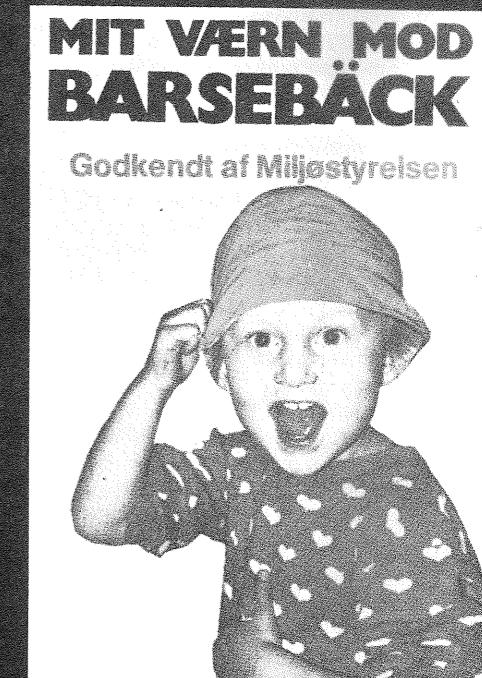
Και πρώτα να ξεκαθαρίσουμε, επειδή μίλησα για φυσικά και για πολιτιστικά μνημεία, να ξεκαθαρίσουμε τι σημαίνει μνημείο γιατί μέχρι πρότεινος η έννοια αυτή ήταν αναμφιστήτη και αναφερόταν και ενδιέφερε μόνο μια ορισμένη ομάδα ανθρώπων, τους αρχαιολόγους γιατί αναμφιστήτη μέχρι εκείνη τη στιγμή μνημεία ήταν μόνο τα αρχαία, μόνο δηλαδή ότι αναφερόταν σε πολύ παροχημένη εποχή και επομένων αυτό έχρηζε προστασίας σαν στοι-

χείο ιστορικής μνήμης. Μετά όμως από την περίοδο που οι κοινωνικές συνθήκες γενικότερα άλλαξαν και κυρίως με την ευκολία μετακινήσεων που αναπτύχθηκε και ο τουρισμός, κάπου και κάποια άλλα στοιχεία άρχισαν να μπαίνουν και να διεκδικούν θέση μέσα σ' αυτό το χώρο των μνημείων. Ήταν μπήκαν πρώτα πρώτα τα Βυζαντινά στοιχεία, η Βυζαντινή αρχιτεκτονική, η Βυζαντινή τέχνη, στη συνέχεια εύκολα μετά απ' αυτό αφού πα το κάστρο των αρχαιολόγων με τα κλασικά αρχαία μνημεία είχε εκπορθηθεί, μπόρεσαν να μπουν και ο νεοκλασσικός θα λέγαμε πολιτισμός το νεώτερος πολιτισμός και έτσι στην έννοια του μνημείου προστίθεται και κάτι άλλο πολύ σημαντικό. Η έννοια του ζωντανού πα μνημείου. Δηλαδή δεν έχουμε πια να κάνουμε μόνο με νεκρά αποστεωμένα κελύφη, αλλά έχουμε να κάνουμε με ζωντανά μνημεία.

Αφού η έννοια του μνημείου και η προστασία των μνημείων είχε αρχίσει από μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων, τους αρχαιολόγους και αφού στην αρχή τουλάχιστον αφέθηκε σ' αυτούς τους ιδίους να καλύψουν και τις ανάγκες αυτών των νέων δεδομένων που παρουσιάστηκαν, των ζωντανών μνημείων, ήταν φυσικό να γίνουν λάθη δηλαδή να αντιμετωπιστούν και τα ζωντανά μνημεία σαν κελύφη νεκρά. Και έτσι πολλές φορές υπέστησαν την πίεση του φανατισμού θα λέγαμε ορισμένων ανθρώπων που ήθελαν να τα διατηρήσουν αποστεωμένα, νεκρά, γυψωμένα, έτσι για να διατηρηθεί ένα σκηνικό που για να μη φαίνεται μόνο σαν παθητικό ότι δηλαδή δε θα απέδιδε και οικονομικά, το πρόσφεραν και σαν σκηνικό στην όλη τουριστική κωμαδία που λαμβάνει χώρα κάθε ορισμένη περίοδο στους δικούς μας ιδίως τόπους. Αρκεί να ρίξει κανείς μια ματιά στο μουσείο του χωριού στο Βουκουρέστι όπου έχουν συγκεντρώσει κτίρια απ' όλα τα μέρη της Ρουμανίας, Μολδαβία, Βλαχία, Καρπάθια κλπ. το ένα δίπλα στο άλλο, σ' ένα πάρκο στο Βουκουρέστι πολύ κοντά το ένα σ' άλλο και κάποια εκεί έχουν βάλει και υπαλλήλους οι οποίοι παριστάνουν τους κατοίκους, αλέθουν φακές, δουλεύουν κατά κάποιο παραδοσιακό τρόπο ορισμένες παραδοσιακές τεχνικές και παρουσιάζουν μια εικόνα του ποια ήταν η ζωή τις περασμένες εποχές. Δεν κατηγορώ τη μουσική διάτηρηση γιατί κι' αυτή αποτελεί ένα στοιχείο το οποίο πολύ έχει βιωθήσει και το οποίο πολύ χρειάζεται σε ορισμένες περιπτώσεις. Δεν είναι όμως αυτή η μόνη ικανή να διασώσει τα μνημεία μας. Και θα πούμε παρακάτω τις διάφορες τεχνικές που έχουν αναπτυχθεί μέχρι τώρα πάνω σ' αυτό το θέμα, τις διάφορες θέσεις και τις ιδεολογίες που υπάρχουν πάνω σ' αυτές τις πρακτικές που εφαρμόζονται για την προστασία των πολιτιστικών στοιχείων. Και στη συνέχεια θα μπούμε στα φυσικά.

Η πρακτική μέχρι τώρα στα πολιτιστικά μνημεία έχει περιοριστεί κυρίως σε ορισμένα είδη, όπως είναι οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα που μας ενδιαφέρουν άμεσα σαν στοιχεία του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζούμε. Έχει περιοριστεί ίσως και σε ορισμένους τομείς. Σε ορισμένες χώρες έχουν προστάθει για την προστασία της χειροτεχνίας, της λαογραφίας, των λαογραφικών στοιχείων, σε άλλες χώρες πιο συστηματικά και σε άλλες χώρες λιγότερο συστηματικά ή καθόλου. Πάντως είναι στοιχεία τα οποία πρέπει να αντιμετωπίσουμε σοβαρά αν θέλουμε πραγματικά να μιλάμε για προστασία της πολιτιστικής κατ' αρχήν κληρονομίας. Στους παραδοσιακούς οικισμούς έχει αναπτυχθεί τα τελευταία εικοσιπέντε χρόνια μια σημαντική εμ-

μερικές αφίσες από την δανία

Danske svin er sunde
de strutter af penicillin

Ta danēzika γουρούνια είναι όλο υγεία!
Εξειλίζουν από Πενισιλίνη

πειρία και πράκτική, μέσα από τα πρώτα συνέδρια που έγιναν, στα οποία, στα αρχαία μνημεία προστέθηκαν και τα ζωντανά δηλαδή οι παραδοσιακοί οικισμοί οι ζωντανοί. Με το συνέδριο της Βενετίας το 1964, με το συνέδριο του Αμστερνταμ τη χρονιά της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης το 1975 και με το συνέδριο που έγινε το 1985 όπου παρουσιάστηκαν όλα τα πειράματα που έγιναν πάνω στα θέματα προστασίας παραδοσιακών οικισμών.

Οι μορφές που παρουσιάστηκαν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, έχουν μια συνέχεια και θα μπορούσαμε να πούμε ότι στην ίδια προοδευτική σειρά που αναφέρονται είναι και η εξέλιξη τους μέσα στο χρόνο και ταυτόχρονα η ποιοτική τους άνοδος. Ξεκινήσαμε λοιπόν από την καθαρά μουσειακή προστασία. Μουσειακή προστασία σήμαινε ότι κάποιοι οικισμοί διατηρούνται σαν μουσεία ή κτίρια μιας περιοχής σ' ένα μουσείο. Σε ορισμένες μάλιστα περιοχές, επειδή αυτό συνεπάγεται ωφλή οικονομική δαπάνη ή δεν υπάρχει η δυνατότητα να μεταφέρονται ολόκληρα κτίρια όπως στις περιπτώσεις της Ρουμανίας όπου το επέτρεψε και η αρχιτεκτονική (ορισμένα ξύλινα κτίρια ξηλώθηκαν ολόκληρα ή άλλα σηκώθηκαν με υδραυλικές μεθόδους και μεταφέρθηκαν με τραίνα), σε ορισμένες λοιπόν περιοχές, θέλησαν να κάνουν μουσεία με κλίμακα. Το Μαντουροτάμ στη Χάγη είναι κάπι ανάλογο, μια μουσειακή απεικόνιση κάποιων περιοχών.¹ Έχει π.χ. σε μια περιοχή, το Ντέλτ, ολόκληρο το χωριό του ζωγράφου του Βερνέρ, σε μια μικρή κλίμακα. Η μόνη διαφορά είναι ότι οι δρόμοι δεν είναι στην ίδια κλίμακα, για να είναι δυνατή η διάβαση επισκεπτών. Άλλοι κάναν μουσεία από την αρχή, κτίσαν δηλαδή κάποιους οικισμούς όπως το Πουεμπλε Ισπανιόλ που περιλαμβάνουν αρχιτεκτονική μίμηση όλων των περιοχών της χώρας. Αυτή είναι η μουσειακή προστασία. Ισως εάν σε μια περιοχή υπάρχουν πολλοί οικισμοί και μερικοί μάλιστα τελείως νεκροί, ισως χρειάζεται να διατηρηθούν μερικοί μουσειακά, όπως είναι τα αρχαία μας μνημεία, για να μπορεί κανείς να βλέπει όπως ακριβώς ήταν στη δεδομένη ιστορία στιγμή το περιβάλλον το ανθρώπινο και το πολιτιστικό.

Στη συνέχεια η επόμενη φάση ήταν η πιεβλημένη προστασία δηλαδή η Αρχή ου κάθε κράτους προσπαθούσε να επι-άλει την προστασία με μια σειρά απαγο-εύσεων. Κι' αυτή έδειξε και καλά και ακά αποτελέσματα. Σε ορισμένες πιο ροοδευμένες χώρες, όπου το Κράτος εν επέβαλε απλά κάποιους νόμους αλ-λά προσπάθησε και το ίδιο να δώσει το αράδειγμα με την προστασία δημόσιων ώρων και κτηρίων, το σύστημα αυτό δου-ψε πάρα πολύ καλά. Στη συνέχεια, δε λάω για τις άλλες περιπτώσεις που το οάτος απλώς απαγόρευε, οπόταν αυτό ημιούργησε μόνο αρνητικές καταστά-σις για το ίδιο το Κράτος ή οι φορείς ως πολλές φορές καταστραγούσαν

αυτές τις απαγορεύσεις, αφού είχαν τη δυνατότητα να το κάνουν, ενώ αντίθετα επιέζαν πάρα πολύ το κοινό μέσα σ' ένα στενό πλαίσιο απαγορεύσεων. Αυτό συνέβη στην Ελλάδα, όπου πραγματικά φορείς του Κράτους, ημικρατικοί και ημιδημόσιοι όπως και η Εκκλησία, Εταιρεία Ηλεκτρισμού κ.λπ., είναι κατακανόνα οι πλέον καταστροφικοί φορείς. Αυτοί που είναι έχω από το νόμο και κάπουν ότι θένε ενώ αντίθετα υπήρχε μεγάλος περιορισμός στους ιδιώτες. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να δημιουργήσει αρνητικές συνειρμικές καταστάσεις για το κοινό που άμα ακούει προστασία καταλαβαίνει απλώς περιορισμούς, δυσκολίες έξοδα κ.λπ. και επομένως διάκειται αρνητικό.

Μια πιο προχωρημένη μορφή, παρουσιάστηκε όταν αντελήφθηκαν πως όλα αυτά πρέπει να αποδίδουν και οικονομικά πως θα μπορούσαν να τουριστικοποιηθούν ορισμένες περιοχές ή ορισμένα χωριά. Έτσι άρχισε να γίνεται κάποια επιλογή. Ορισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί που κατά κανόνα δεν είχαν κόσμο ή σφρινταν τελείως, χρησιμοποιήθηκαν διάλογοι σαν τουριστικά συγκροτήματα. Αυτό προσπαθήσαμε να το εφαρμόσουμε και στην Ελλάδα. Κάπου βέβαια πατήρχε ένα πρόβλημα γιατί χωρίς να γίνεται μια λεπτομερής ανάλυση, διαλέκτησαν οι καλύτεροι οικισμοί που θα πρέπει να προστατευθούν μ' ένα τρόπο πολύ πιο αυστηματικό και με ένα σεβασμό πάνω στο περιεχόμενο των οικισμών όχι μόνο πάνω στο κέλυφος τους, διαλέκτηκαν να γίνουν τουριστικά καταλήματα. Η βάθεια στη Μάνη, η ία στη Σαντορίνη, η Μακρυνίτσα στο Πήλειο δηλαδή το Νούσερο 1 κάθε πολιτιστικής ενότητας της Ελλάδας, διαλέχητηκε για να γίνει ξενοδοχείο. Ευτυχώς το πρόγραμμα δεν ευοκίμησε στα μέτρα που οι αρμόδιοι το ήταν δει και έτσι δεν έγιναν όλοι οι οικισμοί ξενοδοχεία αλλά ένα μέρος τους, σύραγμα το οποίο ήταν πάρα πολύ οφέληστο. Κάποια δηλαδή κτήρια που αποκαταστάθηκαν και έγιναν ξενοδοχεία, βοήθησαν ώστε να μην κτιστούν καινούργια ξενοδοχεία σ' αυτές τις περιοχές, ευτυχώς όμως δεν έγιναν και όλοι οι οικισμοί να γίνουν ξενοδοχεία. Τότε θα φτάναμε στο παρασκευήμα του Σβέτι Στέφαν, του χωριού μικρού νησιού του Ανίου Δεσμάνου.

τη Γιουγκοσλαβία, όπου πραγματικά και κουρσάρικο χωριό μετατράπηκε σε ξενοδοχείο. Σήμερα αν πάει κανείς εκεί δεν δει τα γκαρσόνια ντυμένους κουρσάριους να σερβίρουνε ουίσκυ. Δε θα ήταν θόλου σωστό η Βάθεια, η Μακρυνίτσα, Αμπελάκια, η Λα με όλη αυτή την ποτιστική παράδοση, να γίνουν απλά ξεδοχεία για τους ξένους και να παιζουν κάποιο θέατρο μέσα, ότι δήθεν σερβίουμε με παραδοσιακό τρόπο και παδοσιακά φαγητά. Όμως είναι θετικό ότι αποτράπηκε το να κτιστεί ένα τεράστιο ξενοδοχείο στη μέση της Μάνης υπειδιμαζόταν να κτιστεί, με το να δημιουργηθούν κάποιοι ξενώνες, κάποια ξενοδοχειακά συγκρότηματα μέσα στα παραδοσιακά σπίτια. Εταίρια μια προσ

Χή που έχουμε 80 οικισμούς από τους οποίους οι 70 περίπου είναι άδειοι, δηλατάνε πραγματικά απόπιμα, να πούμε ότι κτίζουμε κι' άλλα κτίρια για ξενοδοχεία

Στη συνέχεια, πιο προχωρημένη μορφή από την ξενοδοχειοποίηση, είναι μορφή των τομέων προστασίας όπου το πιο προχωρημένα οικονομικά κυριώτερη, προσπάθησαν να αναλάβουν ολόκληρες περιοχές, να ορίσουν μια μεγάλη περιοχή στα κέντρα της πόλης.

περισχή οι κέντρο μιας ιστορικής πόλης ή ένα ολόκληρο ιστορικό κέντρο ή έναν ολόκληρο παραδοσιακό οικισμό και να τον προστατεύουσαν ενιαία. 'Ενας φορέας δηλαδή ανάλαβε μια οργανωμένη θα λέγαμε αποκατάσταση του παλιού κελύφους. 'Έχουμε πάρα πολλά θετικά παραδείγματα σ' αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα όμως δημιουργήθηκαν πάρα πολλά κοινωνικά προβλήματα. 'Οπως π.χ. στη Γαλλία όπου αναπτύχθηκε ένα πρόγραμμα 29 περίπου τέτοιων τομέων

στοιχα 29 ιστορικά κέντρα και παραδοσιακοί οικισμοί σε πολύ μεγάλη κλίμακα. Το ίδιο συνέβη και σε άλλες χώρες και στις χώρες του Ανατολικού συνασπισμού όπου ενώ στην αρχή φαινόταν σαν ιδεώδης μορφή προστασίας η μουσειακή, στη συνέχεια στράφηκαν κι' αυτοί προς τους τομείς προστασίας και υπάρχουν πολλά παραδείγματα οργανωμένων οικισμών που προστατεύτηκαν αυτούσια.

Τέλος για μακριά η προχωρημένη μορφή προστασίας που ξέφυγε πια από την επιβολή δηλαδή από το να είναι επιβεβλημένη από το Κράτος ή από κάποιους φορείς είτε δι' απαγορεύσεων είτε θετικά μέσα από την ανάληψη των διαδικασιών για την προστασία. Έχουμε την ενεργό προστασία, όπου το κοινό πια ανάλαβε πρωτοβουλία. Το πρώτο παράδειγμα τέτοιας προστασίας ήταν η Μπολώνια όπου το κοινό μέσα από την τοπική αυτοδιοίκηση μετέτρεψε την Ν.Ο.

εωρήθηκε από τα πιο επιτυχημένα ευταία λέξη της προστασίας το φαινεται ότι πήγε πάρα πολύ ρ' όλο που σήμερα συζητάμε άποια προβλήματα κυρίως λειτουργικής και διοικητικής τάσης, θεσμικής και μικτής παρούσιαστηκε είναι στο κατά πόσο δουλεύει οι μικτοί συνεταιρισμοί που οικείες και ιδιωτικές επιχειρήσεις.

το πιο προχωρημένο παράδει-
γασίας σε παραδοσιακούς οικι-
ναι αυτό που παρουσιάστηκε
ανδιά σ' ἑνα νησάκι στο Μπί-
ροπου πάλι προέρχεται εκ των
ωτοβουλία. Ήταν δηλαδή πάλι
ρροστασία και ξεκίνησε αυτή τη
τους ίδιους τους κατοίκους, οι
ά κάποιο τρόπο συνασπιστη-
ένωση όταν κινδύνευσε ο τό-
να αλλοιωθεί από το κτίσιμο
αίλου πύρωνι της ΕΣΣΔΟ και

ενός αυτοκινητόδρομου. Για δυο χρόνια κάθησαν μέσα, έκοψαν και τις γέφυρες των νησιών και κατάφεραν να πετύχουν να περάσει ένα πρόγραμμα εργατικής κατοικίας στην προστασία της περιοχής. Τα αποτελέσματα ήταν πράγματα πολύ θετικά, επειδή οι ίδιοι οι κάτοικοι ένοιωθαν την ανάγκη να διατηρήσουν το παλιό κέλυφος, να το αξιοποιήσουν, να το προβάλουν και να ζήσουν μέσα σ' αυτό. Είχαν όμως και τις εμπειρίες γιατί οι Ολλανδοί αμέσως μετά τον πόλεμο άρχισαν συστηματικά προγράμματα αποκατάστασης των παραδοσιακών οικισμών και επομένως έχουν με εμπειρία 45 περίπου χρόνων. Ήταν έχουν δει ποια είναι τα θετικά αποτελέσματα της αποκατάστασης αυτού του κέλυφους και ποιά είναι τα πλεονεκτικά στοιχεία που έχουν οι παραδοσιακοί οικισμοί σαν περιβάλλον με ανθρώπινη κλίμακα και με ανθρώπινη ποιότητα, απέναντι στα νέα συγκροτήματα εργατικών κατοικιών ή περιοχών κατοικιών γύρω από τις μεγάλες πόλεις. Όλες αυτές οι πόλεις που είχαν κτιστεί και στη Γαλλία γύρω από το Παρίσιο και που με τ' όνομά τους όπως είναι η Σαρσέλ, φτάσαμε να χαρακτηρίζουμε κάθε τι το άσχημο. Σήμερα στη Γαλλία γύρω όταν θέλουν να πουν για μια περιοχή ότι είναι φρικτά άσχημη, λένε ότι αυτή είναι Σαρσέλ. Σαρσέλ είναι πειραματική περιοχή κατοικίας που κτίστηκε κοντά στο Παρίσιο, με όλους τους κανόνες της τέχνης και της επιστήμης αλλά που απέτυχε από πλευράς ανθρωπίνων διαστάσεων κοινωνικών δηλαδή και πολιτιστικών στοιχείων που πραγματικά έλειψαν από μέσα

Αύτά σ' ότι αφορά την πολιτιστική κληρονομιά και ιδιαίτερα τους παραδοσιακούς οικισμούς. Βέβαια πιστεύω ότι είναι απαραίτητο να γίνουν αντίστοιχες καταγραφές δηλαδή εντοπισμός καταγραφή και αξιολόγηση και των άλλων πολιτιστικών στοιχείων όπως είναι η λαογραφία, οι χοροί, τα τραγούδια κ.λπ.

Ας έρθουμε τώρα στην προστασία της φυσικής κληρονομιάς, να δóύμε ποιές είναι ο μορφές και οι πρακτικές που ακολουθούνται για την προστασία των φυσικών μνημείων και της φυσικής κληρονομιάς και ποια είναι η ιδεολογία που κρύβεται πίσω απ' αυτές τις μορφές. Όταν μιλάμε για τοπία, για τόπους ιδιαιτερου φυσικού κάλλους κ.λπ., όπως είναι χαρακτηρισμένα κατά κανόνα μέσα στους νόμους που προστατεύουν αυτές τις περιοχές, κάνουμε μια διάκριση αυτόματα, ανάμεσα στο χώρο, στον τόπο και στο τοπίο.

Ο χώρος είναι ευρύτερη έννοια και αρκετά αφηρημένη. Είναι τα στοιχεία που μας περιβάλλουν στο σύνολό τους, την έκτασή τους στις ειδικές τους διαστάσεις. Ένας χώρος όμως δεν είναι πάντα και ένας τόπος. Γίνεται τόπος όταν αυτός φορτιστεί με τους συνειρμούς, τις μνήμες, τα συναίσθήματα και την ιδεολογία των χρηστών του. Τότε αυτός ο χώρος μετατοπίζεται σε τόπο.

Όταν μιλάμε λοιπόν για τόπο, μιλάμε για κάποιο χώρο που οικοδομένο, νια κάποιου

που φέρει σημασίες και σε ιδεολογικό και σε συναισθηματικό επίπεδο. Που είναι δεμένος με τους ανθρώπους του. Και όταν μιλούμε στη συνέχεια για τοπίο δε μιλάμε πια για τον τόπο αλλά για την εντύπωση τη συνολική και συλλογική που δίνει ο τόπος.

Το τοπίο δεν είναι ο χώρος απλά, το σύνολο των στοιχείων που τον απαρτίζουν. Είναι εκείνη η εντύπωση που αποκομιδούμε από τον τόπο. Από τον φορτισμένο δηλαδή χώρο μέσα από μια συνολική προσέγγιση.

Οταν λέω γενική εντύπωση, συνολική και συλλογική, στο μεν συνολική εννοώ το σύνολο των εντυπώσεων που προέρχονται από τις αισθήσεις μας, όπως εννοώ παράλληλα και το σύνολο των υπολοίπων εντυπώσεων δηλ. των ψυχικών εικόνων, των συναισθημάτων που μας δημιουργεί ο τόπος, των ψυχομετρικών εκείνων μεγεθών που διαθέτει ένας τόπος και τα μεταδίδει. Οπως είναι η πρωτοτυπία που διαθέτει, όπως είναι ο βαθμός μεταφοράς που έχει ένας τόπος, το να μπορεί δηλαδή ένας τόπος να μοιάζει με κάτι κι' αυτό είναι ισως σημερα το στοιχείο εκείνο που χαρακτηρίζει την αισθητική της εποχής μας.

Αυτή η ικανότης μεταφοράς που έχει ο τόπος, είναι ένα ψυχομετρικό μέγεθος. Κι' αυτά τα ψυχομετρικά μεγεθή δίνουν τις ψυχικές εντυπώσεις. Άρα έχουμε ολικές εντυπώσεις. Αυτές που προέρχονται από τους ερεθισμούς. Το ακουστικό τοπίο είναι πια μια πραγματικότητα για τους Ευρωπαίους. Μιλάμε για «πειζάζ σονόρ», για ακουστικά τοπία, έχουμε τοπία οπτικά, αυτά που τα βλέπουμε, αλλά έχουμε κι' ένα σωρό άλλα των αισθήσεων. Έχουμε όμως συγχρόνως και τις εντυπώσεις. Όλες αυτές τις ψυχολογικές, αλλά και την ιδεολογία που διέπει έναν τόπο.

Τα λέω αυτά γιατί έχουν ιδιαίτερη σημασία σήμερα που μιλάμε για τον Ακάμα. Ο Ακάμας δεν είναι απλώς ένας φυσικός χώρος, μια φυσική ρεζέρβα. Δεν είναι απλώς ένα βιότοπος. Είναι ένας χώρος ιδιαίτερα φορτισμένος με μνήμες, με ιστορία, με παράδοση, με πολιτισμό. Είναι δηλαδή εκείνος ο τόπος του οποίου το τοπίο είναι εξαιρετικά δυνατό. Είναι ένας τόπος που δίνει ένα τοπίο που από απόψεως μεταφορικότητας,¹ από απόψεως αναγνωστικότητας, είναι ιδιαίτερα φορτισμένος. Εάν δηλαδή είχαμε τη δυνατότητα μέσα στα πλαίσια αυτής της διάλεξης να κάναμε μια αναφορά, μια βαθμολογία θα λέγαμε, συγκριτική έστω με άλλους φυσικούς χώρους άλλων χωρών που ήδη προστατεύονται και θεωρούνται πολύ σπουδαίοι, ο Ακάμας θα τοσυ ξεπερνούσε κατά πολύ. Επειδή ακριβώς διαθέτει όλα αυτά τα στοιχεία νια τα οποία μιλάμε.

Έτοι λοιπόν, όταν μιλάμε για τοπίο εννοούμε αυτή τη συνολική εντύπωση που συγχρόνως έχει ως πρέπει να την εντάξουμε και μέσα στα πλαίσια του συλλογικού. Τι εννοώ συλλογικά. Ποιά είναι αυτή η συλλογική εικόνα. Πρέπει να

ξέρουμε ότι μπορεί για τον καθένα μας χωριστά ο Ακάμας ή οποιοσδήποτε άλλος χώρος να δίνει κάποιες εντυπώσεις που είναι συνυφασμένες και συνδεδεμένες με την προσωπική μας ζωή. Πέρα όμως απ' αυτό, υπάρχουν κάποια βασικά δομικά στοιχεία που δομούν μια γενικότερη εντύπωση που αποτυπώνεται σε όλους τους ανθρώπους ή τουλάχιστο σε πολύ μεγάλες ομάδες ανθρώπων. Σήμερα, παρ' όλο που είχαμε μια τέτοια διαφορά θα λέγαμε στη νοοτροπία ανάμεσα στους Γιαπωνέζους και σε μας παρ' όλα αυτά και στους Γιαπωνέζους και σε οποιουσδήποτε άλλους, υπάρχουν κάποια στοιχεία δομικά που συνθέτουν τη γενική εντύπωση του τόπου. Είναι κάποια στοιχεία σημειακά, γραμμικά, επιπεδά που όταν αυτά συγκεντρωθούν, είναι τα σημεία αναφοράς που διατίθενται. Είναι όρια, είναι φραγμοί, είναι περιοχές που πάνω σ' αυτά δομούμε την αντίληψη ενός τόπου. Τέτοια στοιχεία αν διαθέτει πλούσια ένας τόπος, βοηθούν πάρα πολύ

χθεί παράλληλα.
Έτοι είχε γίνει μια προσπάθεια και στην Ελλάδα παλιότερα, να δοθεί αυτή η ευρεία έννοια στο Εθνικό Πάρκο. Καί έγινε μια προσπάθεια να καταγραφούν αυτές οι πολιτιστικές ενότητες με τον εξής τρόπο. Να εντοπιστούν οι οικολογικές ενότητες. Που δηλαδή η οικολογία των τόπων έχει μια ταυτότητα. Στη συνέχεια να εντοπιστούν οι πολιτιστικές ενότητες, οι διοικητικές ενότητες και αν γίνει μια επικάλυψη αυτών των στοιχείων, φαίνεται ότι πάντα σε γενικές γραμμές υπάρχουν κάποιες περιοχές ολόκληρες που εντάσσονται μέσα σε όλα αυτά τα όρια. Η περιοχή π.χ. της Πίνδου στην Ελλάδα ή η περιοχή της Μάνης ή η περιοχή των Κυκλαδών, είναι τέτοιες ενότητες οικολογικές και πολιτιστικές συγχρόνωσης που παράλληλα έχουν και μια διοικητική οντότητα και που θα μπορούσαν έτσι να αποτελέσσουν ενότητες προστασίας και ανάπτυξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Κάτι ανάλογο θα πρέπει να σκεφτούμε και για την Κύπρο. Στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή έχουμε οκτώ Εθνικούς Δρυμούς. Της Πίνδου, του Ολύμπου, των Πρεσπών, του Έβρου, του Αίνου Κεφαληνίας, το φαράγγι της Σαμαριάς, την Πάρνηθα και το Σούνιο. Όμως οι Εθνικοί Δρυμοί στην Ελλάδα δεν παύουν να είναι απλώς φυσικές ρεζέρβες και μάλιστα όχι απλά φυσικές ρεζέρβες. Έχουν χαρακτηριστεί, έχουν θεσμοθετηθεί, υπάρχουν κάποιοι υποτυπώδεις μηχανισμοί για την προστασία τους αλλά δεν είναι εφάμιλλος των Διεθνών προδιαγραφών για τα Εθνικά Πάρκα. Αν θέλουμε να μιλήσουμε για Εθνικά Πάρκα, θα μιλήσουμε για χώρες όπως είναι η Αγγλία, η Γερμανία, η Ιαπωνία, η Γαλλία, η Αμερική, ακόμα Εθνικά Πάρκα πολύ σοβαρά και σοβαρά.

ΕΛΛΑΣ Πάρκα πολύ περισσά και σημαντικά μένα υπάρχουν στην Αφρική και στην Ασία. Στην Ιαπωνία π.χ. υπάρχουν 50 Εθνικά Πάρκα και άλλα 200 ημιεθνικά Παρατηρείτε ότι υπάρχει μια διαφορά. Τα Εθνικά πάρκα είναι εθνικής σημασίας και εκεί πράγματι είναι εθνικής σημασίας αν σας πω το γεγονός ότι έχουμε 290 εκατομμύρια επισκέπτες σ' αυτά τα 50 Εθνικά πάρκα, μέσα σε μια χρονιά. Καταλαβαίνετε λοιπόν τι αξία και τη σημασία

δίδουν οι Γιαπωνέζοι σ' αυτό το όρο «Εθνικό Πάρκο» δηλ. στην έννοια κάποιου χώρου, κάποιου τόπου ο οποίος εμπειρικείται όλες αυτές τις ποιότητες που έχει ανάγκη ο σημερινός άνθρωπος. Η Ιαπωνία που έχει πάρει τα ηνία στην τρίτη βιομηχανική επανάσταση που έχει αστικοποιηθεί στο μεγαλύτερο βαθμό και σήμερα θεωρείται, πλέον τεχνολογικά εξελιγμένη χώρα, έχει 50 Εθνικά πάρκα και 200 ήμιεθνικά που καταλαμβάνουν αυτά τα πάρκα το 7% του όλου της εδάφους. Η Γερμανία έχει επίσης Εθνικά πάρκα που καταλαμβάνουν το 8% του εθνικού εδάφους, το ίδιο και η Αγγλία, η οποία πρέπει να φτάνει το 9%. Πόσο τοις εκατό του Εθνικού εδάφους είναι χαρακτηρισμένο στην Κύπρο σαν χώρος προστασίας; Πόσο είναι στην Ελλάδα επίσης.

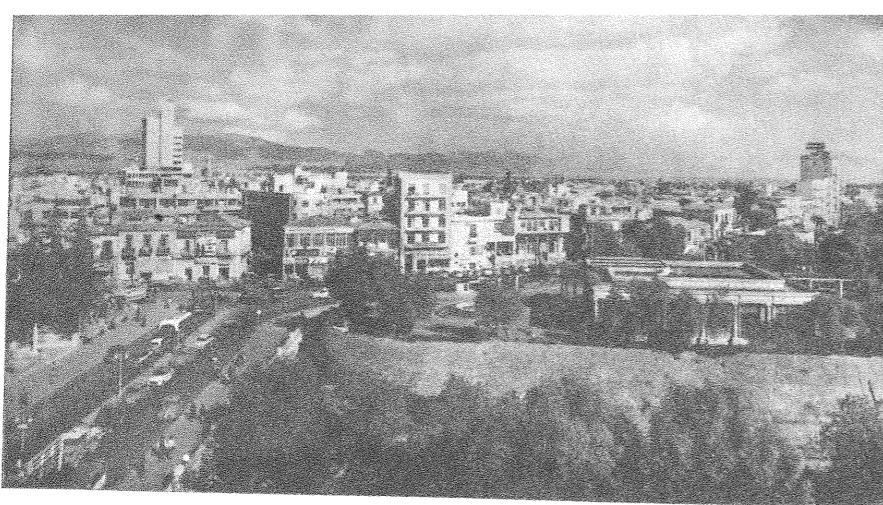
Όταν γίνεται αναφορά σε Εθνικά Πάρκα και χώρους προστασίας, φαντάζονται ορισμένες δεσμεύσεις, απαγορεύσεις κ.λπ. Πράγματι στα εθνικά πάρκα κατά κανόνα υπάρχει ένας πυρήνας προστασίας που είναι πάντα σε πρώτο βαθμό προστασίας. Γίνεται δηλαδή αυτηρότατος έλεγχος εκεί, είναι ελεγχόμενη απαγορευμένη η διέλευση τροχοφόρων, είναι επιβεβλημένη η χρήση του για έρευνα μόνο και για προστασία πανίδας, χλωρίδας ή ορισμένων πολιτιστικών στοιχείων.

Στη συνέχεια έχουμε τη δεύτερη ζώνη που κατά κανόνα δεν έχει απόλυτη προστασία αλλά έχει σημαντική προστασία δηλαδή έχει ελεγμένες χρήσεις, πολύ αυστηρά ελεγμένη προσπέλαση κ.λπ.. Η δεύτερη ζώνη χρησιμεύει συνήθως για την προστασία του πυρήνα. Για να εξασφαλιστεί η προστασία του πυρήνα χρειάζεται, μια ακτίνα που να είναι προστατευόμενη επίσης αυτοπού

Τέλος έχουμε την τρίτη ζώνη που κατά κανόνα έχει περιορισμένη προστασία, η οποία συνιστάται σε κάποιο έλεγχο στην προσπέλαση και σε κάποιο έλεγχο στις χρήσεις. Εκεί όμως, ο αντίτοιχος της προστασίας δηλαδή η ανάπτυξη βρίσκεται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό. Αυτές είναι κατά κανόνα οι περιοχές στις οποίες μπαίνουν και οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, βιοτεχνικές επιχειρήσεις, ακόμη και κάποιες βιομηχανίες ξύλου κ.λπ. που αξιοποιούν τα στοιχεία των ζωνών που βρίσκονται μέσα στις ζώνες της πιο αυστηρής προστασίας. Όμως κι' αυτές οι ζώνες είναι ζώνες προστατευόμενες και βρίσκονται κάτω από ένα έλεγχο και η δραστηριότητά τους βρίσκεται μέσα σ' ένα σχέδιο συντονισμένο μ' ένα εμφράγμα θαυματικού συγένδυτου.

Κυπριακού εδάφους όχι μόνο στην ελεύθερη περιοχή, αλλά ακόμη και στην κατέχόμενη. Η Κύπρος είναι μία, ενιαία και πρέπει να υπάρχει μια αντιμετώπιση ενιαία. Επιμένω σ' αυτή την ανάγκη του ενιαίου Εθνικού σχεδιασμού διότι δεν είναι δυνατό να αναπτύξουμε μια οποιαδήποτε πολιτική προστασίας, για ένα μόνο μέρος του Εθνικού χώρου. Εαν προσπάθησουμε να κάνουμε αυτό για το Ακάμα που είναι επείγον και πρέπει ν' γίνει αμέσως και ίσως δώσει το ερεθίσμα να προχωρήσουμε κάπως γενικότερα, σαν το κάνουμε μόνο για τον Ακάμα κάπου θα σταματήσουμε και δε θάχουμε τη δυνατότητα ανάπτυξης όλου του σχεδίου πέρα για πέρα. Όλης της δραστηριότητας που χρειάζεται για να μπορέσει πραγματικά ο Ακάμας να προστατευθεί σωστά και να επιβιώσει σαν φυσική και πολιτιστική ενότητα. Σ' ένα τέτοιο Εθνικό σχεδιασμό, ο τομέας προστασίας του περιβάλλοντος θα έχει τη δική του μερίδα του λέοντος. Πέρα απ' το αναπτυξιακό στοιχείο θα υπάρχει και ο τομέας προστασίας περιβάλλοντος.

Σ' έναν τέτοιο τομέα είναι πέντε βασικές παράλληλες φάσεις. Το πρώτο είναι ο εντοπισμός, η καταγραφή και η αξιολόγηση όλων των στοιχείων που έχουν αξία σαν φυσικά και σαν πολιτιστικά και επομένως χρήζουν προστασίας. Σαν δε γίνουν γνωστά, δεν καταγραφούν ώστε να μπορέσουν και συγκριτικά ακόμη να αξιολογηθούν, ο καθένας για τον τόπο του μπορεί να λέσse ότι θέλει, μπορεί οι μεν να είναι σωβινιστές και να θέλουν να νομίζουν ότι ο τόπος τους είναι ο μοναδικός, οι άλλοι να μη νοιάζονται καθόλου ή οι άλλοι να θέλουν να μη φανεί η αξία του, για να μπορέσουν να τον εκμεταλλευτούν με άλλους τρόπους. Όμως αν γίνει ένας εντοπισμός, καταγραφή και αξιολόγηση όλων αυτών των στοιχείων και μπορέσουμε συγκριτικά να τα αξιολογήσουμε, τότε ξέρει κανείς στον

νως ποιά πλειτρή θα ακολουθήσει. Στην Ελλάδα όταν έγινε η καταγραφή των παραδοσιακών οικισμών, βρέθηκαν από τους 11,500 οικισμούς που διαθέτουμε, 2,400 να είναι αξιόλογοι ή να έχουν αξιόλογα κέντρα. Και απ' αυτούς οι 400 να ανοίκουν σε πρώτη κατηγορία αξιολόγησης δηλαδή να χρήζουν μεγάλο βαθμό προστασίας γιατί έχουν ιδιαίτερα σημαντικά, αξιόλογα στοιχεία. Στην Κύπρο αυτή τη στιγμή δεν ξέρουμε. Μπορεί να ξέρουμε έτσι περιστασιακά ότι ορισμένα μέρη είναι ωραία. Αλλά συγκεκριμένο αρχείο του πολιτιστικού και του φυσικού πλούτου της Κύπρου, δεν υπάρχει. Κίνημας πρέπει να γίνει. Το πρώτο λοιπόν σημείο μέσα σ' έναν τέτοιο Εθνικό σχεδιασμό στον τομέα της προστασίας περιβάλλοντος είναι ο εντοπισμός, η καταγραφή και η αξιολόγηση.

Το δεύτερο σημείο παράλληλο όμως, είναι η διατύπωση ενός θεσμικού πλαισίου το οποίο θα επιτρέπει την προστασία. Αν δεν υπάρχει το απαραίτητο θεσμικό πλαισίο, είναι ουτοπία να μιλάμε για οτιδήποτε. Ισως να μου πείτε ότι μέχρι ένα σημείο, υπάρχει. Και στην Ελλάδα υπήρχε και πολλές φορές μπορούμε να πούμε ότι το θεσμικό πλαισίο μπορεί να υπάρχει και να μην κάνουμε τίποτα. Όμως πρέπει να το συγκεκριμένονοι ισουμε. Και στην Ελλάδα είχαμε κάποιο άρθρο του γενικού οικοδομικού κανονισμού που επέτρεπε να ελέγχουμε τις οικοδομές, όμως δεν γινόταν τίποτα. Στη συνέχεια με το Σύνταγμα του 1974, μπήκε ένα άρθρο στο Σύνταγμα το ίδιο που θίγει τα θέματα της ιδιοκτησίας σε σχέση με το περιβάλλον και το οποίο βοηθάει πάρα πολύ την προστασία του περιβάλλοντος. Υπάρχει και ο τελευταίος οικιστικός νόμος 1337, ο οποίος πραγματικά αναφέρεται κι αυτός και βοηθάει πάρα πολύ εάν εφαρμοστεί στο σύνολό του, στην προστασία της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Περιβαλλοντος. Λιγό ερασιτεχνικά θα λεγαμέ έχουν γίνει ορισμένες μελέτες στην πλασία τα πανεπιστημιακά, όχι όμως συγκεκριμένα μελέτες τέτοιες που να είναι εφαρμόσιμες αμεσώς σε μια φυσική και πολιτιστική ενότητα, όπως είναι π.χ. οι Πρέσπες.

Τέλος η τελευταία φάση που κατά τη γνώμη μου είναι και η σημαντικότερη όλων, είναι η ενημέρωση. Ενημέρωση και πληροφόρηση της Διοίκησης, των φορέων και του κοινού. Η Διοίκηση είναι λίγη καταρτισμένη και πληροφορημένη για τα θέματα αυτά. Οι Φορείς ακόμη λιγότερο. Όπως σας είπα στην Ελλάδα ένας από τους καταστροφικότερους φορείς είναι η Εκκλησία. Και όμως δε νομίζω ότι η Εκκλησία έχει την κακή πρόθεση, τουλάχιστον τις περισσότερες φορές, καμίας φορά έχει την κακή πρόθεση όταν προβάλλονται οικονομικά συμφέροντα. Σε πολλές περιπτώσεις όταν καταστρέφονται μοναστήρια π.χ. από τους μοναχούς ή τις μοναχές που τα κατοικούν, μέσα στην πρόθεσή τους να τα ωραιοποιήσουν, να τα φτιάξουν σήμερα και χαλάνε παραδο-

Ένα τρίτο σημείο κι' αυτό παράλληλο, γιατί δεν πρέπει να περιμένουμε να τελειώνει το ένα για να κάνουμε το άλλο, είναι η διατύπωση μηχανισμού. Δε φτάνει το θεσμικό πλαίσιο αν δεν υπάρχουν οι απαραίτητοι μηχανισμοί να το εφαρμόσουν. Εάν δεν υπάρχουν οι αντίστοιχοι μηχανισμοί που θα ελέγχουν, θα παρακολουθούν, θα χρηματοδοτούν, θα κι-

να μπει αυτοκίνητο μέσα ώστε να αλλάξει και ο ιστός της πόλης. Αρχιτεκτονικά όμως χάλασε από την εφαρμογή στις Εκκλησίες, μιας νέας τεχνικής με την οποία κατασκευάζονταν οι όψεις με ταιμέντο. Σιγά-σιγά, άρχισαν και τα σπίτια να φτιάχνονται έτσι, με δήθεν ψεύτικες πέτρες και μάλιστα οι πέτρες αυτές να ζωγραφίζονται πράσινες, κόκκινες, κίτρινες κ.λπ. Αυτό δεν έγινε από κακή πρόθεση της Εκκλησίας αλλά από άγνοια.

Είπαμε ενημέρωση Διοίκησης, φορέων και του κοινού. Το κοινό μας δεν είναι ενημερωμένο, η έννοια του περιβάλλοντος ή έννοια της προστασίας της Φύσης, η έννοια της προστασίας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς δεν έχει μπει ακόμα καλά στα σχολεία. Θα πρέπει να ξεκινήσουμε από τα νηπιαγωγεία, από τα σχολεία, από τα Πανεπιστήμια, χρειάζεται το κοινό να ενημερωθεί για να μπορεί να απαιτεί και να συμμετέχει. Όλες αυτές οι διαδικασίες συμμετοχής του κοινού που εμείς στην Ελλάδα τώρα τις εφαρμόζουμε και καμαρώνουμε πολύ γι' αυτές, είναι κατά κανόνα κοροϊδίες. Τις περισσότερες φορές κοροϊδεύουμε τον κόσμο. Επειδή τυχαίνει να κάνω πολεοδομικές μελέτες ορισμένων περιοχών, ζέρω τι σημαίνει μια λαϊκή συνέλευση στην οποία παρουσιάζουμε τα θέματα και παίρνουμε τη συνάίνεση του κόσμου. Εκ των προτέρων, έχουμε αποφασίσει τι θα κάνουμε, ο κόσμος μη όντας ενημερωμένος, συμφωνεί ή δε συμφωνεί αυτό εξαρτάται από το τι θα πει ο κομματάρχης που είναι εκεί κάθε φορά για να χειροκροτήσουν ή όχι, οπότε στο τέλος

στα λιθφύσουν οι αποφάσεις ερχεται ο κόσμος και βλέπει ότι κάπου το οικόπεδο του κοβέται και βάζει τις φωνές. Αλλά έχει πια συμφωνήσει ήδη στη λαϊκή συνέλευση ότι έτσι έπρεπε να γίνει. Αν μιλάμε για λαϊκή συμμετοχή, για συμμετοχικές διαδικασίες για συναινετικές διαδικασίες χωρίς να υπάρχει ενημέρωση, αυτό είναι κοροϊδία και μάλιστα στην ίδια την έννοια της Δημοκρατίας. Μπορούμε να μιλάμε για δημοκρατικές διαδικασίες, όταν ο κάθε ένας από μας ο κάθε πολίτης μπορει πραγματικά ελεύθερα να πει τη γνώμη του, διότι ξέρει.

Επομένως αυτά τα πέντε στοιχεία που
ινάφερα:

- Εντοπισμός, καταγραφή, αξιολόγηση.
 - Μελέτες ειδικές για την προστασία όλων αυτών των στοιχείων φυσικών και πολιτιστικών.
 - Θεσμικό πλαίσιο.
 - Μηχανισμοί, και κυρίως
 - Ενημέρωση Φορέων, Κοινού και Διοίκησης, νομίζω ότι είναι οι άξονες πάνω στους οποίους θα βαδίσει μια στρατηγική, σε εθνική κλίμακα, για την προστασία και την ανάδειξη του Κυπριακού χώρου.

Δε θέλω να σας κουράσω περισσότερο. Θα ήθελα εάν εσείς έχετε ερωτήσεις, είτε πιο συγκεκριμένες πάνω στο ζέμα του Ακάμα, είτε γενικότερα πάνω στους ερεθισμούς που έδωσα, να τις θέτετε. Άλοιώς θα έλθει ο επόμενος ομιλητής. Ευχαριστώ πολύ.

ο ρωσικος λαος
ανακαλυπτει τις ριζες του
μεσα απο την ορθοδοξη του πιστη

A. Τηλλυρίδη

Πρόσφατα έγινε στη Μόσχα από το Πατριαρχείο της Ρωσίας (11-19 Μαΐου) το δεύτερο διεθνές εκκλησιαστικό συνέδριο με την ευκαιρία των χιλίων χρόνων του βαπτισμάτος των Ρώσων (988). Στο συνέδριο αυτό πήρανε μέρος περίπου 160 αντιπρόσωποι που προέρχονταν από είκοσι χώρες και εκπροσωπήθηκαν όλες σχεδόν οι Ορθόδοξες Εκκλησίες, με την συμμετοχή της Ρωμαιοκαθολικής, της Αγγλικανικής, της Λουθηρανικής, της Κοπτικής, της Ευαγγελικής και της Αιθιοπικής Εκκλησίας, κ.ά. Πήραν μέρος επίσης αντιπρόσωποι από όλες τις Ορθόδοξες θεολογικές σχολές. Έγιναν εν όλω 96 επιστημονικές ανακοινώσεις πάνω σε θέματα σχετικά με την συμπλήρωση των χιλίων χρόνων του εκχριστιανισμού της Ρωσίας. Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι στο συνέδριο έκαναν ανακοινώσεις και Σοβιετικοί επιστήμονες της Ακαδημίας Επιστημών. Η συμμετοχή καθηγητών των δύο θεολογικών Ακαδημιών της Μόσχας και του Λένινγκραντ ήταν σημαντική και αξιοπρόσεκτη. Γενικό θέμα του συνεδρίου ήταν: Θεολογία και πνευματικότητα της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Τον περασμένο Ιούλιο έγινε στο Κίεβο το πρώτο διεθνές εκκλησιαστικό συνέδριο με ανακοινώσεις σαράντα Ρώσων και ξένων επιστημόνων. Το γρίτο παρόμοιας φύσης συνέδριο θα γίνει στο Λένιγκραντ τον ερχόμενο Δεκέμβριο. Οι μεγάλες γιορτές και εκδηλώσεις θα αποκορυφωθούν τον Μάιο και Ιούνιο του 1988.

Η συμπλήρωση λοιπόν των χιλίων χρόνων θα εσταθεί στη Σοβιετική Ρωσία με εγάλη λαμπρότητα. Οι ετοιμασίες που άρχιαν εδώ και μερικά χρόνια συνεχίζονται και υσικά θα στοιχίσουν πολλά εκατομμύρια τόσο στην Εκκλησία όσο και στο Κράτος. Βλέπει κανείς σήμερα να γίνεται μια γενική αναίνιση πολλών εκκλησιών, μοναστηρών και τρίών με αρχιτεκτονική αξία. Όλα αυτά και πολλά άλλα άγνωστα, που δεν βλέπει κανείς για την ώρα, θα δώσουν μια ζωντανή αρπαγία του πλούτου και της ιστορικής παράδοσης της Ρωσίας, που εκπηγάζουν από την χιλιετή παρουσία της Ορθοδοξίας εκεί.

Τα χίλια αυτά χρόνια που πέρασαν μέσα τού τόσες διαφορετικές καταστάσεις, και ποχές έδειξαν ότι ο Ρωσικός λαός δέχθηκε και φύλαξε με πίστη και ειλικρίνεια το μήμα της Ορθοδοξίας. Ενδεικτικό αυτής της αιρούχρονης πορείας είναι τα αιώνια έργα

της πιστης, του μεγαλειου και της δόξας του Ρωσικού λαού που μαρτυρούν τόσο ζωντανά μέχρι σήμερα το καταπληκτικό αυτό και μοναδικό ίδιο φαινόμενο, της έντονης παρουσίας του Χριστού και των Αγίων του ανάπτεσά τους. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα σημειώνει ο Ρώσος ιστορικός της διασποράς Νικαλαή Ζερνώφ. «...η Ρωσία, τόσο ως χώρα ρωσού και ως έθνος, χρωστάει την υπόστασή της στον χριστιανισμό. Κάθε λαός έχει εκλέγει ή του έχουν αποδώσει ένα όνομα, που μοικόπολ έχει να χαρακτηρίσει την ουσία του. Λυκειά ή ωραία Γαλλία, Σοφή Γερμανία, Γηγαία ή Ευχάριστη Αγγλία. Ο Ρωσικός λαός ζέλει το όνομα Αγία Ρωσία. Αυτή η ονομασία εκφράζει μια ουσιώδη μορφή της Ρωσικής ιστορικής κλήσης. Ορθόδοξος χριστιανός και Ρωσία. Η δυάδα αυτή είναι αδιαιρέτη για κείνον που θέλει να κατανοήσει τη ωσαϊκή ψυχή...».

Σε πρόσφατες μάλιστα δηλώσεις του για όμινος εσωτερικούς ο Μητροπολίτης Κιέβου και Γαλυκιάς Φιλάρετος είπε τα ακόλουθα. „Οι Θρησκευτικές δραστηριότητες είναι συμβιβαστές, λένε, με το σοσιαλιστικό σύγχρονα. Η πείρα όμως της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας κατά τα τελευταία εβδομήντα δύνια δείχνει ότι η Εκκλησία μπορεί να ευ-
κιμπήσει κάτια από αποιδήποτε κοινωνικό ζητήμα, περιλαμβανομένου του σοσιαλισμού. Ο σοβιετικός λαός είναι ελεύθερος ν' απασθεί αποιδήποτε θρησκεία. Οι Θρη-

κευτικές δε είναι ισότιμα μελλ της σοβιετικής κοινωνίας. Στη χώρα μας έχουν γίνει πάντα πολλά για το Ιωβηλαίο της Εκκλησίας — γεγονός που αποτελεί ακόμα μια απόδειξη της προσοχής την οποία δίδει το κράτος στα σοσκευτικά θέματα. Η χιλιετρίδα της Ρωσικής χριστιανόσυνης είναι ένα κορυφαίο γεγονός όχι μόνο για τους Ρώσους, αλλά για το ολόκληρο τον σοβιετικό λαό, ο οποίος την αντιμετωπίζει σαν μια σημαντική ιστορική επένδυση.

Έπειτα από την ανασυγκρότηση και τις αλλαγές στη Σοβιετική Ένωση υπάρχει και μια ποίδια λαού και γηγετών που διαμαρτύρονται δημιουργούντας αντιδράσεις. Είναι γεγονός οι αλλαγές αυτές απέφεραν ήδη μια σοσιο-οικονομικό τόσο στον κοινωνικό όσο και τον οικονομικό τομέα. Προκαλεί οπωσδήποτε στη σημερινή Σοβιετική γηγεσία ένα μερικό πρόβλημα η αντιδράση εστώς μερικών ή όλων Σοβιετικών πολιτών. Χαρακτηριστικά είναι οι άστες πορόσιατα στο Μ. Εκπαιδευτικό

αι τα ουρανικά προσώπα στην Μ. Κ. κοριτσαράφ
ομιλία του στο συνέδριο των σοβιετικών
δικιάτων. «...Δεν αρέσουν ιδιαίτερα σε αυ-
τούς που συνήθισαν να δουλεύουν με το σπά-
να κάνουν το κάθε τι στα κουτουρού,
που αδιάφορους, αδρανείς και χωρίς καμ-
πρωτοβουλία. Δεν αρέσει και σ' αυτούς
μέχρι τώρα έδιναν εντολές στις επιχειρή-
σης, τις περιοχές, τις πόλεις, στο εργαστή-
ριαν να ήταν ταιφλίκι τους, χωρίς να νοιά-
ται για τη γνώμη της κολλεκτίβας, των ερ-

αγοράς της Ελλάδας. Χωρίς να αναφερθούμε σ' αυτούς, που εκμεταλλεύτηκαν την κατάσταση της απιμωρησίας για να κλέψουν το δημόσιο, α κερδοσκοπήσουν, περιφρονώντας κυνικά ους νόμους και τους θητικούς μας κανόνες».

Σε πρόσφατο άρθρο του ο 'Αγγλος Βίκ Αλλεν, καθηγητής της Κοινωνιολογίας στο Κολλέγιο οικονομικών σπουδών στο Λίντς ης Αγγλίας, σημειώνει τα εξής για τη νέα απάταση στη Σοβιετική Ένωση. «...η αναυγκρότηση που έχετε ξεκινήσει στη χώρα ας, είναι κάτιο το υπέροχο. Ένας από τους υριώτερους στόχους της είναι, όπως αντι-αμβάνομαι, να κάνει τη ζωή όσο το δυνατό ερισσότερο δημοκρατική. Και η διαφάνεια ποτελεί σημαντικό μέσο εκδημοκρατισμού. την πατρίδα μου όμως το κάθε τι που συμ- αίνει στη χώρα σας δεν γίνεται δεκτό με κα- θηλωση και αντικειμενικότητα. Γι αυτό μπό- οσα να πεισθώ μόνος μου...».

Για τη σημερινή θέση της Ορθοδοξίας στο
οικιστικό καθεστώς ο Ρώσος Επίσκοπος
Ογγίνος σε πρόσφατη συνέντευξή του είπε
εις ἔχης. «...Δεν θα πρέπει να υπολογίζει κα-
πισίς σε μια ριζική αλλαγή των σχέσεων Εκ-
κλησίας και Πολιτείας στη Σοβιετική Ένωση.
αθεϊσμός θα διαπρηθεί, η Εκκλησία όμως
απολαύει στο εξής περισσοτέρας ελευθε-
ρας. Η νέα πραγματικότης, η οποία εκφρά-
σται με τους όρους «αναδόμηση της κοινω-
νίας» και «διαφάνεια», δεν θα είναι πια δυνα-
ντιν να καταπνιγεί. «Διαφάνεια», στον τομέα
ης εκκλησιαστικής ζωής σημαίνει ότι στο
τόπο στον οικιστικό τόπο θα είναι δυνατόν
δημοσιευθεί άρθρο που να απαιτεί την τύ-
ποση της Βιβλου στα κρατικά τυπογραφεία ή
ι οι εκπρόσωποι της Εκκλησίας θα μπορούν
λάβουν τον λόγο από τηλεοράσεως.
Δυν αφορά, αφ' ετέρου στην «αναδόμηση
ης κοινωνίας» και τις συνέπειες της στην
κηλιαστική ζωή, οι σχετικές αλλαγές θα
εισαθούν αναμενόμενα γρήγορα».

Ένα άλλο σημαντικό γεγονός που θα πρέπει να σημειωθεί είναι και η έκδοση ενός μηνιού δελτίου με τίτλο «Η Θρησκεία στην ΣΔ» από το πρακτορείο Τύπου «Νόβοστι». Δελτίο αυτό εκδίδεται στα ρωσικά, αγγλικά, αραβικά, ισπανικά, γερμανικά, πορτογαλικά και γαλλικά, και περιλαμβάνει νέα και εισεισις από την Θρησκευτική Ζώη στη Σοβιετική Ένωση. Μια άλλη πολύτιμη έκδοση είναι και ο «Μορφωτικός Εκπλανητικός ουρανός», αραβική μετάφραση της χρονικού».

ρυκας» του Πατριαρχείου της Μόσχας που κι αυτή εκδίδεται σε διάφορες γλώσσες.

Επεισόδια ανάμεσα σ' άλλα και την Ιστορική Μονή του Ντανίλωφ όπου θα στεγαθούν, το Πατριαρχείο, η Μονή, το τμήμα των εξωτερικών σχέσεων, ένας ξενώνας που θα μπορούν να φιλοξενήσουν διακοίνια άτομα, ένα νοσοκομείο, πολλές εκκλησίες και άλλα. Ήδη τα κτίρια του τμήματος των εξωτερικών σχέσεων και μέρος των κτιρίων της Μονής λειτουργούν κανονικά. Μου έγινε μια λεπτομέρειας ξενάγηση από ένα φίλο μου μοναχό ο οποίος με ενημέρωσε τόσο για την ιστορία της Μονής όσο και για τις πρόσφατες ανακαίνισεις που γίνονται στο χώρο της Μονής. Όλα σου δίνουν την εντύπωση ότι κάτι το συνταρακτικό θα γίνει και ότι η Εκκλησία αναλαμβάνει και πάλι να διαδραματίσει ένα πνευματικό ρόλο στο χώρο της Σοβιετικής κοινωνίας.

Οι ολόχρυσοι τρούλοι των εκκλησιών, τα ολόχρυσα εικονοστάσια στο εσωτερικό, οι συνεχείς ακολουθίες, η ευσέβεια και η ευλάβεια με την οποίαν παρακολουθούν και συμμετέχουν οι πιστοί, η προσέλευση τόσων απόμων στο μαστίριο της Θ. μετάληψης, η τάξη που επικρατεί μέσα στους ναούς, η καλά οργανωμένη ζωή στην ενορία και γενικά στην Εκκλησία, η διώρα για τον Χριστό και η στροφή της νεολαίας στην Εκκλησία και ιδιαίτερα στο μοναχισμό, δείχνουν ότι ο Ρωσικός λαός διατηρεί την γνησιότητα της ιστορικής του κληρονομιάς, και ότι βρίσκεται σε επαγρύπνηση. Πιστεύει και φυλάττει την ορθόδοξη του πιστή.

Ο ξεναγός μου, μου δείχνει μερικά από τα κευμήλια της Μονής όπως εικόνες, λειψανα αγίων, πολυελαῖους... Απορώ, γιατί προηγουμένως μου είχηγησε ότι μετά την Ρωσική επανάσταση η Μονή έκλεισε και ερημώθηκε. Στην, απορία μου όμως έρχεται να μου δώσει μια συνταρακτική αποκάλυψη. Όλοι οι θησαυροί αυτοί φυλάχθηκαν από τον πιστό του Θεού λαό από τις μέρες εκείνες της δοκιμασίας και του τρόμου. Τώρα με το άκουσμα ότι η Μονή ξαναλειτούργησε ύστερα από εξήντα χρόνια διακοπής, άρχισαν να επιστρέφουν τα ιερά αντικείμενα εκείνα που κοσμούσαν ως τώρα τα σπίτια τους και που αποτελούσαν πια οικογενειακά κειμέλια, δεν άντεξα από τη συγκίνηση και δάκρυσα.... Θυμήθηκα έντονα το «πύλαι». Άδου οι κατισχύσουσιν αυτής.

Έμεινα και στον Εσπερινό. Ήταν Δευτέρα. Μια συνηθισμένη καθημερινή ακολουθία. Και όμως ο ναός γέμισε ασφυκτικά. Σε μια γωνιά του ναού είδα να στέκουνται με πολλή ευλάβεια και να κάνουν μετάνοιες, μέχρι το πάτωμα, νέα παιδιά 18-22 χρόνων ίσα με τον αριθμό ενός λόχου. Μετά την ακολουθία ρώτησα τον μοναχό να μου πει ποιοι ήσαν όλοι αυτοί. Και μου απάντησε: οι μέλλοντες να επανδρώσουν τη Μονή μας.

Τώρα έχουμε κελιά για μερικές δεκάδες μοναχούς. Αυτοί είναι οι δόκιμοι μας. Δεν έχουμε χώρο για να τους φιλοξενήσουμε τώρα. Έρχονται όμως από το πριν εδώ κάνουν διάφορα διακονήματα και το βράδυ επιστρέφουν στα σπίτια τους. Οταν θα ετοιμάσουμε και τα υπόλοιπα κτίρια θα είναι οι πρώτοι που θα εγκατασταθούν. Έχουμε φυσικά πολλές αιτήσεις από νέους. Δυστυχώς η έλλειψη χώρου δεν μας επιτρέπει να τους δεχθούμε όλους... Κατάλαβα καλά και σκέφτηκα μέσα μου ότι την πίστη ενός λαού δεν μπορεί να ξεριζώσει κανένας από τη συνείδηση του λαού όση δύναμη κι αν διαθέτει και ότι οι εχθροί της Εκκλησίας «προς κέντρα λακτίζουν». Ακόμα μου ήρθαν στη σκέψη τα λόγια του μεγάλου Ρώσου συγγραφέα της ελευθερίας του πνεύματος Νικολάου Μπερτιάγεφ: Αν προβλέψουμε ότι η αντιθρησκευτική προπαγάνδα πρόκειται τελικά να εξαφανίσει κάθε θρησκευτικό συναίσθημα πρέπει να δεχτούμε ότι τη μέρα εκείνη, η ίδια η πραγματοποίηση του κουμμουνισμού θα καταστεί από τα πράγματα αδύνατη. Γιατί κανένας δεν θα δέχεται πια το μαρτύριο, δε θα δέχεται πια να θυσιάσει τη ζωή του για ανώτερους σκοπούς... Έφυγα από τη Μονή Ντανόλωφ με την μοναδική για μένα αποκάλυψη και εμπειρία: ότι ο Κύριος δεν εγκατέλειψε τον αδελφό Ρωσικό λαό στη διάρκεια των δοκιμασιών του και των ταλαιπωριών του. Η παρουσία του Χριστού και των Αγίων Του μαρτυρείται έντονα μέσα στη ζωή του λαού αυτού που διαφύλαξε αλώβυτη την πίστη των πατέρων του και ότι σήμερα στη Ρωσία επιτελείται ένα μεγάλο θαύμα, το μεγαλύτερο ίσως, ότι εκατομμύρια ψυχές πιστεύουν στο Θεό και είναι έτοιμες να θυσιαστούν γι' αυτόν.

Ξαναδιάβασα τελευταία το καταστατικό του κομμουνιστικού κόμματος όπου αναφέρεται

«Το μικρό Κρεμλίνο» όπου θα στεγαστεί το Κέντρο του Πατριαρχείου της Μόσχας.

ότι «κάθε οπαδός πρέπει να είναι άθεος και να κάνει την κατάλληλη προπαγάνδα. Να προσποθεί να σπάσει κάθε δεσμό οποιασδήποτε φύσης που τον συνδέει με την Εκκλησία...». Αυτό το απόστασμα είναι αρκετό για να καταλάβει κανένας ότι με την Εκκλησία του Χριστού δεν μπόρεσε να τα βάλει κανένας. Θεωρητικά υπάρχει αυτό. Τι να πει κανένας όταν τον περασμένο Φεβρουάριο έγινε στη Μόσχα το διεθνή Φόρουμ Ειρήνης με συμμετοχή εκατοντάδων εκκλησιαστικών επιρρεών και πολιτιστικών αρχηγών... Στο προεδρείο κάθησε ο Μιχαήλ Γκορπατσώφ μαζί με θρησκευτικούς ηγέτες και μαζί τους ένωσε τις αντησχέσεις που για την επικίνδυνη κατάσταση που επικρατεί στον κόσμο. Στην ομιλία του μάλιστα τόνισε ότι και οι θρησκείες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο για την ειρήνη στον κόσμο. Είπε μάλιστα χαρακτηριστικά και τα εξής: Σε μια ενδεχόμενη πυρηνική σύγκρουση όλοι θα χαθούμε και δεν θα υπάρξει μια νέα κιβωτός του Νόα για να μας σώσει...».

Αυτά τα διακηρύγγια και τα πιστεύει ο σημειώνος Σοβιετικός ηγέτης σε αύγκριση με τον Μάρξ που έλεγε ότι «η θρησκεία είναι το όπιον του λαού». Και για να συμπληρώσει ο πατριάρχης του κομμουνισμού Λένιν ότι «η θρησκεία, είναι για το πνεύμα ενα δυνατό κρασί με το οποίο οι σκλάβοι του καπιταλισμού πνίγουν την ανθρώπινη τους μορφή, την ανατάση τους για μια οποιαδήποτε μορφή αξιοπρέπετηρης ζωής...».

Κυριακή 20 Μαΐου-Εκκλησιασμός όλων των συνέδρων στην ιστορική Μονή του Αγίου Σεργίου στο Ζαγκόριό όπου και το σκήνωμα του. Κόσμος πολὺς. Χιλιάδες μπανιοβγαίνουν. Νέα ζευγάρια παρακολουθούν την Θεία λειτουργία με θρησκευτικό δέος και κατάνυξη. Δεν μπορούμε να λέμε ότι εδώ στη Σοβιετική Ένωση η θρησκεία είναι για τις γριούλες, σκέφτηκα. Όταν ήλθε η ώρα για την Θεία λειτουργία βγήκαν τέσσερις ερείπων της Εκκλησίας της Μόσχας με πολλή ευλάβεια, με την έντονη σημασία του Βλαδιμήρου Πούτιν που θεωρείται ότι με την Εκκλησία αποτελεί την πιο σημαντική προστασία της χώρας, σε πολλές σημαντικές περιοχές της χώρας. Συγκινούνται μόλις ακούσουν για Ελληνική Ορθοδοξία, εκτιμούν και αποδέχονται ότι έχουμε την ίδια πίστη και ανήκουμε στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Το ίδιο βράδυ μετά το τέλος των εργασιών του Συνεδρίου, ανεχώρησα για το Κίβεζ. Κύριος ακοπός του ταξειδίου μου αυτού ήταν να επισκεψθεί τον θρησκευτικό γεγονός. Ο Ρωσικός λαός στη μεριά ανακαλύπτει τις ρίζες του μέσα ακριβώς από αυτή την ορθόδοξη που πίστη. Ο εγχριστιανισμός των Ρώσων δηλ. το βάπτισμά τους έγινε από αυτή την ορθόδοξη την γηρούλες, σκέφτηκα. Όταν ήλθε η ώρα για την Θεία λειτουργία βγήκαν τέσσερις ερείπων της Εκκλησίας της Μόσχας με πολλή ευλάβεια, με την έντονη σημασία του Βλαδιμήρου Πούτιν που θεωρείται ότι με την Εκκλησία αποτελεί την πιο σημαντική προστασία της χώρας, σε πολλές σημαντικές περιοχές της χώρας. Συγκινούνται μόλις ακούσουν για Ελληνική Ορθοδοξία, εκτιμούν και αποδέχονται ότι έχουμε την ίδια πίστη και ανήκουμε στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Φεύγοντας μετά την επομένη μέρα ήμουν βέβαιος ότι μια κατάσταση δημιουργείται και αναπτύσσεται αν είναι γιορτή ή όχι. Και πάλι έκανα την ίδια διαπίστωση. Νέοι άνθρωποι κοινωνούσαν των αχράντων μποτιρίων. Το ίδιο βράδυ μετά το τέλος των εργασιών του Συνεδρίου, ανεχώρησα για το Κίβεζ. Κύριος ακοπός του ταξειδίου μου αυτού ήταν να επισκεψθεί τον θρησκευτικό γεγονός. Η πνευματική αυτή αναγέννηση και η στροφή του κόσμου και ιδιαίτερα των νέων γεγονός του βαπτίσματος του Βλαδιμήρου και των ακολούθων του. Στο σημείο εκείνο την γηρούλες, σκέφτηκα. Όταν ήλθε η ώρα για την Θεία λειτουργία βγήκαμε έξω και μας έκαναν ξενάγηση στο χώρο της Μονής και στο μου-

σειο της θεολογικής Ακαδημίας. Χιλιάδες σοβιετικοί πολίτες, ορθόδοξοι φυσικά, επισκέπτονται τον Άγιο Σεργίο όπου αναβαπτίζονται και αναγεννούνται μέσα από τα ιερά τους και την ιστορία των χιλίων χρόνων του βαπτίσματος τους. Με έκπληξη βλέπω να φτάνουν στο χώρο της Μονής δύο λεωφορεία με αστυνομικούς ντυμένους με τις στολές τους.

Μπαίνουν στις εκκλησίες βλέπουν, ακούνε, γνωρίζουν τι; την καταγωγή και τις ρίζες τους. Ισως μερικοί να προσευχήθηκαν κρυφά... Κανένας δεν ξέρει τα κρύψιμα της καρδιάς τους. Είναι λοιπόν αυτή η αλλαγή και η ανανέωση στο χώρο της Ρωσίας μπροστά στα μάτια κάθε επισκέπτη. Δεν γίνονται όλα αυτά για σήμερα μόνο. Είναι μια κατάσταση που όπως εξελίσσεται σήμερα δεν θα μπορε

η προελευση του μυθου του φαεθωνα σε αναγλυφο ταφοπετρας (stecak) στη σερβια

Ο Ελληνικός μύθος του Φαέθωνα του γιου του ήλιου διατηρήθηκε διά μέσου των αιώνων και στη Γιουγκοσλαβία. Ο Μύθος αυτός λέει ότι ο Φαέθων αφού έκλεψε την άμαξα του πατέρα του και προσπάθησε, ανεπιτυχώς, να την σδηγήσει, η άμαξα παρεξέκλινε του δρόμου της και τα έκαψε όλα στη γη και ο ίδιος επλήγη - κε από κεραυνό.

Όπως πιστοποιείται από κάθε μύθο βρίσκεται και μια αλήθεια - έτσι κι εδώ η αλήθεια βρίσκεται στο γεγονός της παρέκκλισης των ουράνιων σωμάτων (αστεροειδείς) τα οποία φαινομενικά κινούνται γύρω από τη γη και των κατεστρεπτικών πυρκαγιών που συμβαίνουν στη γη καταστραφαία διαστήματα... Από την άλλη πλευρά οι Θεοί εξήλεγαν τη γη με πλημμύρες (I).

Dr. TINE KURENT Καθηγητού της Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου της Λιουγκλίανας στη Γιουγκοσλαβία

ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΉΛΙΟ

Αστεροειδής	σε 10^7 km	σε 10^8 στάδια	Σχετικοί αριθμοί του Pell
Flora	32,89	16,36	32
Vesta	35,29	17,56	
Iris	35,56	17,74	72
Metis	35,68	17,75	
Hebe	36,34	18,08	
Astraea	38,51	19,16	77
Juno	39,88	19,84	157
Ceres	41,36	20,58	
Pallas	41,42	20,61	82
Hygieia	47,08	23,42	47

Τώρα μπορούμε να αρχίσουμε να ερευνούμε για τα πολλαπλάσια στις διαστημικές αποστάσεις στους αριθμούς του Pell.

Η απόσταση του Flora που είναι ο πλησιέστερος στον ήλιο, π.χ. είναι $32,89 \times 10 \text{ km} = 16,36 \times 10^8$ «στάδια» που συμβολίζεται με τον όρο του Pell 32

4 1 6 13 32.....

Οι αποστάσεις τους Vesta, Iris, Metis και Hebe που είναι πολύ παρόμοιες μπορούν να συμβολιστούν με τον αριθμό 72. Θυμήσου, $72 = 2 \times 36 = 4 \times 18$ — της σειράς του Pell.

Η απόσταση του Astraea εκφράζεται με τον όρο 77 της σειράς

4 1 6 32 77.....

Η απόσταση του Juno συμβολίζεται με τον όρο 157. Αυτός ο αριθμός σχετίζεται με τα πολλαπλάσια του $39,88 \times 10^7 = 19,84 \times 10^8$ στάδια: $157:2 = 78,5$

78,2 = 39

39,2 = 19

Ο αριθμός 157 είναι ένας όρος της σειράς Pell

3 1 5 11 27 65 157.....

Οι αποστάσεις του Ceres και Pallas είναι όμοιες και συμβολίζονται με τον όρο 82 της σειράς

14 1 16 33 82.....

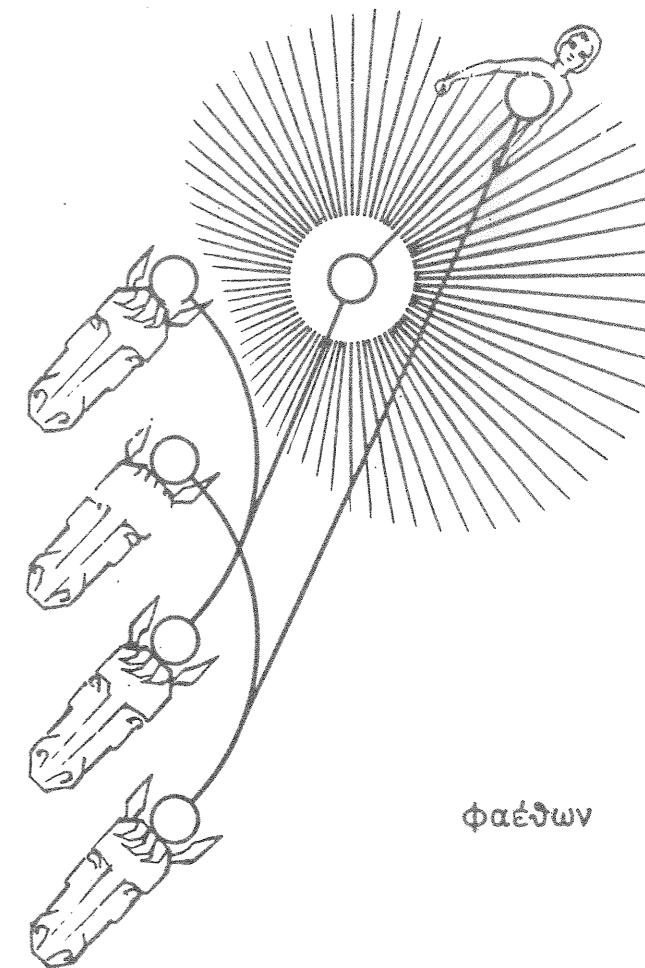
Η απόσταση του Hygieia ισούται με τον όρο 47 της σειράς

7 1 9. 19 47.....

Οι σειρές αριθμών του Pell ταξινομήνες σωστά μας δίνουν τον κατάλογο αριθμών του Pell. Οι γραμμές που συνδέουν την διαστημική αριθμούς από τον Flora, που είναι ο πλησιέστερος στον ήλιο, με τον πιο μακρινό πλανήτη Hygieia, σχηματίζουν ένα σχέδιο, που ομοιάζει με την πτώση του Φαέθωνα — και το ανάγλυφο σχεδιάγραμμα από τη Σερβική ταφόπετρα:

Τα τέσσερα άλογα (οι όροι 32, 47, 72 και 82) δεμένα μαζί με κολλάρα (οι γραμμές που συνδέουν τους όρους 32-72 και 47-82) να σέρνουν τον πόλο (γραμμή 72-77) της άμαξας του ήλιου (ορ. 77) με τον αμαξά (όρος 157) να κρατά τα ηνία (γραμμή 157-82) μπορούν να αναγνωριστούν στο σχέδιο. Το σχεδιάγραμμα του Σερβικού stecak (ταφόπετρας) είναι σχεδόν ίσον: τα δύο σύμβολα του ήλιου, το ένα δίπλα από το άλλο, είναι ο Ήλιος και ο Φαέθων, τα τέσσερα διπλά ελατήρια, σύμφωνα με την εικόνα της δεσποινίδας Susan Kingsley του Hirshfeld παριστάνουν τις τέσσερις κεφαλές των αλόγων σε τετράγωνο να πέφτουν. Είναι φανερό ότι, στη Σερβία το νόημα της Ιστορίας του Φαέθωνα ήταν ακόμα ζωντανό. Ανάλογες αριθμητικές εκθέσεις, σχηματισμένες με γραμμές και όρους της σειράς του Pell είναι η Ατλαντίς κατά τον Κριτία το οποίο καταλήγει από τις αρχικές αστρικές αποστάσεις, συνδεδεμένο με τους αριθμούς του Πλατωνικού λάμβαδα (7). Το κλειδί της ανάλογης αριθμητικής σύνθεσης του Borobudur είναι η συλλαβή OM της μετάφρασης Sanskrit (8).

Σύμφωνα με την αντίληψή μας, οι Αρχαίοι της εποχής του Σόλωνα και του Πλάτωνα δεν μπορούσαν να ξέρουν τες αληθινές αποστάσεις στο ηλιοκεντρικό σύστημα. Οπωδήποτε, ο ρόλος του Πλατωνικού λάμβαδα στη σύνθεση του Stonehenge και του Κριτία της Ατλαντίδος, ο ρόλος της συλλαβής OM στην σύνθεση του ιερού του Borobudur και ο ρόλος του σχήματος στο Σερβικό stecak (ταφόπετρα) σαν η προέλευση της Ιστορίας του Φαέθωνα, δεν πρέπει να παραγνωρίζονται.

Φαέθων

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

- (1) Αυτή η ιστορία ελέχθηκε από έναν ιερέα στον Κριτία και άλλα μέλη της Ελληνικής αποστολής με επικεφαλής το Σόλωνα, στην Αίγυπτο - βλέπε το βιβλίο του Πλάτωνα «Τημεύς» 22 C-D.
- (2) S. Beslagic "Steci, Kultura, umjetnost" Veselin Maslesa-Sarajevo, 1982.
- (3) Αυτή η πάρασταση στην ταφόπετρα είναι στον κατάλογο «των αταξινόμητων» του M. Wenzel εις το βιβλίο "Ukrasni motive na Stuccima". Οργανικά ανάλυμα σχεδιαγράμματα πάνω σε ταφόπετρες από τη Μεσαιωνική Βοσνία και τις τριγύρω περιοχές, Veselin Maslesa-Sarajevo 1965.
- (4) John Pell, 1610-1685, Αγγλος μαθηματικός, ήταν ο πρώτος που περιέγραψε τις σειρές στις οποίες δόθηκε το όνομα του αργότερα μετά από αυτόν, από το δυτικό πολιτισμό.
- (5) Calculus στα Λατινικά και η «μητρός» στα Ελληνικά σημαίνουν και τα δύο πετραδάκι και μέτρημα.
- (6) Εάν χρησιμοποιήσουμε το πολαιότερο γνωστό μετρικό πόδι των 0.335m (εφανες ϑ staçdijio) e/pai 0.201km μήκος. Ο F.G. Skinner στο κεφάλαιο «μέτρα και σταθμά» στο βιβλίο «Ιστορία της τεχνολογίας» τόμος I εις το Clarendon, Fress, Oxford, 1954, εξηγεί το τμήμα του μήκους με τις ονομασίες Northern foot, Saxon foot, Pes Drusins και το τοποθετεί στο 3000 π.Χ. Αυτό το μήκος εχρησιμοποιείται συχνά από τον κόσμο μετά τον Skinner, στην Ανατολή, στην Κίνα, στην Ινδία, Αίγυπτο, Ευρώπη και στα Αγγλικά νησιά.
- (7) T. Kurent, "Atlantis after Critias and numbers of the Platonic Lambda-Antiquite Vivante" Skopje XXIX, 1, 1979. T. Kurent, το Πλατωνικό λάμβαδα —Δ— είναι το κλειδί του συνδυασμού stonehenge-Antiquite vivante XXIX, 1, 1979.
- (8) T. Kurent, "the symbolic numbers and shapes of Borobudur".

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ

- (1) Πρότυποι αριθμοί του Pell
Οι αριθμοί του Pell είναι ολοκληρωμένοι αριθμοί οι οποίοι σχηματίζουν σειρά ως ακολούθως:
0 1 2 5 12 29.....

$$2 = 0 + 1 \times 2$$

$$5 = 1 + 2 \times 2$$

$$12 = 2 + 5 \times 2$$

$$29 = 5 + 12 \times 2$$

Η σειρά Pell σχηματίζει ένα πρότυπο αριθμητικό συνδυασμό του Pell.

- (2) Η προέλευση της Ιστορίας του Φαέθωνα
Η ιστορία της ζωγραφίας του Φαέθωνα και της άμαξας του ήλιου διαμέσου του ουρανού βασίζεται πάνω στο σχήμα, αποτελείται από γραμμές που συνδέουν τους όρους Pell αριθμητικά συσχετισμένους σε διαστημικές αποστάσεις των αστεροειδών (σχέδιο του Danilo Rokose).
- (3) Το Σερβικό "stecak" με το ανάγλυφο να παριστάνει το σχήμα της πτώσεως του Φαέθωνα.
- (4) Στρωβιλόσημα μέσα στα μάτια της Susan Kingsley από τον Hirshfeld.

Μετάφραση
Εύρος Αλεξάνδρου

La cinémathéque Française

Τα πενηντάχρονα

κακιας νικολαου

Πλατεία Τροκαντέρο, Πύργος του Αϊφελ, Πεδίο του Άρεως, ένα αναντίρρητο πρέπει για κάθε τουρίστα. Μόνο οι λίγοι μυημένοι προχωρούν προς την αντίθετη κατεύθυνση: PALAIS/CHAILLOT, το Μουσείο του σινεμά, και στο υπόγειο οι ειρός ναός του γαλλικού κινηματογράφου, η αιδίουσα προβολής της ταινιοθήκης. Ήταν το 1983 κίνημα που κυριεύει αίκινα και σήμερα εκείνο το ακαταμάχητο συναίσθημα δέους και πνευματικής τοξικομανίας, που διακατέχει όλη την αδελφότητα των πιστών του σινεμά όταν βρεθούν σ' αυτόν το χώρο.

Η φήμη των Γάλλων σαν κινηματογραφικούς λαούς στην Ευρώπη, δεν είναι και

τόσο σωβινιστικά υπερβολική. Μπορεί να μην πηγαίνουν τόσο συχνά σινεμά όσοι Ιταλοί (παγκόδαμια πρωτοπορούν αναμφίβολα οι ίνδοι, των οποίων η ποιοτικά κακή κινηματογραφική βιομηχανία αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο της αρχής «άρτος και θεάματα» - χωρίς τον άρτο). Μπορεί επίσης οι 300 τόσοι κινηματογράφοι του Παρισιού να μην παρουσιάζουν μια τεράστια, αναλογικά, αριθμητική υπεροχή έναντι άλλων μεγαλουπόλεων.

Ουμώς οι Γάλλοι έχουν να επιδείξουν αξιολογώτερα επιτεύγματα: τα περιβόλητα "CAHIERS DU CINEMA" εδράωσαν τη θέση τους το αργότερο από την εποχή του F. TRUFFAUT σαν αρχισυντάκτη, και τη διατηρούν μέχρι σήμερα, σαν το πιο έγκυρο περιοδικό κριτικής του κινηματογράφου. Ακόμα και λιγότερο εξειδικευμένα περιοδικά, όπως το "CINEMATOGRAPHIE", δεν βρίσκουν αντάξια τους, τουλάχιστον στην γερμανόφωνη και βρετ-

τανικό χώρο. Τα αντίστοιχα εκπαιδευτικά ιδρύματα CENTRE NATIONAL DE LA PHOTOGRAPHIE (Εθνικό Εέντρο Φωτογραφίας), η φημισμένη IDHEC (Σχολή Κινηματογράφου και Σκηνοθεσίας), και το INSTITUT NATIONAL DE L'IMAGE ET DU SON (Εθνικό Ινστιτούτο Εικόνας και Ήχου), είναι μοναδικού ποιότηκού επιπέδου στην Ευρώπη.

Τη μεγαλύτερη ευθύνη όμως για το γεγονός ότι στη Γαλλία το σινεμά αντιμετωπίζεται σαν τέχνη κι όχι σαν εμπόριο, κίνηση απόχρωσης, φέρει αναμφισβήτητα τη CINEMATHEQUE, ή καλύτερα ένας μοναδικός άνθρωπος: HENRI LANGLOIS. Τι κάνει την γαλλική ταινιοθήκη τόσο ξεχωριστή; αίθουσες προβολής (η μια στο PALAIS CHAILLOT, κίνηση απόθεματος που πρόσφερε ο LANGLOIS, έκαναν πάμπολλους σκηνοθέτες και δημιουργούς να του εμπιστευτούν τα έργα τους.

Τά αλλά δύο μεγάλα αρχεία, το τμήμα κινηματογράφου του MUSEUM OF MODERN ART στη Νέα Υόρκη, και το BRITISH FILM INSTITUTE, έχουν να παρουσιάσουν μια σχεδόν αντάξια παράδοση, αν όχι σε ιστορία

χείο με 25000 ταινίες, μέχρι 100.000 πόστερ, δύο εκατομμύρια φωτογραφίες, 6000 δίσκους LATERNAMAGICA, και μια βιβλιοθήκη πάνω στο σινεμά, ομολογουμένως όχι ζηλευτά πλούσια. Το καμάρι της ταινιοθήκης είναι χωρίς αμφιβολία ένα παλιό καταφύγιο στο BOIS-D'ARCY μέντον ανεκτίμητης αξίας περιεχόμενο, ένα πραγματικό χρυσορυχείο: 150.000 (σε φτηνές τιμές και μόνο μια προβολή της κάθε ταινίας το χρόνο) ντενεκεδενίες κούτες φυλάγουν στοργικά, χρόνια τώρα, τα ευαίσθητα φίλματα των πρώτων σκαπανικών δεκαετιών, και περιέχουν υπομονετικά τη σειρά τους για επιδιόρθωση και συντήρηση. Οι ιδεώδεις, φυσικές συνθήκες διατήρησης του καταφύγου (σταθερή θερμοκρασία 7οC και 30% ατμοσφαιρική υγρασία), καθώς επίσης και η δωρεάν αποθήκευση που πρόσφερε ο LANGLOIS, έκαναν πάμπολλους σκηνοθέτες και δημιουργούς να του εμπιστευτούν τα έργα τους.

Τά αλλά δύο μεγάλα αρχεία, το τμήμα κινηματογράφου του MUSEUM OF MODERN ART στη Νέα Υόρκη, και το BRITISH FILM INSTITUTE, έχουν να παρουσιάσουν μια σχεδόν αντάξια παράδοση, αν όχι σε ιστορία

σίγουρα σε υλικό, κάτω όμως από ασύγκριτα καλύτερες οικονομικές συνθήκες.

Η γαλλική ταινιοθήκη μπορεί να μην είχε λεφτά, είχε όμως το LANGLOIS. Η ιστορία της είναι χωρίς υπερβολή η ιστορία του δημιουργού της, η ιστορία ενός μανιακά παραγωγικού πάθους για το σινεμά, μιας οργισμένης εμμονής για συλλογή κινηματογραφικού υλικού, μιας επαγγελματικής λατρείας για κάθε τι το πρωτοποριακό.

Όλα ξεκίνησαν κυριολεκτικά από τα σκουπίδια! Το 1934 ο νεαρός τότε LANGLOIS άρχισε μαζί με το φίλο του, το μετέπειτα σκηνοθέτη GEORGES FRANJU, να αναφέρουμε ότι της ιδρυσης της προηγήθηκε αυτή του REICHSFILMARCHIV στο Βερολίνο (Κρατικό Αρχείο Ταινιών, σήμερα στο ανατολικό Βερολίνο), η σουηδική συλλογή, όπως επίσης η ιδρυση της βιβλιοθήκης του BRITISH FILM INSTITUTE.

Η γαλλική ταινιοθήκη συντρέιται τα πρώτα 7 χρόνια αποκλειστικά από τις συνδρομές των μελών και τις εισηπράξεις των εισιτηρίων. Το 1943 αρχίζει να παίρνει τις πρώτες, τότε ακόμα μηδαμινές, κρατικές επιχορηγήσεις, και μπαίνει μεταπολεμικά, μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του εξήντα, στη χρονή εποχή της.

Ήταν η εποχή των τριών παραστάσεων καθημερινά, 18^ο, 20^ο, 22^ο, στο υπόγειο του INSTITUT PEDAGOGIQUE NATIONAL στη RUE D'ULM, κοντά στο Πάνθεον, για ένα φράγκο και ένα σαντίμι τιμή εισόδου. Ήταν τα χρόνια των μιθικών παραστάσεων, όταν οι ουρές για το L'AGE D'OR του BUNUEL έφθαναν μέχρι το δρόμο, κι η αστυνομία έπρεπε στο

«Ιβάν ο τρομερός» του ΑΙΖΕΝΣΤΑΪΝ να κρατά την τάξη. Όταν οι πρωτοποριακοί κριτικοί, οι μελλοντικοί σκηνοθέτες και οι φοιτητές στριμώχνονταν στις μικρές αίθουσες της RUE D'ULM και της επικουρικής στην AVENUE DE MESSINE (η οποία αντικαταστάθηκε το 1955 από αυτή στο PALAIS DE CHAILLOT). Ανάμεσά τους, οισας στο πάτωμα, ο TRUFFAULT, ο CHABROL, ο GODARD, ο TAVERNIER, οι περισσότεροι χωρίς ορθόδοξη κινηματογραφική εκπαίδευση, γαλουχημένοι με την πληθώρα προσφοράς της Ταινιοθήκης προγράμματα με σχόλια: «ένα έργο, πίστεψε στον ΛΑΝΓΛΟΙΣ, μιλά από μόνο του, φτάνει να πιστεύεις στην ποίηση και τη μαγεία της εικόνας».

Ήταν αυτή του η ακραδαντή πίστη στο κινηματογράφο, και το μοναδικό δίκτυο προσωπικών σχέσεων και διασυνδέσεων που είχε δημιουργήσει όλα αυτά τα χρόνια, που το βοήθησαν να υπερβεί την κρίση του 68. Όταν το Φεβρουάριο του 1968 ο τότε υπουργός παιδείας ANDRE MALRAUX απέλυσε το LANGLOIS, ακολούθως ένα πρωτοφανές κύμα διαμαρτυριών: από το εξωτερικό φθάνουν 180 υπογραφές συμπαράστασης από σκηνοθέτες της κλάσεως των CHARLIE CHAPLIN, FRITZ LANG, ALFRED HITCHCOCK στην ίδια τη Γαλλία κατεβαίνουν η πιστή ακολουθία του LANGLOIS μαζί με εξέχουσες προσωπικότητες των πνευματικών κύκλων στην Ευρώπη, του FILMNOIR, της γαλλικής NOUVELLE VAGUE, της αναπύρωσης του ενδιαφέροντος για τους πατέρες του κινηματογράφου, όπως JEAN REENOIR και FRITZ LANG.

Ορμώμενος από μια μοναδική καλλιτεχνική διαίσθηση, ο LANGLOIS εφάρμοσε σαν πολιτική της Ταινιοθήκης απλά και μόνο την πρωθήση του σινεμά. Από τη μία η ποικιλή υπερπροσφορά σε προ-

σιτές τιμές και στους πιο φωτωχούς των φοιτητών, από την άλλη, αρχή και δόγμα LANGLOIS, η παρουσίαση όχι μόνο κλασσικών ή πρωτοποριακών, αλλά και εμπορικών ταινιών, όλα αυτά λοιπόν συνέτειναν στη δημιουργία αυτού του κινηματογραφικού υπόβαθρου στη Γαλλία. Η γαλλική Ταινιοθήκη δεν εξέδωσε ποτέ τα τυπικά για όλες τις Ταινιοθήκες προγράμματα με σχόλια: «ένα έργο, πίστεψε στον ΛΑΝΓΛΟΙΣ, μιλά από μόνο του, φτάνει να πιστεύεις στην ποίηση και τη μαγεία της εικόνας».

ελυτης-λωτρεαμων πηγες μιας επαναστασης

γιαννης η. ιωαννου

Πραγματικά o Lautréamont, είναι ο πρώτος που, χωρίς προσήκματα βγαίνει να διδάξει την εναντίωση στην παραδόσιαν πίστη, την καταστροφή των μικροαστικών μεθόδων της σκέψης, τη γυμναστική της ψυχής στα πλατύτερα όρια του πνεύματος. Είναι ο πρώτος που όχι μόνο βγαίνει να διδάξει αλλά και να δώσει ο ίδιος το παράδειγμα του μη συμβιβασμού προς τις αποστεωμένες αξεσ και τις μικρόπρεπες βλέψεις της τρέχουσας λογοτεχνίας. Αυτός ιδρύει την ποιητική λογική, τέτοια που να ανταποκρίνεται πιστά όχι στην τάξη του εξωτερικού κόσμου αλλά στην τάξη του συναισθήματος και του ονείρου.¹

Το πιο πάνω απόσπασμα είναι παρέμβοντα από το άρθρο που, ο Ελύτης δημοσίευσε το 1939, όπου διακρίνονται δύο πολύ σημαντικά στοιχεία:

α) Θεωρεί το Γάλλο σαν τον πρώτο ποιητή στο παγκόσμιο που μετατρέπει το συμβιβασμό σε τρόπο ζωής.

β) Ο Λωτρεαμών θεμελιώνει μια νέα ποιητική ιδεολογία βασισμένη σ' ένα επαναστατημένο ψυχισμό.

Κατά τον Ελύτη, ο Λωτρεαμών εγκανιάζει μιαν κυριολεκτικά, επαναστατική θεώρηση της εξωτερικής πραγματικότητας, μια ποιητική στάση ζωής που επιδιώκει να υποδειχτεί στον άνθρωπο, όχι αυτό που είναι, αλλά αυτό που θα μπορούσε να είναι. Η εξωτερική πραγματικότητα παύει πα να φωτογραφίζεται αλλά αναδημιουργείται στο μέτρο του ατομικού ονείρου, της φαντασίας και της φαντασίωσης. Ο Πώλ Ελιάρ επιβεβαιώνει τη θέση τουύτη δηλώνοντας ότι: «(Ο Σαντ κι' ο Λωτρεαμών) διεξήγαγαν τον πιο απεγγνωμένο αγώναν εναντίον κάθε πυροτεχνήματος, είτε αυτό ήταν χυδαίο, είτε λεπτοκαμωμένο, εναντίον όλων των παγίδων που μας στήνει αυτή η ψεύτικη δουλική πραγματικότητα που ταπεινώνει τον άνθρωπο. Στη φράση: «Είστε αυτό που είστε», εκείνοι πρόσθεσαν: «Μπορείτε να γίνετε κάτι άλλο».²

Η καθολική εξέγερση του ατόμου ενάντια στους κοινωνικούς φραγμούς, η ανάγκη να ξεπεραστούν οι νόμοι, οι συνήθειες, οι παραδόσεις και οι προκαταλήψεις, απελευθερώνει μια λυρική γραφή γεμάτη περηφάνεια μα κι απόγνωση, ένα ποιητικό χείμαρρο που είναι, πότε παραλήρημα, πότε γέλιο, μαρκαστικό, μα πάντοτε καρπός ενός μεγαλόπρεπου ονεί-

ρου, μιας ασυμβίβαστης ψυχής. Ο Λωτρεαμών επαναφέρει το όνειρο και το πνεύμα μες την πραγματικότητα της ζωής, αναιρώντας την βασινιστική αντίθεση ανάμεσα στις δύο αυτές διαστάσεις του ανθρώπινου οντος. Η κατάκτηση τουύτη του έργου του, ανοίγει το δρόμο στη συγχρονή ποίηση, εισάγει στοιχεία άγνωστα μέχρι τότε, στη λογοτεχνία, στοιχεία που θα επιτρέψουν την υπέρβαση του τετριμένου αισθηματικού λυρισμού, και θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για τη γέννηση του ψυχικού λυρισμού, του οποίου οι αισθητικές γραμμές, έμελλε να αποκρυσταλλωθούν. πολύ αργότερα, με την εμφάνιση του υπερρεαλισμού. Ποια ήταν αυτά τα ανανεωτικά στοιχεία: η επαναστατική διάθεση του ατομικού ψυχισμού απεναντί στην εξωτερική συλλογική περιοριστική πραγματικότητα και η υιοθέτηση της σαν τρόπου ζωής. Το στοιχείο τούτης της ποιητικής έμπινευσης, θα ακολουθήσει, στον Ελύτη, μιαν ιδιαίτερα σημαντική εξελικτική πορεία: Μέσα από τον υπερρεαλισμό θα βρεί τους τρόπους εξωτερικεύσης του και θα προσλάβει οριστική αισθητική μορφή. Αργότερα, μέσα από το κίνημα του '68, θα προκινθεί με τη φιλοσοφία κι η σκέψη και τη προσλάβει τις διαστάσεις μιας ολοκληρωμένης, πιά, ποιητικής ιδεολογίας.³

Παρά το γεγονός λοιπόν, ότι ο ίδιος δεν συσχετίζει, άμεσα τουλάχιστον, την εξέγερση του Λωτρεαμών με τη δική του ανταρσία, μπορεί κανείς να υποστηρίξει πως η πηγή έμπινευσης της υπερρεαλιζουσας λυρικής επαναστατικής διάθεσης του Ελύτη ανάγεται, για το Γαλλικό χώρο, στο Λωτρεαμών.

Και θα προσπαθήσουμε να τεκμηριώσουμε τη θέση τούτη, αρχίζοντας από τις μεταφράσεις του έργου του Γάλλου από τον Ελύτη. Τα μεταφρασμένα αποσπάσματα βρίσκονται στον τόμο «Δεύτερη Γραφή» και είναι παρόμενα από «Τα τραγούδια του Μαλντορόρ». Παραπέμπουν δε, στα στοιχεία εκείνα που ενδιέφεραν τον Ελύτη, σε βαθμό που να τους αφιερώσει αρκετό χρόνο για μετάφραση. (Λυρική διάθεση, στάση ζωής, σύγκρουση ανάμεσα στον ποιητή και στην εξωτερικό κόσμο, τόνος και, σε λιγότερο βαθμό, τεχνική).

Το πρώτο στοιχείο που θα μας απασχολήσει είναι η λειτουργία της προσωπικής αντωνυμίας και των ρημάτων σε πρώτο πρόσωπο, που, οι δύο ποιητές χρησιμοποιούν με πολύ όμοιο τρόπο. Κι' αυτά ακριβώς τα δύο στοιχεία είναι εκείνα που απαδίδουν τη σύγκρουση ανάμεσα στο ατομικό «εγώ» και στη συλλογική πραγματικότητα, προσδιοντας στα κείμενα πολύ προσωπικό τόνο και έντονη επαναστατική διάθεση. Αυτή η επιθετική προβολή του «Εγώ» προς τη βαρύκον και αρπηγοσκληρωμένη κοινωνική πραγματικότητα, πλαισιωμένη με πικρία κι' αγανάκτηση, μας δίνει το δικαίωμα να μιλήσουμε για ψυχικό λυρισμό. Κανένας απ' τους δύο δεν αποδέχεται την υποταγή του Ενός στο κοινωνικό σύνολο, ούτε τον περιορισμό της ατομικότητας στ' όνομα μιας πλαστής συλλογικής και ισοπεδωτικής αρμονίας. Ταυτόχρονα, όμως, ο τόσο προσωπικός και γεμάτος αγανάκτηση, τούτος τόνος υποδεικνύει και τη φυσιολογική κι' αναντίλεκτη σχέση ανάμεσα στο άτομο και στο σύνολο. Δεδομένη η σχέση, λοιπόν, έντονη όμως κι' η σύγκρουση! Ας δούμε ένα απόσπασμα απ' τη μετάφραση:

«Με άλλα λόγια, την υποκρισία θα την κάνω πέρα μια για πάντα. Στα τραγούδια που σκοπεύω να πώ θα υπάρχει οιολόγνερα η επιβλητική εκείνη δύναμη που χρειάζεται για να πηγαίνω πέραν από κάθε έτοιμη γνώμη. Η τραγουδάει για τον εαυτό του μόνον — δεν τραγουδάει για τους άλλους ανθρώπους. Δεν τοποθετεί σε ανθρώπινη ζυγαριά τις εμπινεύσεις του. Ελεύθερος σαν τη θάλασσα τη φουρτουνιασμένη ξέσπαση πάνω στης τρομερής του θέλησης τ' ακρογιάλια τ' αδάμαστα. Μήτε που φοβάται κανέναν, ανίσως μονάχα τον ίδιο του τον εαυτό. Μέσα στους υπερφυαικούς του άγώνες θα το δείτε να χυμάει από καλή μεριά και να χτυπάει 'Ανθρωπο μαζί κι Πλάστη καθώς ξιφίας που βιθίζει τη λόγχη του μες στην κοιλιά της φάλαινας.

Καταραμένος να 'ναι κι από τα ίδια του τα παιδιά κι' από το χέρι μου το ξέσαρκο, κείνος που το βάλε γινάτι να μη νιώσει ποτέ τι σημαίνουν του γέλιου τ' ασπονδα καγκουρώ κι' οι ψειρές οι παράτολμες της γελοιογραφίας».⁵

Γενικά, ο τόνος του κειμένου είναι βιαιος και κατηγορηματικός. Στο πρώτο μέρος, ο Λωτρεαμών-εκφράζεται στο πρώτο πρόσωπο. Στο στάδιο αυτό, η σύγκρουση του κειμένου είναι πιο ήπιος και κάπως παραπονεμένος. Ωστόσο, οι σχέσεις του ενός, του ποιητή, με το κοινωνικό σύνολο λειτουργούν όπως και στο Λωτρεαμών και επιπρόσθετα, ο Ελύτης ποιητής επιμένει στα ίδια θέματα: τη μοναξιά, την απομόνωση, την προσωπική υπερφάνεια την πίκρα και τη μο-

κρουσή του με το κοινωνικό σύνολο είναι άμεση: «Την υποκρισία θα την κάνω πέρα, «να πηγαίνω πέραν από κάθε έτοιμη γνώμη». Χρησιμοποιούνται δροι που τονίζουν την προσωπική υπερφάνεια: «η επιβλητική εκείνη δύναμη», καθώς επίσης, ολοκληρωτικές εκφράσεις και επιρρήματα που οριστικοποιούν τη σύγκρουση από τη μία, και το ασυμβίβαστο από την άλλη: «μια για πάντα», «ολοφάνερα», «κάθε». Παρ' όλ' αυτά, ο ποιητής δεν κατορθώνει να διαπεράσει το κοινωνικό τείχος. Και για να διαφυλάξει την ποιητήτα και την αυθεντικότητα της εξέγερσης του, ακριβώς για να μην εξαναγκαστεί στο συμβιβασμό, περνάει από το πρώτο στο τρίτο πρόσωπο, από τον ευθύ λόγο στον ψευτοπλάγιο, από την άμεση στην έμμεση σύγκρουση σ' ένα ύφος, γενικά πιο «αμυντικό» αλλά εξίσου υπερήφανο, «Τραγουδάει για τον εαυτό του μόνον — δεν τραγουδάει για τους άλλους ανθρώπους», «Δεν τοποθετεί», «ξέσπασε» κλπ. Ο Λωτρεαμών ειρωνεύεται και σαρκάζει με πικρία όσα η κοινωνία λέει για τον ίδιο, σαρκάζει την υποταγή και το συμβιβασμό, όμως δεν κατορθώνει να άρει τη σύγκρουση, γιατί ο σαρκασμός δεν είναι παρά μια προσωρινή εγωιστική αυτοίκανοποίηση, μια λύση που θα τον οδηγήσει σ' ένα μυστηρώδη θάνατο, σε μια αναπάντεχα, νεαρή ηλικία.⁶ Η σαρκαστική αυτοίκανοποίηση είναι μια ειρωνική ψευδαισθηση, γιατί δεν μπορεί να απευθυνθεί σε κανένα, η κοινωνία κωφεύει, και μόνο ο ποιητής προσβάλλεται ανεπανόρθωτα. Ο παραπρήσεις τούτες ισχύουν για το σύνολο, σχεδόν, του έργου του Λωτρεαμών⁷ και μας ενδιαφέρουν ιδιαίτερα επειδή η επαναστατική διάθεση του Ελύτη, σε κατάσταση σύγκρουσης, εκφράζεται με ανάλογο τρόπο. Ας δούμε ένα απόσπασμα από το ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ:

«ΤΙΣ ΗΜΕΡΕΣ ΜΟΥ άθροισα και δε σε βρήκα πουθενά, ποτέ, να μου κρατείς το χέρι στη βοή των γκρεμών και στων άστρων του κυκεώνα μου. Πήραν άλλοι τη Γνώση και άλλοι την ισχύ το σκοτάδι με κόπο χαράζοντας και μικρές προσωπίδες, τη χαρά και τη θλιψη στη φθαρμένη την όψη αρμόζοντας. Μόνος, όχι, εγώ, προσωπίδες δεν άρμοσα, τη χαρά και τη θλιψη πίσω μου έριξα γενναιόδωρα πίσω μου έριξα την ισχύ και τη γνώση. Τις ημέρες μου άθροισα κι' έμεινα μόνος. Είπαν άλλοι. Γιατί;»⁸

Ο τόνος του κειμένου είναι πιο ήπιος

ναδικότητα της ασυμβίβαστης διάθεσης του. Καταγγέλλει το ψεύδος, την υποκρισία και τις ταπεινωτικές αξίες ενός κοινωνικού συνόλου που βολεύεται με την εύκολη βεβαιότητα και την ιδιοτέλεια της εξουσίας. Επαναβρίσκουμε εδώ, το ίδιο συντακτικό και σημαντικό σχήμα: «Εγώ-μόνος» «κι άλλοι-οι άλλοι». Συναντάμε επίσης, ένα μηχανισμό στην επαναστατική διάθεση και των δύο, που αποσκοπεί στην υπέρβαση κοινών τετριμένων καταστάσεων: Ο Λωτρεαμών λέει: «να πηγαίνω πέραν από κάθε έτοιμη γνώμη», κι ο Ελύτης: «πίσω μου έριξα/τη χαρά/τη λύπη/την ισχύ/τη γνώση». Ωστόσο, υπάρχει μια βασικώτατη διαφορά ανάμεσα στους δύο, ως προς την έκβαση της επαναστατικής τους διάθεσης! Η αντίσταση του Ελύτη δε μετρέπεται σε σαρκασμό. Είναι «μόνος» αλλά συνάμα και ο μόνος που γνωρίζει την αλήθεια που κρύβει μέσα της η επανάσταση του, για αυτό θα υπερβεί την προσωρινότητα ενός σαρκαστικού αμυντικού συστήματος έκφρασης, ζεφεύγοντας ταυτόχρονα από το φαύλο κύκλο που χαρακτηρίζει τη στάση του Λωτρεαμών. Ο Ελύτης προσπερνά τη μοναξία, την ισχύ, την ιδιοτέλεια και το ψέμα κι' αφήνει πίσω τους ανθρώπους να τάχουν χαμένα, ανίκανοι να αντιληφθούν το νόημα της δικής του στάσης: «Είπαν άλλοι: Γιατί;

Βασική διαφορά λοιπόν ανάμεσα στην επαναστατική διάθεση του Ελύτη και του Λωτρεαμών είναι ότι ο αυτόκλητος «κόμης» δίνει τη λύση καταφεύγοντας στον εγωαπάθη σαρκασμό, μια λύση προσωρινή που τελικά θα προσβάλει τον ίδιο. Ο Ελύτης κατορθώνει να υιοθετήσει μια στάση που, μακροπρόθεσμα, αποτελεί διαχρονική θέση του λαού και του πολιτισμικού του χώρου. Κατορθώνει να εναρμονίσει την ατομική επαναστατική διάθεση με τη συλλογική εξέγερση ενάντια το καθολικό λάθος. Έτσι, στα, «Πάθη», εκείνος, κι' ο λαός του, εκφραζόμενοι, ο ένας με το στόμα του άλλου (προσωπικές αντωνυμίες, ρήματα σε πρώτο ενικό πρόσωπο), θα κατορθώσουν να ξεπεράσουν το φαύλο κύκλο της κατάρας και να εισέλθουν στο χώρο του Διξαστικού.⁹

Ειδικώτερα τώρα, σε επίπεδο ύφους, επισημαίνουμε τις ομοιότητες ανάμεσα στους δύο ποιητές που εκφράζονται με τις ανακλήσεις, τις αποριματικές εκφράσεις και την ένταση που χαρακτηρίζει τη γραφή τους. Λυρικά στοιχεία που αποκτούνται ιδιαίτερη σημασία, λόγω της άγνωστης, μέχρι και τότε, αμεσότητας στη σχέση ποιητή-εξωτερικού κόδουμου. Ο Λωτρεαμών ανακαλεί συνεχώς: «Ω εσύ ταξιδιώτη», «Σε χαιρετώ, Γέρο-Ωκεανέ», «Θύελλες αδελφές των τυφώνων και σύ κυανωπό στερέωμα». Ο Ελύτης, με τη σειρά του ανακαλεί και διερωτάται:

«Ποιοι, πως, πότε ανέβηκαν την άβυσσο; Ποιες, ποιων, πόσων οι στρατιές;» ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ σ. 40

«Αδελφοί μου, είπα ως κι' αυτά μια μέρα κι' αυτά θα τ' απιμάσουν». A.E. σ. 52

Και αλλού, σε ύφος που πλησιάζει πολύ εκείνο του Γάλλου, πικρά κι' ειρωνικά, ο Ελύτης μας μεταφέρει τη σκέψη των «άλλων» για τον εαυτό του:

«Ιδέστε, είπαν, ο αφελής περιηγητής του αιώνος! Ο αναίσθητος» A.E. σ. 48

Και ιδού τώρα η καταδίκη της εγκληματικής δύναμης και ισχύος και συνάμα της άγνοιας.

«ΑΥΤΟΣ είναι ο πάντοτε αφανής δικός μας Ιούδας! Θύρες επτά τον καλύπτουνε και στρατιές επτά παχύνονται στη διακονία του.

Μηχανές αέρος τον απάγουνε και βαρύν από γούνα και ταρταρούγα στα Ηλύσια μέσα στους Λευκούς Οίκους τον αποθέτουνε.

σμού, παράλογου θα λέγαμε. Από τούτον όμως τον παραλογισμό, τον τολμηρό, τον υπερήφανο, έμελλε να προέλθει μια καινούργια ποιητική ιδεολογία θεμελιώμενα πάνω στις ακριβώτερες αξίες, που συνέθουν τη συγχρονή ψυχική λυρική διάθεση και διαφυλάττουν την ατομικότητα και τη μοναδικότητα της ποιητικής έμπεισης.¹¹

Αυτή ακριβώς η αυθεντικότητα κι' η μοναδικότητα της ατομικής ποιητικής έμπινευσης, αυτός ο επαναστατημένος ψυχισμός οδηγεί το Λωτρεαμών στη σύλληψη και στη βίωση εκείνου του χώρου που, αργότερα θα έπαιρνε το όνομα «υπερπραγματικότητα», προσφέροντας στην τέχνη ανεξερεύνητα στοιχεία κι οριζόντες ανεξάντλητους:

«Αυτός ανανεώνει το ύφος, εγκαινιάζοντας την ποιητική μεταφορά, φέρνοντας κοντά δυο ή περισσότερα στοχεία της πραγματικότητας απομακρυσμένα, για να δώσει υπόσταση στην υπερπραγματικότητα. Και δεν έχει παρά να φυστεί κανείς τη λιγή σκόνη του χρόνου για να δει τις κατοπινές πραγματοποιήσεις: αναθεώρηση αξιών, εικονολατρεία, κλίμακονειρικό, αυτόματη γραφή, παρανοϊκή κριτική, μαγειά, υπερπραγματικότητα».¹²

Ο Ελύτης δεν είναι βέβαια, ο πρώτος που επισημαίνει τη σχέση ανάμεσα στον Υπερρεαλισμό και στο έργο του Λωτρεαμών. Οι ίδιοι οι υπερρεαλιστές θεώρησαν το μυστηρώδη εκείνο σαν έναν από τους κυριώτερους προγόνους τους. Εκείνο ουμάς που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι ο Ελύτης δε γνώρισε την υπερρεαλιστική επανάσταση μόνο μέσα από την τελική μορφή που προσλαμβάνει με την εμφάνιση του κινήματος, αλλά ακολουθώντας το νήμα της εξέλιξης της οδηγείται στις απώτερες καταβολές της. Ο Ελύτης, δηλαδή, δεν είναι ένας υπερρεαλιζων ποιητής που προσχώρεσε, έστω, και μερικά, στο κίνημα, παρασύρμενος, από το ρεύμα και τη μόδα της εποχής. Άλλα, έχοντας πλήρη επίγνωση των αξιών, των πνευματικών και αισθητικών πηγών του Υπερρεαλισμού, μιούθησε όσα υιοθέτησε, το ίδιο αυθεντικά, με τους Γάλλους συναδέλφους του. Ο Ελύτης, στην πραγματικότητα, και δεν προσχώρησε στον Υπερρεαλισμό αλλά ταύτισε τον εαυτό του με μιαν ολόκληρη επαναστατική γενεαλογία Γάλλων ποιητών που πρετοίμασαν την εμφάνιση του κινήματος, μια γενεαλογία που έχει σαν αφετηρία, τα

έργα του Ρεμπτώ¹³ και του Λωτρεαμών, που αποκρυπτάλλωθηκε, σαν ολοκληρωμένο λογοτεχνικό κίνημα, με τον Υπερρεαλισμό, και που καταλήγει στην καθολικώτερη ποιητική επανάσταση που γνώρισε ποτέ η Ευρώπη, στο κίνημα του '68.

1. Ο Ελύτης «Ανοιχτά Χαρτιά» σ. 471-76.
2. P. ELUARD, "L'EVIDENCE POETIQUE", DONNER A VOIR, εκδ. GALLIMARD, σ. 84. Μετάφραση δική μας.

3. Η εξέταση των διαφόρων σταθμών της εξελικτικής αυτής πορείας δεν είναι αντικείμενο του άρθρου τουτού. Πρόχειρα, όμως, ο αναγνώστης μπορεί να προστρέξει στο ΜΑΡΙΑ ΝΕΦΕΛΗ και στο ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ, όπου ο Ελύτης δεν τοποθετείται μόνο στα πλαίσια μιας ποιητικής ιδεολογίας αλλά προχωρεί στο προσδιορισμό της πολιτικό-κοινωνικής του ιδεολογίας. Επίσης, στο άρθρο του Mario Vitti «Τρόποι μιας εξεγερσης» Περιοδ. ANTI, 29/2/1980.

Ο Vitti αναφέρεται στην ιδεολογία τουτης, όπως εκφράζεται στην τελική της μορφή. Στο άρθρο μας εδώ, επιχειρούμε τη διερεύνηση μας από τις βασικές πηγές της.

161, Στροφή IV σ.σ. 167-170, Στροφή VIII, σ. 186-188 βλ. Ο. ΕΛΥΤΗ, «ΔΕΥΤΕΡΗ ΓΡΑΦΗ» σ.α. 31-63.

4. LAUTREAMONT: «CHANTS DE MALAROR» Εκδ. POE'SIES/GALLIMARD. Από το CHANT PREMIER: Στροφή V, σ. 186-188 βλ. Ο. ΕΛΥΤΗ, «ΔΕΥΤΕΡΗ ΓΡΑΦΗ» σ.α. 31-63.

5. Ο. Ελύτη «ΔΕΥΤΕΡΗ ΓΡΑΦΗ» σ. 53

6. Μερικοί υποστηρίζουν ότι αυτοκτόνησε.

7. Αρκεί να ρίξουμε μια ματιά στα «Τραγούδια του Μαντρόρο».

8. ΤΟ ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ, Τα Πάθη, Ψαλμός IV, σ. 35.

9. ΒΛ. Yannis E. IOANNOU «UNE CONTRIBUTION DE LA FRANCE A LA FORMATION POETIQUE ET L'OEUVRE DE O. ELYTIS. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστηματική Βιβλιοθήκη LYON, Κεφ. "L'EXPERIENCE DE L'OCCIDENT", σ.σ. 238-271

10. ΒΛ. Ο. Ελύτη Δεύτερη Γραφή: LAUTREMONT, σ. 31-68.

11. Μια απλουστευτική ανάγνωση του κειμένου πιθανόν να οδηγήσει σε λανθασμένα συμπεράσματα. Για τούτο, οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι ο α το μικρό μοις του Ελύτη, ουδεμία σχέση έχει με τον αστικό ατομικισμό. Γιατί ο αστικός ατομικισμός αντιλαμβάνεται την εξωτερική πραγματικότητα, τον κόσμο και τη φύση σαν πηγής ζωής και εργασίας. Ο Ελύτης, ο Λωτρεαμών και οι «Εξήνταοκτώτρια», αντιθέτα, θεωρούν το χώρο τούτο δέσμιο των διαφόρων κοινωνικών, πολιτικών και ηθικών φραγμών και δεσοτολογίων τις οποίες αγωνίζονται να ανατρέψουν, με απότερο στόχο την εναρμόνιση του εσωτερικού με τον εξωτερικό κόσμο.

12. Ο. Ελύτη Α.Χ. σ. 473.

13. ΒΛ. Άρθρο του υποφαινόμενου στο Περιδικό «Πνευματική Κύπρος» της Λευκωσίας, Τεύχος 310-312, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1986, με τίτλο: «Ελύτης-Ρεμπτώ: Σχέσεις, Ομοιότητες, Επιδράσεις».

το καλοκαιρι της λαρνακας

Το φως αυτο που καιει τη θάλασσα
ποτάμι χύνεται από την παραλία
και την πόλη καταβέχει.

Γυμνό γυρίζει μες στους δρόμους,
ανακατεύεται με μαγαζήτορες,
εμπόρους, πλανόδιους πωλητές,
κι άλλους λογής υπάλληλους.

Πίω ακολουθει η θάλασσα
σέρνοντας τους παρδαλούς αποδημητικούς της εραστές.

Όλων τα σώματα υγρά, φωτίζονται
ως το άιμα και την ψυχή τους.
Και βλέπεις να γυνώνονται τα σώματα
ως τα απόκριφα τους μερή,
συχνά αποκαλύπτοντας τέλεια ομορφιά,
θεοποιημένη με το φωτοστέρανο του ήλιου
και λατρεύμενη από αμητούς και μημένους
χωρίς καν να φωβύναι τι ψυχή θ' αποκαλύψουν
πιών από τούτη την τέλεια σάρκα.

Από τη θάλασσα ξεκινά, στη θάλασσα επιστρέφει
το φως αυτό. Μαζί της στο βυθό ζαπλώνει
και τρέμει βλέποντας τον κόσμο
να βυθίζεται μες στο ακοτάδι.

εικόνα

Η γυναικα γυμνή πάνω στην άμμο,
η θάλασσα περικυκλωμένη από μόνο,
ελικόπτερα γράφουνε κύκλους πάνω από λογής λογής σημαίες.
Στην ίδια μέσα την πόλη χαλάνε
και γεμίζουν τις τρύπες με μπετόν,
όπως γεμίζουν τη θέση του δυντού που πέφτει
μ' ένα δόντι χρυσού.

παλιά γειτονία

Σε κάθε αυλή υπάρχει κι ένα δέντρο
που ανεβαίνει πάνω από την τελευταία στέγη.
Σε κάθε αυλή ζει και μια γριά
που για χάρη της το δέντρο κάθε βράδυ
κατεβάζει το φεγγάρι στην αυλή.

Θα θελει το δέντρο να 'ναι κι ένα παιδί
και θα κατέβαζε για χάρη του τον ήλιο.
Τον ήλιο τον ίδιο, μέρα μεσημέρι, πάνω στη δύξα του
κι ας καίουνταν όλα.
κι άς έμενε μόνο το δέντρο, ο ήλιος και το παιδί
να ξαναχτίσουνε τον κόσμο.

μια γυναικα κοντα στη νυχτερινη θαλασσα

Μοναχική γυναικα περπατά πλά στη θάλασσα
με το χειλιώνα από πάνω της σαν το μολύβι.

Περπατά. Κι όπως η θάλασσα
παίρνει από τον άναστρο ουρανό
τη θλιψη και τη μοναξιά της
έσται κι αυτή παίρνει από τη θάλασσα
την πίκρα και την ερημιά της.

Και τόσο μοιάζουνε οι δύο τους
που βλέποντάς τις ένας τρίτος φεύγει βιαστικά
μην τους χαλάσει την παρέα.

Από τη νέα ποιητική συλλογή
του Γ. Μολέσκη, «Σκαλιώτικα Σχέδια»

στα

μονοπάτια

της ποίησης

πλεοντας στο ρήνο

Οι στήλες που σπασαν οι φίλοι
κάποιες στιγμές αναθέσες
δε χρήθηκαν - αραβόβλια σε κάθε αυλή
περιμένουν αυτούς που έψυγαν
οι υγροί δρόμοι ανταμάνουν καποτε,
τους σημαδεύουν μικροί άσπροι γλάροι.

Είναι κάποιοι που παίζουν στο ζάρι
τις μικρές χαρές-κερβίδιουν-χάνουν
προσφέρουν φιλιά να έχουνελο, ένα «γεια σου» φωνάζουν
άνθρωποι του νότου απλοί.

Την ομιλή είπαμε να την ξεχάσουμε
χρειαζόμαστε πιοτέρο γέφυρες
και το νερό χωρίς υπονοούμενα και κυλά μέσα
στα δάκτυλα μας.

Την Αργύρη που είδα στο Ρήνο
μαսών μαύρη να πλέει
με φορτίο κάρβουνο.

Πίσσες μασώνες μαύρες
με κάρβουνο και σημαίες
είδα ενώ σε περιμένα.

Πιο πάνω απ' τις στέγες μας
οι καμινάδες
διπλά από τα σπίτια μας
οι άγνωστες φιγούρες των βιτρίνων
μέσα στις αυλές μας
οι υγροί δρόμοι.

Πολύ το ήθελα
ένα απότι στο δάσος
και πλά του να κυλά
ενας μικρός άκακος αικεανός.

Είναι ωραία η πατρίδα μου,
όμως, τα δάκτυλα μου αγνίζουν
τις ροδές του κόμου.
Πόσο μικρός ο κόμος, καρδιά μου!

Τα κυύρω του
στα μουσεία και τους πύργους.

Τα νησιά παίρνουν σ' άλλα νησιά
κι αυτά πάνουν χειρίες με τους γλάρους
κι ύστερα μ' άλλους γλάρους
κι ύστερα με τις κοραές των γνωμάτων
και των πύργων.

Οι νεκροί σαπίζουν στην υγρασία
πριν αναδύθουν σε νέες ίδεες.
Κάποτε είχα κι εγώ πύργους και ντωμ
στην αυλή μου
πριν γίνω αξιόλογος νεκρός.

Ρήνος 1987
Ανδρέας Γ. Θωμάς
(Από την, υπό εκτύπωση, νέα του συλλογή)

Σπονδή εις μνήμην

Μουλιάζει ή μέρα
στό χωρό και δένει
κι' δάνδρο θά με βρεις
δύτεν θα' θρείς

Μιούς έδω
μιούς παρέκει
κι' άλλος μιούς
νά μού προσφέρεσαι
οφάγιο-θαρρεῖς;

"Όμως μωρό μου
μες τη μέρα ένεδρεύει
δριμύ τό ψύχος
και δ' φύγος
πιο δριμύς.

Μειαρό τό κρήμα
ποδ σέ τέμνει
και σέ τρέφει
σε μνήμη διάτρηση
τρωτή.

Σώμηκε ή μέρα
μά ή σπονδή
ποδ σέ καλούς
σίγησε άλλητρωπη.

αφιερωμένα στον μιχαλη κ. και
στους εφηβους του παγκυπριου

Επαναστατώ Κύπρος
για την καδραρισμένη
σου όμη
κάνω ειμέτο
στα μουτρά αυτών
που προβοκάρουν
ωραιοποιημένες μανούβρες
στις ελεύθερες σκλάβες
του Νότου
και στα σύνορα
της θολωμένης μνήμης
ούτε ένα σημάδι
της αυρματοπλέμενης ενοχής μας.
Μόνο τα ξυπόλητα πόδια του '74
χαρακώνουν τις γεννήτριες
σελίδες του μελλοντος

1.9.83

Αυτούς όλους
που χτίσαν
το μικρό σπιτάκι τους
ψιλικατζήδες της ζωής
που κλαψουρίζουν
δεκαρόλογοι της τοίχας
Αυτούς που θέβουν
στους λάκκους μαγαζιών
οράματα και εφήβους
Αυτούς...
Ποιος τους γέννησε;

Αφιχήση στο νησί^{της Αγίας Πόντης}
και των κρεμάνενων βράχων
ο κόμης Ντε Χρήστος
ξεπέζευσε
τον κορδωτό του, πιποκάμπο
στα νοτιά παραλία
του εφουρχιατάν.

2.8.84

Η ἄλωσις

'Εδηλω ή πόλης
έκ των ένδου
ύπνονται ή έπαγρούπηνηση
κι' ό ύπνος δηροπνηση
μην δηορδάσει
τό δηνερο.
'Ο έφαλτης είναι
έμεις
Μή σώσει
την ιαρή
· ποδ πάλι έμεις.
· νά παραδώσει.

'Εάλω ή λέξις
έκ κειλέων
ποδ δάχημουν
δταν οι νούσοιμοι
σιωπούν
με έβαθηνα
βούδην τόν άργο
· διλιθτο
και καρτερούν
· Ίως τό μένος
· κι και την μήνη
μήνυμα
προσδοθούν
προσδοθούν οί λέξεις

· Ωδή σ' ένα σώμα

Είτε δαμή^ή
Είτε ώς μή
έπικρέσσει δαριώς
κι' ένδο-κυριαρχήσεις, μέ
χλευστικά.

Είτε ώδη^ή
Είτε δόλην
δύνασαι εμέτρως
νά μέ δανεις,
διδούικα.

Μά έδην ίνκα
· τό νεκός
· ώς μηκός κύματος,
· διλιθρό κι άλλοτον·
· υδότος δινέφικος
· ένα παρδέσιο
· δέμασαλέο
· δπό παρδίθρο
· ψυλικιστ.

Ούτε δαμή^ή
Ούτε ώς μή
γυρίζει ο ούρανος.
'Η γειάση μου
μείνω προστέμη
σε σύμη έκκενο
κι απόν.

νικη κατσαουνη
λ/σια 20/6/87

Η Σουνδέζα · Ένα διήγημα του Γιώργου Νεοφύτου

Ε ΔΥΝΕΝ ο ήλιος όταν έφυγαν από τα χωράφια. Μέχρι να φτάσουν σπίτι είχε αρχίσει να σκοτεινάζει. Η γυναίκα του και οι δύο του κόρες, κατέβηκαν από την καρότσα και μπήκαν στην κουζίνα βγάζοντας τις ποδινές τους στο κατώφλι. Οι δύο του γιοι ξεφόρτωσαν βιαστικά τα εργαλεία και στρώθηκαν αμέσως μπροστά στην τηλεόραση. Οι γυναίκες άρχισαν να ετοιμάζουν φαγή για το δείπνο.

«Σάσε μου το μπάνιο», είπε ο άντρας βγάζοντας τις ποδινές του στη μέση της κουζίνας. Προχώρησε ξυπόληπτος στην κρεβατοκάμαρη και ρίχτηκε ανάσκελα στο ζέστρωτο από το πρωί κρεβάτι. «Ωχα Πλανάϊα μου τα κόκκαλα μου» είπε αναστενάζοντας και άναψε τοσιγάρο. Η γυναίκα ακούστηκε από το μπάνιο, «Έννα κάμεις ντυους, ή να σου το γεμώσω».

— Γέμωστο, γέμωστο. Εύρες μου τζα καθαρά ρούχα.

— Μεν το αφήσεις να ξεχειλίσει, τζαι να τα κάμεις γέρημα τζειμέσα, τούπε βγαίνοντας.

Ο άντρας σηκώθηκε μπήκε στο μπάνιο, έσβησε το τοιγάρο του στο νιπτήρα και βγάζοντας τα ρούχα του, ξάπλωσε με κλειστά μάτια στη μπανιέρα, απολαμβάνοντας τη χαλάρωση που του χάριζε το σχεδόν καυτό νερό. Από την κουζίνα ακούστηκε ο θόρυβος που κάνουν οι πατάτες όταν τις ρίξεις σε καυτό λάδι.

Είχε μεγάλα σχέδια γι' απόψε. Θα πήγαινε στη δισκοθήκη στην Αγιάναπα. Να βρει τουρίστριες, σουηδέζες. Θα πάει, απόψε θα πάει. Δεν σηκώνει συζήτηση.

Γιατί δηλαδή οι άλλοι που τα καταφέρνουν είναι καλύτεροι; Άλλωστε δικαιούται και λίγη διασκέδαση. Μόνο σπιτίχωράφι, χωράφι-σπίτι και καφενές; Παλιότερα πήγαινε ταχικά στα μπαρ και στα καπαρέ του Βαρωσίου, παλιά, όταν το Βαρώσιο ήταν ακόμη ανοιχτό. Έκανε αγκάζε, ήξερε από ξένες γυναίκες. Τώρα όμως ήταν διαφορετικά. Τότε οι αρτίστες, πουτάνες ήταν, τις πλήρωνε και τις γαμούσε. Ενώ τώρα τούτες οι Σουηδέζες είναι άλλο πράμα, έρχονται χωρίς λεφτά.

Οι δύο του κόρες κυτάχτηκαν μεταξύ τους και άρχισαν να γελούν πινγάτα.

— Εν να σιωπήστε όχι να αρκέψω ένδο, αγρίεψε συγχυσμένος. Ο μικρός του γιος ήρθε τρέχοντας:

— Γου εν να πάεις, τζαι στολιστήκες μου σαν το γαμπρό; Ο μικρός του γιος ήρθε τρέχοντας:

— Να δω, να δω. Ωωωω! Σίουρη δουλειά δισκοθήκη, είπε κλείοντας με νόημα το μάτι.

Οι δύο του κόρες κυτάχτηκαν μεταξύ τους και άρχισαν να γελούν πινγάτα.

— Εν να σιωπήστε όχι να αρκέψω ένδο,

Στον Ιάκη Κορδελιέρ

Βρισκόμουν σε κάποιο φιλικό σπίτι πρόσφατα και έπεσε το μάτι μου πάνω σε κάποιο περιοδικό με την ονομασία «Εντός των Τειχών». Μου έκανε εντύπωση η ονομασία του και το δανειστήκα για να το διαβάσω. Είναι αρκετά καλό ανάλογα με τα άλλα Κυπριακά περιοδικά που κυκλοφορούν στην αγορά. Έχει αρκετά ενδιαφέροντα θέματα. Το τεύχος που διάβασα ήταν του Μαΐου. Εκείνο που μου έκανε εντύπωση όμως ήταν μια αγγελία στην οποία κάποιος ζητά να του μεταφέρεται στα Ισπανικά ένα μικρό κείμενο (αγγελία) για να μπορέσει να σταλεί στον Ισπανικό Τύπο προς δημοσίευση.

Κατά την γνώμη μου αυτός ο «ποιητής της ανατολικής Μεσογείου» όπως αποκαλείται πρέπει να έχει φιβερή φαντασία. Και αν πράγματι είναι ποιητής τότε πρέπει να γράφει σπουδαία πράγματα.

Αν δεν βρέθηκε κάποιος που να μπόρεσε να του μεταφέρει την αγγελία του και θέλει ακόμη σώνει και καλά να παντρευτεί Ισπανίδα βοτανολόγο, ας μου γράψει μέσω του περιοδικού σας να του την μεταφέρει σεγώ.

Να του κάνουμε την ευκολία του ανθρώπου. Λες και δεν υπάρχουν Κυπραίες που να αξιζούν για γάμο.

Ελπίζω η φαντασία του να μην τον καταστρέψει.

Τους χαιρετισμούς μου στον Κύριο φαντασμένο ΙΑΚΗ ΚΟΡΔΕΛΙΕΡ.

Σας ευχαριστώ και ελπίζω να μην παρεξηγηθώ.

Φιλικά μια πρόσφατη αλλά και μέλλουσα αναγνώστρια του «Εντός των Τειχών».

Απάντηση

Αγαπητή μου πρόσφατη και μέλλουσα, ασφαλώς ναι.

Ιακης Κορδελιέρ

αγγελία

Πωλείται παλιό AE Morris Mirror σε καλή κατάσταση (ξέρετε, απ' αυτά τα κατσαριδάκια που είναι της μόδας τελευταία) σε λογική τιμή. Όσοι ενδιαφέρεστε πηλεφωνάτε του Νίκου 452886

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

ΚΑΦΕ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

Ινότια της πραδινής γραμμής στη πλατεία της λαϊκής γειτονιάς Σερβίρουμε

- Όλα τα ειδή σχαρας φαντάτου σου φουρνού σαλατες φρουτα διαφορων ειδων καλοκαταστασιανα ποτα
- Τιμές πραγματισης λαϊκης γειτονιάς

*Πλοκες
Συμμούριτος
τηλ 453208
τραγούδιαν:
γιανναντζι - κουρτζι*

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Στοα Θεοδοσιουλίδη (διπλά στο παλιό δημαρχειο) τηλ 465329 465085

- Το πρωτό γραφειο μεταφορών της Δευτερας με την ανάλογη πειρα, γρήγορη έχει πηρετηση τζαι ζαμπλες τιμες

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

M + Γ Περικλέους
Πειραιώς - 19 τηλ. 475996-7

Μεταφέρω, κουβαλώ ότι θέλετε που μιτσίν ως μιάλο. Αφε σβήσε.

Φκιερώνω τζαι βόθρους.

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ ΜΑΤΘΑΙΟΣ

δίπλα από τη Φανερωμένη και τη Τζαμούδα

- Ανοιγομε στις 4.00 το πρωι και κλείνουμε στις 17.00 μ.μ.
- Σερβίρουμε όλων των ειδών σούπες και προγεύματα από το πρωι και όλα τα ειδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημέρας.
- Τραπεζάκια έχω στην πλατεια ούλλα.

ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΕΙΟ ΑΓΓΕΙΟΠΩΛΕΙΟ

Γ. Κοντού στη Λαϊκή γειτονιά, τηλ. 456977.

- Όλα τα προιόντα μας κατασκευάζονται από μας.
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποία ενσωματώνει πνεύμα έρευνας και ανανέωσης με σεβασμό της παράδοσης.

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Πειραιώς 10 τηλ. 476420

Απεναντί που το παρκι του παλαιο δημαρχειου

Μαειρκο, για οσους βασιουν τζαι για οσους εββασιουν

Οτι φαι πεθυμα πο καθενας

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

Λιγόδρας 52-54 Τηλ. 450762

- Ταπέλλες και τέντες κάθε ειδους
- Μεταξουτιά σπέμαλ
- Το γοργόν και χάριν έχει κι οποιος βιάζεται σκοντάφτει.

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδός Αξιοθέας - 9 τηλ. 430787
Αγιος Καυσιανός

- Περάστε τη δραδιά σας στο κλασικό παραδοσιακό δρομάκι με τα γεράνια

Μαζί με την ίδια φρέσκια και δροσερό υπάρχει και η αντιστοιχη κουζίνα ποιότητας.

- Επίσης Σουβλάκια σιεφταλιά ττέικι αγούει με δέκα (10) σελινία τη πίττα.

αρχοντικό

λαϊκη - γειτονια: τηλ. 450080